

บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

นางสาวรัตติยา ยินดีสังข์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2559

The Role of Political Leader of General Prayuth Chan – ocha
in the Political development of democratic of government
with the King as Head of State

Miss Rattiya Yindeesang

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for
The Degree of Master of Political Science in Politics and Government
School of Political Science
Sukhothai Thammathirat Open University
2016

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชื่อและนามสกุล นางสาวรัตติยา ยินดีสังข์

วิชาเอก การเมืองการปกครอง

สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2560

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ นิยมไทย)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษา **ค้นคว้าอิสระ** บทบาทผู้นำทางการเมืองของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ผู้ศึกษา นางสาวรัตติยา ยินดีสังข์ **รหัสนักศึกษา** 2568000166 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร. ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
ปีการศึกษา 2559

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาถึงบทบาทความเป็นผู้นำ ของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย (2) เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงบทบาทผู้นำทางการเมืองต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยการศึกษจากแนวคิดความเป็นผู้นำทางการเมือง และดัชนีชี้วัดความเป็นผู้นำทางการเมือง เอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มอดีตผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มข้าราชการประจำ กลุ่มนักเรียน นักศึกษา กลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มภาคประชาสังคม กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และกลุ่มผู้นำเกษตรกร โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด

ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า มี 12 ด้าน โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ด้านความสามารถในการสื่อสาร ด้านวิสัยทัศน์ ความเฉลียวฉลาด และการคาดการณ์อนาคต ด้านรูปแบบการใช้อำนาจ ทางการเมือง ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือ ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา มารยาททางการเมือง ด้านการใช้เหตุผลในการบริหารประเทศ ด้านความรับผิดชอบและความเสียสละของผู้นำทางการเมือง ด้านปัจจัยที่ไม่เอื้อหรือไม่สนับสนุนต่อบทบาทผู้นำทางการเมือง ด้านบทบาทที่เอื้อให้เกิดระบบการเมืองที่มีโครงสร้างแตกต่างและชำนาญการเฉพาะ ด้านการบูรณาการชาติ และด้านความคิดเห็นอื่น ๆ (2) สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงบทบาทผู้นำทางการเมืองที่มีต่อการพัฒนาการเมือง ได้แก่ ผู้นำควรมีความซื่อสัตย์สุจริต ควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์ ควรมีการกล้าตัดสินใจ ควรมีการสื่อสารทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ และควรมีความเป็นประชาธิปไตยโดยมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นหลัก พร้อมทั้งไม่ปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของประชาชนในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศอย่างแท้จริง

คำสำคัญ บทบาท ผู้นำทางการเมือง พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา การพัฒนาการเมือง
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

Independent Study title: The Role of Political Leader of General Prayuth Chan – ocha in the Political development of democratic of government with the King as Head of State

Author: Miss Rattiya Yindeesang, ID : 2568000166

Degree: Master of Political Science (Politics and Government School of Political Science)

Independent Study advisors: Dr.Thirapat Serirangsan, Professor; **Academic year:** 2016

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the political leadership role of General Prayut Chan-ocha as it has affected the development of democracy in Thailand; and (2) to form recommendations for improving the role of political leaders in the development of democracy in Thailand.

This was a qualitative research using the descriptive analysis method. Data were gathered from studying concepts about political leadership and the key performance indicators for political leaders, from related documents and from interviews with a group of key informants, consisting of former political office holders, academics, government sector employees, students, journalists, members of civil society groups, business people, local leaders, laborers, and agricultural sector leaders. An interview form with open-ended questions was used.

The results showed that (1) 12 aspects of General Prayut Chan-ocha's political leadership role were identified as having impacted the development of democracy. Listed in order of importance they were: ability to communicate; vision, intelligence, and foresight; way of wielding political power; ethics and morality; image and credibility; compliance with the law and political rules and etiquette; use of reason in government; responsibility and willingness to sacrifice; factors that did not facilitate or support his political leadership role; roles that facilitated the creation of a political system with a different structure with specialization; national integration; and "other." (2) Recommendations for improving the role of political leaders in the development of democracy in Thailand were that the leaders should be honest; they should be creative and have vision; they should dare to make decisions; they should use constructive communication; and they should act democratically by listening to others' ideas and opinions and refraining from restricting the people's rights and liberties.

Keywords: Constitutional monarchy, Democratization, Leadership qualities, Political leadership

กิตติกรรมประกาศ

การทำค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ ศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำค้นคว้าอิสระครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่วันเริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณคุณภัทรินทร์ พนมชัยชยวัฒน์ ที่ได้ให้กำลังใจและให้คำแนะนำวิธีการเขียนต่าง ๆ และขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคุณณภารัตน์ กิตติรัตนมงคล และคุณอารีรัตน์ อินจ้อย เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำค้นคว้าอิสระครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

รัตติยา ยินดีสังข์
เมษายน 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
แนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำทางการเมือง.....	5
แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย.....	15
แนวความคิดการแทรกแซงทางการเมือง.....	18
แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง.....	23
ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเมืองไทย.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	33
กลุ่มตัวอย่าง.....	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน.....	38
ตอนที่ 2 ผลการศึกษา.....	53
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	78
สรุปการวิจัย.....	78
อภิปรายผล.....	83
ข้อเสนอแนะ.....	89
บรรณานุกรม.....	91

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก.....	94
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์.....	95
ข แบบสัมภาษณ์.....	98
ประวัติผู้ศึกษา.....	104

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเมืองไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทหารนับเป็นสถาบันที่มีบทบาททางการเมืองเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพความไม่พร้อมทางการเมือง ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ ทำให้ทหารสามารถใช้เป็นข้ออ้างในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพื่อรักษาและแสวงหาอำนาจให้แก่กลุ่มตนเอง การที่ทหารสามารถเข้ามามีบทบาททางการเมือง ชี้ให้เห็นว่าการปกครองของไทยใช้อำนาจเผด็จการเสมอมา ประชาชนไม่มีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นแต่เพียงผู้รับรู้ในการเปลี่ยนแปลง และผลของการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น ทำให้การพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทย ยังคงไม่สามารถหลุดพ้นจากวังวนของการแย่งชิงอำนาจการบริหารประเทศจากฝ่ายทหารไปได้โดยสมบูรณ์ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นยังขาดการยอมรับจากนานาชาติ และไม่สามารถพัฒนาไปได้ไกลเท่าที่ควร

ซึ่งตลอดระยะเวลากว่า 83 ปี ในระบอบประชาธิปไตย สถาบันทหารก็ได้ใช้กำลังเข้ายึดอำนาจทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหารถึง 13 ครั้ง และมีนายกรัฐมนตรีที่มาจากการรัฐประหาร จำนวน 11 คน จากจำนวนนายกรัฐมนตรี 29 คน โดยคณะรัฐประหารจะแต่งตั้งบุคคลในคณะรัฐประหาร หรือแต่งตั้งจากบุคคลที่เป็นคนกลาง ทำหน้าที่เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งจากประวัติศาสตร์ประเทศไทยมีหัวหน้าคณะรัฐประหารที่ได้นั่งตำแหน่งนายกรัฐมนตรีควบคู่ไปด้วยถึง 5 คน คือ พระยาพหลพลพยุหเสนา จอมพล ป.พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร และพลเอก ประยุทธ์ จันทร์ชชา โดยผู้ที่ดำรงตำแหน่งยาวนานที่สุดคือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งยาวนานถึง 6 สมัย รองลงมาเป็นพระยาพหลพลพยุหเสนา 5 สมัย

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา อดีตผู้บัญชาการทหารบก เป็นอีกหนึ่งผู้นำทางการเมืองของประเทศไทยที่มาจากการทำรัฐประหาร โดยทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศจากรัฐบาลรักษาการ นายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยให้เหตุผลในการทำรัฐประหารครั้งนี้ว่า เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองขึ้นในกรุงเทพมหานครและพื้นที่ใกล้เคียงต่อเนื่องมากเป็นระยะเวลานาน จนลุกลามไปสู่แทบทุกภูมิภาคของประเทศ ประชาชนแตกแยกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ขาดความสามัคคี และมีทัศนคติไม่เป็นมิตรต่อกัน บางครั้งเกิดความรุนแรง ใช้กำลังและอาวุธสงครามเข้าทำร้ายประหัตประหารกัน สวัสดิภาพและการดำรงชีวิตของประชาชนไม่เป็นปกติสุข การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองการปกครองชะงักงัน กระทั่งต่อการใช้อำนาจทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร และในทางตุลาการ การบังคับใช้กฎหมายไม่ได้ผล นับเป็นวิกฤตการณ์ร้ายแรงที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน แม้รัฐจะแก้ไขปัญหาด้วยกลไกและมาตรการทางกฎหมาย เช่น นำกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในภาวะต่าง ๆ มาบังคับใช้

ยุคสภาผู้แทนราษฎรและจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป และฝ่ายที่ไม่ได้เป็นคู่กรณี เช่น องค์กรธุรกิจ ภาคเอกชน องค์กรตามรัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง กองทัพ และวุฒิสภา ได้พยายามประสานให้มีการเจรจา ประองตองกัน แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ กลับจะเกิดข้อขัดแย้งใหม่ในทางกฎหมายและการเมือง เป็นวังวนแห่งปัญหาไม่รู้จักจบสิ้น ในขณะที่ความขัดแย้งได้ขยายตัวกว้างขวางออกไปและมีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้น จนถึงขั้นจลาจลได้ทุกขณะซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน ความสะดวกสบายของประชาชนผู้สุจริต กระทบต่อการทำมาหากินและภาวะหนี้สินของเกษตรกร โดยเฉพาะชาวนา การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การป้องกันปัญหาจากภัยธรรมชาติ ความเชื่อถือในอำนาจรัฐ และความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติ ทั้งยังเปิดช่องให้มีการก่ออาชญากรรมและความไม่สงบอันเพิ่มขึ้น อันจะเป็นการทำลายความมั่นคงของชาติ และความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในที่สุดคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงจำเป็นต้องเข้ายึดและควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ โดยที่ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. พร้อมทั้งรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีควบคู่กันไปด้วย ซึ่งนับตั้งแต่มีการรัฐประหารมาตั้งแต่ปี 2476 พบว่า หัวหน้าคณะรัฐประหารไม่เคยให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) โหวตเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งครั้งนี้เป็นครั้งแรก

โดยในการเข้าสู่อำนาจนายกรัฐมนตรีของหัวหน้าคณะรัฐประหารนั้น นับเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับการเมืองการปกครองของไทย แต่การบริหารราชการแผ่นดิน รวมถึงการแสดงบทบาทผู้นำเพื่อให้เกิดการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ในฐานะนายกรัฐมนตรีนั้น ยิ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจของทั้งสังคมไทยและสังคมโลก ซึ่งบทบาทผู้นำทางการเมืองของแต่ละประเทศในสภาวะการณ์ปัจจุบันนับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง และอาจจะส่งผลต่อภาพลักษณ์โดยรวมของประเทศได้ทั้งในแง่บวกและลบ ต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นบทบาทของผู้นำทางการเมืองของประเทศมหาอำนาจด้วยแล้ว ย่อมมีอิทธิพลและอาจจะส่งผลกระทบต่อโลกได้ เนื่องจากการดำเนินบทบาทในกิจกรรมทางการเมือง การกำหนดนโยบาย และการใช้อำนาจทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองของประเทศไทยนั้น ย่อมมีผลสะท้อนต่อพฤติกรรมทางการเมืองและวิถีชีวิตของประชาชน ตลอดจนนโยบายสาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งองค์กรสถาบันของรัฐและสังคมโดยรวม นอกจากนี้การที่ผู้นำจะมีบทบาททางการเมืองที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงให้เกิดต่อระบบการเมืองและสังคมในลักษณะใด ทิศทางใด หรือขอบเขตที่กว้างอย่างไรนั้น ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านอื่นที่แวดล้อมอยู่ภายใต้บริบททางการเมือง อาทิ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมทางการเมือง แนวคิด อุดมการณ์ และวิสัยทัศน์ของผู้นำ เป็นต้น

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่น่าศึกษาวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นการแสดงบทบาทผู้นำประเทศในสภาวะการณ์ที่ไม่ปกติ ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของท่านมาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจหัวข้อนี้

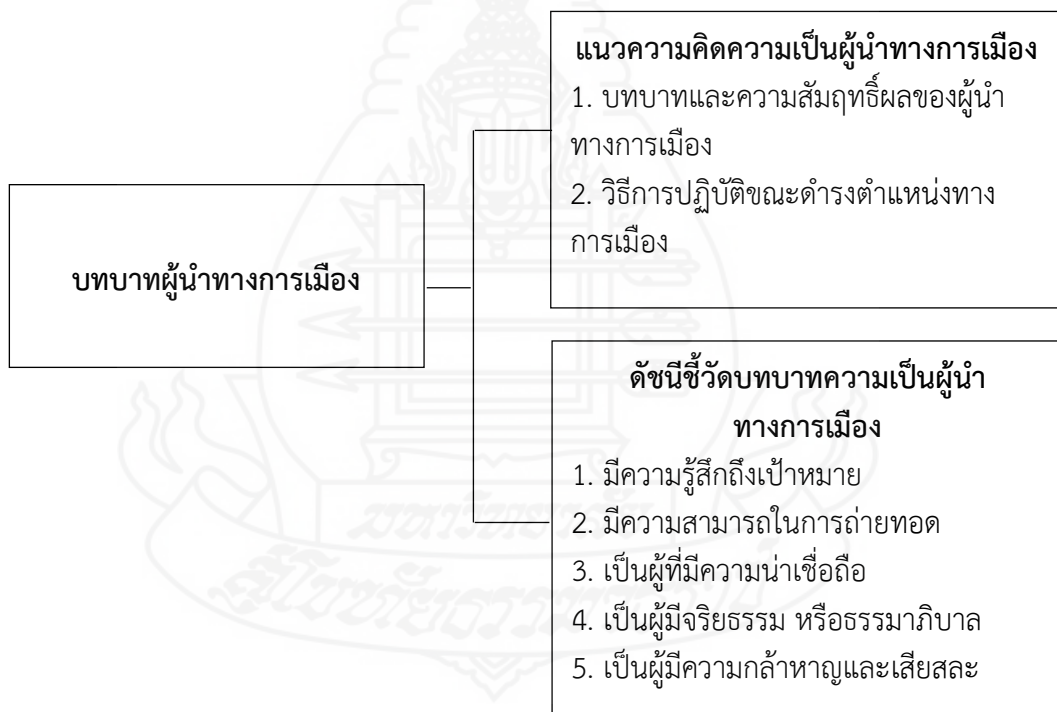
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาถึงบทบาทความเป็นผู้นำทางการเมืองของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงบทบาทผู้นำทางการเมืองต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้กำหนดกรอบของการศึกษาค้นคว้าวิจัยตามแนวคิดความเป็นผู้นำทางการเมือง และดัชนีชี้วัดความเป็นผู้นำทางการเมือง ดังนี้

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” มีกรอบในการศึกษามุ่งอยู่ที่การใช้ทฤษฎีความเป็นผู้นำ (Leadership) รวมถึงดัชนีชี้วัดความเป็นผู้นำทาง

การเมืองมาอธิบายหรือวิเคราะห์ ลักษณะผู้นำ ความเป็นผู้นำในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้มาน้อย
เพียงใด และศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **ผู้นำทางการเมือง** หมายถึง ผู้ดำรงสถานภาพทางอำนาจในการปกครอง ซึ่งมีความหมายครอบคลุมไปถึงมิติของการใช้อำนาจทางการเมือง การตัดสินใจกำหนดนโยบาย

5.2 **ความเป็นผู้นำ** หมายถึง ความสามารถในการสร้างสรรค์หรือปลุกฝังความศรัทธา ความกลมเกลียว ความร่วมมือร่วมใจให้เกิดในระหว่างผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม ทั้งนี้ เพื่อให้งานหรือภารกิจสำเร็จตามเป้าหมาย

5.3 **บทบาทผู้นำทางการเมือง** หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของตัวผู้นำรัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจ การใช้ อำนาจ การรักษาและสืบทอดอำนาจทางการเมือง ตลอดจนการตัดสินใจกำหนดนโยบายและการจัดการกับปัญหาวิกฤตและปัจจัยแวดล้อมทางการเมือง

5.4 **รัฐประหาร** หมายถึง การล้มล้างรัฐบาลผู้บริหารปกครองรัฐในขณะนั้น แต่มิใช่การล้มล้างระบอบการปกครองหรือทั้งรัฐ และไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง หรือเกิดเหตุนองเลือดเสมอไป

5.5 **การพัฒนาทางการเมือง** หมายถึง การสร้างความเป็นสถาบันให้กับระบบเพื่อให้ระบบสามารถเปลี่ยนแปลงจากความเป็นจารีตประเพณี มาสู่ความเป็นสมัยใหม่โดยไม่มีความวุ่นวาย ไร้เสถียรภาพ และถ้าหากระบบมีความเป็นสถาบันสูง ระบบการเมืองหรือสถาบันทางการเมืองก็จะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดูดซับการขยายตัวของ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ดี

5.6 **ทหารอาชีพ** หมายถึง ทหารที่สนใจเฉพาะการป้องกันประเทศ ปรับปรุงพัฒนา กองทัพ ไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง และยอมรับการปกครองจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงบทบาทความเป็นผู้นำทางการเมืองของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

6.2 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงบทบาทผู้นำทางการเมืองต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวិจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานที่ศึกษาในครั้งนี้ มานำเสนอ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางการเมือง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง
3. แนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย
4. แนวคิดเกี่ยวกับการแทรกแซงทางการเมือง
5. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง
6. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเมือง
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำทางการเมือง

ในส่วนนี้เป็นการกล่าวถึงแนวความคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้นำทางการเมือง ซึ่งมีความครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ คือ ความหมายของผู้นำ ลักษณะและประเภทของผู้นำ ภาวะความเป็นผู้นำ และบทบาทหน้าที่ของผู้นำ ซึ่งจะเสนอตามลำดับ ดังนี้

1.1. ความหมายของผู้นำ ผู้ศึกษาทางรัฐศาสตร์ต่างยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ผู้นำเป็นสถาบันที่สำคัญประการหนึ่งในโครงสร้างของระบบการเมือง ในทัศนะทางสังคมวิทยา เรียกผู้นำว่าชนชั้นนำ (elite) และถ้าหากเป็นชนชั้นนำที่มีอำนาจบังคับบัญชาผู้อื่นได้ ไม่ว่าอำนาจนั้นจะมาจากพื้นฐานแห่งการใช้กำลังบังคับหรือมาจากข้อตกลง ซึ่งเกิดจากความยินยอมของประชาชนก็ตาม คนประเภทนี้เรียกว่าผู้ปกครอง (rulers) ซึ่งผู้นำตามความหมายนี้ก็คือ บุคคล ผู้มีอิทธิพลเพียงพอที่จะทำให้ผู้อื่นกระทำตามคำสั่งและคำสั่งของตน ซึ่งทุกสังคมจะมีคนประเภทนี้อยู่

สำหรับนักวิชาการของไทย ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองเอาไว้บ้าง ดังนี้

ธรรมรส โชติกุญชร (2519:131) ได้ให้ความสำคัญของผู้นำเอาไว้ว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องขึ้นมาเป็นหัวหน้า มีความรู้ความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและอาจชักพาผู้ใต้บังคับบัญชา หรือหมู่ชนไปในทางดีหรือชั่วได้

สำเร็จ สิงหะวาระ (2506:48) ได้กล่าวเอาไว้ว่า ผู้นำก็คือ สัญลักษณ์ (symbol) แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และผู้รับฝาก (depository) ซึ่งปณิธานและความหวังผู้นำจึงเป็นภาพลักษณ์ (image) หรือภาพสะท้อน (projection) ของประชาชน

จากความหมายที่เกี่ยวกับคำว่า ผู้นำทางการเมือง ในทัศนะของนักวิชาการต่าง ๆ นั้น พอที่จะมองเห็นประเด็นความหมายที่มีจุดร่วมกัน ที่สำคัญอยู่หลาย ๆ ประการ จึงกล่าวในเชิงสรุปได้ว่า ผู้นำหรือผู้นำทางการเมืองก็คือผู้ดำรงสถานภาพทางอำนาจในการปกครอง ซึ่งมีความหมายครอบคลุมไปถึงมิติของการใช้อำนาจทางการเมืองตัดสินใจนโยบายสาธารณะด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนทั้งสังคม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการต่างประเทศ ดังนั้น ผู้นำไปว่าจะมีที่มาอย่างไร การใช้อำนาจทางการเมืองของผู้นำล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองการปกครองทั้งระบบ หากแต่แตกต่างกันเฉพาะผลพวงแห่งการใช้อำนาจของผู้นำนั้น ๆ

1.2. ลักษณะของผู้นำ ผู้นำมีหลายประเภทโดยอาจจำแนกได้ตามความคิดเห็น และหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันของนักวิชาการแต่ละคน แต่ทั้งนี้อาจจะกล่าวได้ว่า การจำแนกลักษณะของผู้นำนั้นก็ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งนั้น นักวิชาการที่ได้กล่าวถึงในเรื่องนี้ ได้แก่

1.2.1 เวฮ์ม โฮนเนอร์ (Wehmhoener 1975 อ้างถึงในกษิระ ศรีเจริญ 2535: 17) ได้จำแนกลักษณะของผู้นำออกเป็น 3 ประเภท คือ ผู้นำแบบประเพณี (traditional elite) ผู้นำแบบอุดมการณ์ (elite united by ideology) และผู้นำแบบผสม (pluralistic elites)

จากลักษณะของผู้นำแต่ละประเภทที่นักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้กล่าวเอาไว้นั้นก็พอที่จะสรุปหลักการกว้าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้โดยการเน้นถึงคุณสมบัติในความเป็นเลิศของผู้นำ และเหตุที่ผู้นำแต่ละคนมีคุณสมบัติพิเศษที่แตกต่างกันเช่นนี้เอง ทำให้เกิดการศึกษารวบรวมในเรื่องที่เกี่ยวกับลักษณะของผู้นำเหล่านั้น นอกจากนี้ยังจะได้ทราบถึงลักษณะการดำเนินงานในบทบาทและหน้าที่ที่ผู้นำนั้นพึงมีต่อองค์กรได้เป็นอย่างดี เหตุนี้เอง ชูบ กาญจนประกร (2509 : 74-77) จึงได้แบ่งลักษณะของผู้นำทั้งนี้โดยการพิจารณาจากลักษณะวิธีการใช้อำนาจออกเป็น 3 แบบ กล่าวคือ

1) **ผู้นำแบบอัตนิยม (autocratic leaders)** เป็นผู้นำที่ถืออำนาจเป็นใหญ่มีลักษณะถือตัว เชื่อมมั่นในตนเองมาก บริหารงานและกำหนดนโยบายโดยการใช้อารมณ์และอำนาจวางท่าใหญ่โต ไม่ให้เกียรติคนอื่น ใช้อำนาจเป็นที่ตั้ง เน้นสมรรถภาพของการทำงานของตนเอง และต้องขยายอำนาจของตนออกไปทุกวิถีทาง

2) **ผู้นำแบบเสรีนิยม (laissez-faire)** เป็นผู้นำที่ใช้อำนาจในการควบคุมการบริหารแต่น้อย บรรดาผู้ใต้บังคับบัญชาต่างก็มีเสรีในการที่จะวินิจฉัยสั่งการ มาตรฐานการปฏิบัติงานหรือระบบการจัดงานไม่คำนึงถึงหลักการหรือกฎเกณฑ์เท่าใด การกำหนดนโยบายไม่มีความแน่นอน ขาดความริเริ่มและไม่มีการประเมินผลงาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขแต่อย่างใด

3) **ผู้นำแบบประชาธิปไตย (democratic leaders)** ถือได้ว่าเป็นผู้นำที่ดีที่สุดและอำนวยผลในการบริหารงานมากที่สุด เป็นการบริหารงานโดยยึดถือความคิดเห็นของกลุ่มเป็นสำคัญ จะดำเนินการในสิ่งใดก็มักจะทำในนามของกลุ่ม เพราะต้องการความร่วมมือร่วมใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การบริหารงานจึงเน้นหนักในรูปการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน โดยการเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น เพื่อร่วมกันวินิจฉัยเลือกวิธีที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้น ในการปฏิบัติงานจะเป็นไปในลักษณะของการร่วมมือ ประสานงานกันอย่างจริงจัง

1.3. ประเภทของผู้นำ การที่จะเป็นผู้นำได้ต้องมีคุณสมบัติพิเศษ มีคุณลักษณะแตกต่างจากคนทั่วไป เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเหนือบุคคลอื่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตลอดเวลา

การได้มาซึ่งผู้นำแต่ละคน มีความแตกต่างกัน บางคนเกิดจากอำนาจบารมี หรืออาจเกิดจากคุณงามความดีก็ได้ ขึ้นอยู่กับโอกาส สถานการณ์ และความต้องการในการศึกษาความเป็นผู้นำ หรือภาวะผู้นำที่สนใจในทุกวงการ จึงได้รับการพิจารณาในหลายประเภทและหลายแนวคิดด้วยกัน คือ

1.3.1 แมกซ์ เวบเบอร์ (Max Weber 2516 อ้างถึงในบัญชา ชั้นชม 2539:17) ได้แบ่งผู้นำไว้หลายประเภท คือ แบบประเพณีนิยม แบบบารมีวิสัย และแบบตรรกนิติสัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้นำแบบประเพณีนิยมหรือธรรมเนียมอำนาจ (traditional) ผู้นำประเภทนี้มักมีในสังคมเกษตรกรรม ตัวอย่างของผู้นำประเภทนี้ปกติมักเน้นผู้นำซึ่งมีชาติวุฒิ คือ ตระกูลเก่าแก่ในหมู่บ้าน หรือเน้นอาวุโส (วัยวุฒิ)

2) ผู้นำแบบบารมีวิสัยหรือบารมีชน (charismatic) ตัวอย่างของผู้นำประเภทนี้ ได้แก่ ศาสดาของศาสนาหรือผู้นำที่มีบุคลิกภาพพิเศษซึ่งถือกันว่าเหนือบุคคลธรรมดา

3) ผู้นำแบบตรรกนิติสัย (rational – legal) ตัวอย่างของผู้นำประเภทนี้ ได้แก่ ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น ตำรวจจราจร พนักงานไปรษณีย์โทรเลข เป็นต้น

1.3.2 จุมพล หนิมพานิช และฐปนบรรต พรหมอินทร์ (2547:75-78) ได้แบ่งประเภทของผู้นำไว้หลากหลายลักษณะ ดังนี้

1) การแบ่งประเภทตามลักษณะการปฏิบัติงาน สามารถแบ่งเป็นประเภทย่อย ๆ คือ

(1) ผู้นำตามกฎหมาย ได้แก่ ผู้นำที่เป็นไปตามที่กฎหมายหรือกฎระเบียบกำหนดไว้ เช่น ตำแหน่งกำหนดไว้ว่าจะต้องเป็นเช่นนั้น เช่นนี้ ผู้ใดจะสามารถมาอยู่ในตำแหน่งนั้นตำแหน่งนี้ได้อย่างไร ผู้ใดมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายหรือกฎระเบียบกำหนดก็จะมาครองตำแหน่งนั้นได้

(2) ผู้นำที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว เป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษ มีท่าทางบุคลิกลักษณะ หรือความสามารถพิเศษเฉพาะตัว ซึ่งเป็นไปได้ทั้งในทางดีหรือทางเลว เช่น เมื่อเป็นนักเลงก็จะได้รับการยอมรับในหมู่นักเลงให้เป็นหัวหน้าแก๊ง เมื่อเป็นนักกีฬา ก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นหัวหน้าทีม เป็นผู้นำที่มีลักษณะของผู้นำที่ดีเด่น

(3) ผู้นำในลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์ เช่น พระมหากษัตริย์เป็นผู้นำของพระราชวงศ์หรือของประเทศที่มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำ

2) การแบ่งประเภทตามลักษณะของพฤติกรรม ซึ่ง John C. Flanagan ได้แบ่งย่อยออกเป็นดังนี้

(1) ผู้นำที่มุ่งแต่งงานเป็นสำคัญ มีลักษณะพฤติกรรมแสดงออกเป็นแบบเผด็จการ

(2) ผู้นำที่ตระหนักถึงผลงานและความพอใจของทุกฝ่าย เป็นหัวหน้างานที่มีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย

(3) ผู้นำที่ถือว่าประสิทธิภาพของการทำงานสูงขึ้นได้ เนื่องจากสินน้ำใจ ผู้นำประเภทนี้ถือว่าสินน้ำใจหรือสิ่งตอบแทนเป็นสิ่งสำคัญที่กระตุ้นให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูง จึงใช้วิธียั่วให้คนทำงานโดยการให้สินน้ำใจ ค่าตอบแทน หรือสินจ้างรางวัล

3) การแบ่งประเภทตามลักษณะการบริหารงาน Lippitt ได้แบ่งออกเป็น

3 ประเภท คือ

(1) *ผู้นำแบบอัตตาริปไตย* (Authoritarian หรือ Autocratic leaders) ผู้นำแบบนี้จะใช้อำนาจตลอดเวลา ยึดถือตัวเองเป็นสำคัญ เน้นการสั่งจากบนลงล่าง ไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น

(2) *ผู้นำแบบเสรี* (Laissez – faire leaders) เป็นผู้นำแบบ “ไม่เอาไหน” ปล่อยตามเรื่องราว ไม่ใช่อำนาจบังคับบัญชาควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชา ปราศจากความรับผิดชอบ คอยแต่ลงนามผ่านเรื่องให้พ้นตัวไปเท่านั้น

(3) *ผู้นำแบบประชาธิปไตย* (Democratic leaders) เป็นผู้นำแบบที่ดีที่สุด ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ยึดถือความคิดเห็นของกลุ่มเหนือความคิดของตน ผู้นำแบบนี้ผู้ใต้บังคับบัญชาจะให้ความนิยมนยกย่อง รักใคร่ เกรงใจแต่ไม่ใช่การเกรงกลัว

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะทั่วไปของผู้นำที่ปรากฏอยู่ในสังคม แต่สำหรับในทางการเมืองแล้ว ได้มีการแยกประเภทของผู้นำทางการเมืองไว้ ดังนี้

ก. *การจำแนกโดยพิจารณาจากแหล่งที่มาของอำนาจ* (Classifying Leaders by Source of Authority) ซึ่ง Max Weber ได้จำแนกเป็น 3 ประเภทย่อย คือ

ก) *ผู้นำตามกฎหมายและเหตุผล* (Legal – rational leaders) ผู้นำแบบนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อในความถูกต้องของหลักกฎหมายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล โดยหลักกฎหมายและเหตุผลนี้ “ตำแหน่ง” ผู้นำจึงเป็นตำแหน่งแห่งความชอบธรรมที่จะต้องได้รับการเคารพ ความเชื่อฟังในตัวผู้นำเป็นการเชื่อฟังในฐานะของการดำรงตำแหน่งที่ได้รับการยอมรับ ไม่ใช่เชื่อฟังในตัวผู้นำ

ข) *ผู้นำตามจารีตประเพณี* (Traditional leaders) เป็นผู้นำที่เกิดจากข้อกำหนดของจารีตประเพณีของสังคมนั้น ๆ ที่ได้รับการเชื่อถือติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน การเป็นผู้นำและอำนาจของผู้นำมีแหล่งที่มาจากจารีตประเพณี โดยไม่คำนึงว่ามีเหตุผลหรือไม่

ค) *ผู้นำบุญาบารมี* (Charismatic leaders) เป็นผู้นำที่เกิดขึ้นมาจากบุคลิกภาพส่วนตัวของบุคคลที่มีลักษณะพิเศษที่เรียกว่า charisma อันแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติโดดเด่นที่ผู้ติดตามทั้งหลายมอบความเลื่อมใสศรัทธาให้ โดยมีความเชื่ออย่างเหนียวแน่นว่า บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีลักษณะเหมือนมนุษย์ที่ตนไม่อาจเชื่อฟังได้

ข. *การจำแนกโดยพิจารณาตามประเภทของบุคลิกภาพ* (Classifying Leaders by Personality types) ซึ่ง Harold D. Lasswell ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ

ก) *ผู้กระตุ้นทางการเมือง* (Political agitator) คือ ผู้ที่มีความสนใจหลัก ๆ อยู่กับการกระตุ้นมหาชนให้เกิดความตื่นตัวเร้าใจทางการเมืองเพื่อให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ผู้กระตุ้นต้องการ

ข) *ผู้บริหารทางการเมือง* (Political administration) ผู้นำลักษณะนี้จะมีลักษณะที่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำงานประจำวันเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ โดยไม่สนใจที่

ก่อให้เกิดความตื่นเต้นแก่บุคคลอื่น อย่างไรก็ตาม ผู้นำประเภทผู้บริหารทางการเมืองอาจพัฒนาจากผู้กระตุ้นทางการเมืองก็ได้

ค. การจำแนกโดยพิจารณาตามลักษณะความสัมพันธ์กับผู้ตาม (Classifying Leaders by Relationship to Followers) ซึ่งแบ่งย่อยออกได้คือ

ก) ผู้นำแห่งการแลกเปลี่ยน (Transactional leaders) เป็นผู้นำที่มีความสัมพันธ์กับผู้ตาม เสมือนหนึ่งดำเนินการแลกเปลี่ยนในเชิงค้าขาย กล่าวคือ ผู้นำจะให้รางวัลไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือตำแหน่งลาภยศเพื่อแลกเปลี่ยนให้ได้มาในสิ่งที่ตนประสงค์ เช่น คະแนนเสียงเงิน หรือการสนับสนุน เป็นต้น

ข) ผู้นำในการเปลี่ยนแปลง (Transformation of transformational leaders) เป็นผู้นำที่มีลักษณะผูกพันทางศีลธรรม ที่มุ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่คิดว่ามีขึ้นและเพื่อวัตถุประสงค์ที่ดีกว่าเดิม

ง. การจำแนกโดยพิจารณาที่ความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ทางการเมือง (Classifying Leaders by Relationship to Political Ideology) แบ่งออกได้ ดังนี้

ก) ผู้สถาปนา (Founder) คือ ผู้นำที่รับผิดชอบอย่างมากต่อการสร้างและพัฒนาอุดมการณ์อันใดอันหนึ่ง ผู้นำประเภทนี้เป็นผู้ที่ให้คำอธิบายเกี่ยวกับความคิด ความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง และนำความคิดความเชื่อนั้นมาปฏิบัติในกิจกรรมและสถาบันทั้งหลายทางการเมือง คือ ทำความคิด ทำการปฏิวัติและทำการสร้างสถาบันใหม่ที่สอดคล้องกันขึ้นมา เช่น ฮิตเลอร์ สตาลิน หรือ โคโมเนี เป็นต้น

ข) นักแก้ (Revisionist) คือ ผู้นำที่นำอุดมการณ์ที่มีอยู่แล้วมาดัดแปลงเติมแต่งจนมีลักษณะโดดเด่นขึ้นมาใหม่ เช่น ติโต เหมาเจ๋อตุง เป็นต้น

ค) นักปฏิบัติ (Practitioner) คือ ผู้นำที่เป็นแบบอย่างแห่งการปฏิบัติตามอุดมการณ์ที่ตนเองเชื่อถือและผูกพัน เช่น แฟรงกลิน ดี รูสเวลท์ เป็นต้น

ง) ผู้ถ่ายทอด (Missionary) คือ ผู้นำที่พยายามถ่ายทอดอุดมการณ์ที่ตนเชื่อถือให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้เชื่อถือตาม เช่น มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ เป็นต้น

1.4. ภาวะผู้นำ นั้นเป็นสิ่งที่แสดงออกมา (actions) จากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลข้างต้น อย่างเป็นทางการ (process) ดังนั้นการที่จะทำความเข้าใจในเรื่องความหมายของผู้นำ มักไม่เป็นปัญหามากนัก ทั้งนี้ก็เพราะว่าการที่จะรู้ว่าใครเป็นผู้นำนั้น ก็มักจะพิจารณาจากตำแหน่ง (position) ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าว ในหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กรทางสังคม นับตั้งแต่ครอบครัวไปจนถึงรัฐบาล แต่ทว่าปัญหาในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำนั้นเป็นเรื่องยากและลำบากมาก

จากการให้ความหมายของภาวะผู้นำข้างต้น ซึ่งส่วนใหญ่มักจะมาจากบรรดานักวิชาการทางด้านจิตวิทยา และนักวิทยาการจัดการ ท่านเหล่านี้ก็มักที่จะให้ความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม (group process) และในเรื่องจิตวิทยาองค์กร (organizational psychology) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องผู้นำกลุ่มหรือองค์กรเป็นอย่างมาก ดังนั้น ความหมายหรือนิยามตลอดจนทฤษฎีส่วนใหญ่ก็จะมาจากนักวิชาการเหล่านี้เป็นส่วนใหญ่

สำหรับนักรัฐศาสตร์แล้วได้ให้ความสนในในเรื่องผู้นำทางการเมืองเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่ก็ไม่มั่นใจในการที่จะเอาความหมายของภาวะผู้นำของบรรดานักจิตวิทยามาใช้ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าบรรดาความหมายเหล่านั้นมีอยู่มากมายรวมทั้งในแง่มุมมองที่แตกต่างกันไปตามจุดที่เน้น ในการศึกษาของนักจิตวิทยาแต่ละคน ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า นักรัฐศาสตร์ยังหาความหมายของภาวะผู้นำทางการเมืองใด ๆ ให้มีการยอมรับกันเป็นแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับความหมายของแนวความคิดดังกล่าวนี้ ก็จะต้องให้เหมาะสมกับประเด็นในการศึกษาของตน เป็นสำคัญ

1.5 บทบาทความเป็นผู้นำ Reading (Huge E. Reading 1977 อ้างถึงใน พ.ต.ต.เสวี บัวแก้ว 2533:17) ได้ให้ความหมายของบทบาททางการเมืองเป็นพฤติกรรมที่ประชาชนหรือสมาชิกของชุมชนคาดหวังว่าเป็นสิ่งที่ควรจะมีการแสดงออกของบุคคลผู้ซึ่งอยู่ในตำแหน่งทางสังคมการเมือง เช่น สมาชิกสภานิติบัญญัติ ผู้นำพรรคการเมือง ผู้ออกเสียงเลือกตั้ง นักปฏิวัติ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับตัดสินใจ หรือตกลงให้มีการกระทำนั้น ๆ ตามอำนาจหน้าที่ซึ่งที่ระบุไว้ชัดเจนหรือไม่ชัดเจนเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการในการปฏิบัติงานเพื่อสังคมการเมือง

ผศ.ดร.ณัฐกิตติ์ อินทร์สุวรรณ (www.prthailand.com/images/articles/5%20ดัชนีชีวิตความเป็นผู้นำ.pdf) ได้ให้ความหมายของ “ผู้นำ” (Leader) คือ “บุคคล หรือสมาชิกคนหนึ่ง ในองค์กรหรือสังคม ที่มี อำนาจในการบริหารจัดการให้คนหรือสมาชิกในองค์กรของสังคมมีความอยู่รอด สงบสุข และมี ความเจริญงอกงาม” หากในองค์กร สังคม ประเทศ หรือแม้แต่โลกขาดผู้นำ สังคมก็ยากที่จะอยู่ รอดได้ เพราะขาดซึ่งระเบียบ สิ่งยึดเหนี่ยวในหลักการปฏิบัติ และการดำเนินชีวิต ซึ่งจะก่อให้เกิด ความวุ่นวายสับสนเป็นสังคมที่ไร้ที่พึ่ง ดังนั้นผู้นำจึงเป็นกลไกตัวหลักที่สำคัญในการชี้เป็นชี้ตาย หรือเป็นตัวกำหนดความอยู่รอด ความเจริญรุ่งเรืองขององค์กรสังคมนั้นๆ หากองค์กร สังคมใดได้ผู้นำที่ดี มีวิสัยทัศน์ เสียสละ น่าเชื่อถือ และมีจริยธรรม นับเป็นความโชคดีต่อสังคมนั้น ๆ อย่างล้นเหลือ สิ่งสำคัญที่ใช้เป็นหลักในการพิจารณาถึงภาวะผู้นำหรือคุณสมบัติของผู้นำที่ดี ณ ที่นี้จะขอเรียกว่า “ดัชนีแห่งความเป็นผู้นำ” ทำให้พอจะสรุปคุณลักษณะของผู้นำที่ดีที่จำเป็นจะต้องมีอยู่ในตัวผู้นำทั้งหลายอยู่ 5 ประการ ซึ่งจะเรียกว่า 5 ดัชนีชีวิตความเป็นผู้นำ ดังนี้

ประการแรก ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความรู้สึกถึงเป้าหมาย (A Strong Sense of Purpose) หมายความว่า ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้รู้ว่าอะไรคือสิ่งที่สำคัญอย่างแท้จริงสำหรับองค์กร สังคม ประเทศชาติในระยะยาว กล่าวคือ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์อันแจ่มชัด มีสัญชาติญาณอันแม่นยำ ในการทำนายอนาคต สามารถหลอมรวมภาพลักษณ์ และภารกิจที่ต้องกระทำร่วมกันได้อย่างชาญฉลาด คุณลักษณะด้านดังกล่าวนี้จึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ผู้นำทุกคนควรพึงมี กล่าวโดยสรุปในดัชนีแรกนี้คือ ผู้นำต้องเฉลียวฉลาด คาดการณ์อนาคตได้นั่นเอง

ประการที่สอง ผู้นำต้องเป็นผู้มีความสามารถในการถ่ายทอด และสื่อสารวิสัยทัศน์ ได้อย่างชัดเจนด้วยความเรียบง่าย เนื่องจากคนในสังคมหรือองค์กรมีหลากหลาย การถ่ายทอดให้คนที่ต่างกันรับรู้ได้ตรงกันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำควรมี และการทำให้ผู้เกี่ยวข้องทราบจะช่วยให้การดำเนินงานตามนโยบายง่าย สะดวก และได้รับความร่วมมือมากขึ้น กล่าวโดยสรุปในข้อนี้คือการพิจารณาว่าผู้นำใช้คำพูดในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าการสร้างความคิดขัดแย้ง

ประการที่สาม ผู้นำต้องมีความน่าเชื่อถือ นับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการเป็นผู้นำ ที่ได้รับการยอมรับ และครองหัวใจผู้คน ความน่าเชื่อถือเป็นคุณลักษณะที่ผู้นำทุกคนต้องมี และ

ขาดไม่ได้ คุณลักษณะอย่างอื่นอาจหาจากแหล่งอื่นได้ แต่ความเชื่อถือผู้นำต้องสร้างขึ้นมาจากตัวเอง หรือต้องมีอยู่ในตนเองอย่างแท้จริง ความน่าเชื่อถือของผู้นำจะมีมากหรือน้อยนั้นต้นทุนทางสังคมจะเป็นตัวกำหนด ดังนั้น ผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือในระยะยาว ต้องหมั่นสร้างคุณงามความดี มีความตรงไปตรงมา พูดจริงทำจริงไม่โกหก มีวาจาที่สุภาพน่าเชื่อถือ ไม่คดโกงหรือคอร์รัปชัน ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินงานขององค์กร หน่วยงาน หรือประเทศ

ประการที่สี่ ผู้นำต้องมีจริยธรรม หรือธรรมาภิบาล จริยธรรมคือสิ่งที่ตั้งงามที่คนโดยทั่วไปยึดถือ และใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงาน กิจกรรม หรือชีวิตให้ถูกต้องตามครรลองครองธรรม ถึงแม้ว่าจริยธรรมจะไม่ใช้กฎหมาย นั่นคือ ฝ่าฝืนหรือไม่กระทำก็ไม่ผิดหลักกฎหมาย แต่จริยธรรมคือธรรมของคนดี คือสิ่งที่คนดีต้องกระทำ หากจะถามว่าในสังคมใครควรมีจริยธรรมมากที่สุด คำตอบคือผู้นำ ยิ่งเป็นผู้นำในระดับสูงยิ่งได้ต้องมีจริยธรรมสูงส่งมากขึ้นเท่านั้น

ประการที่ห้า ผู้นำต้องมีความกล้าหาญ และเสียสละ ผู้นำต้องมีความกล้าที่จะรับผิดชอบ คือ กล้ารับผิดชอบเมื่อกระทำผิด รับผิดชอบเมื่อทำคุณงามความดี ผู้นำเมื่อกระทำผิดจะต้องได้รับโทษอย่างตรงไปตรงมา หรืออาจมากกว่าคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ผู้นำ นั่นคือสิ่งที่ถูกต้องและสมควร ผู้นำจะไม่ใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ ในการลบหลู่ความผิดของตนเอง กล่าวง่าย ๆ ผู้นำต้องเป็นบุคคลที่มีใบหน้าบางกว่าทุกคน กล่าวคือ ผู้นำเมื่อทำผิดแม้จะเล็กน้อยต้องแสดงความรับผิดชอบอย่างชัดเจนมากกว่าผู้อื่นนั่นเอง ดังนั้นจึงต้องมีความกล้าหาญในทุกเรื่อง และต้องเสียสละเพื่อความผาสุกของคนในสังคม โดยเฉพาะเมื่อสังคมเกิดความแตกแยก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายอันเป็นผลมาจากการดำเนินงานที่ผิดพลาดของผู้นำ

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการทางการเมือง

คำว่า พัฒนาการทางการเมือง เป็นคำใหม่ ยังไม่มีความหมายอันหนึ่งอันเดียวที่ยอมรับกันในหมู่นักวิชาการ นักรัฐศาสตร์ได้พยายามให้ความหมายได้ต่าง ๆ กัน และความหมายที่ให้กันไว้อยู่เป็นจำนวนมากหลายความหมาย

ลูเซียน พาย (Lucian W. Pye) (อ้างถึงใน สุจิต บุญบงการ 2547:7-8) ได้รวบรวมความหมายของการพัฒนาการทางการเมืองที่นักรัฐศาสตร์ให้ไว้ พอสรุปได้ ดังนี้

ประการที่ 1 การพัฒนาการเมือง เป็นพื้นฐานทางการเมืองของการพัฒนาเศรษฐกิจ ในแง่การเมืองที่พัฒนาแล้วจะเปรียบเสมือนปัจจัยที่สำคัญที่จะเอื้ออำนวยต่อความเจริญทางเศรษฐกิจ เช่น ช่วยให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น แต่ปรากฏว่าการพัฒนาการเมืองในแง่นี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าแคบไป ทั้งความเจริญทางเศรษฐกิจนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในระบบการเมืองที่แตกต่างกัน แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่า หากระบบการเมืองมีการพัฒนาสูง จะส่งเสริมให้เกิดความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจจึงขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาการเมืองของแต่ละสังคม

ประการที่ 2 พัฒนาการเมือง เป็นการเมืองของสังคมอุตสาหกรรม นั่นคือ มีการมองเห็นว่าการเมืองในประเทศอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการจะมีแบบแผนของพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมในลักษณะที่มีเหตุผล รัฐบาลมีความยอมรับผิดชอบ

ต่อความสงบสุขและมีความอยู่ดีกินดีของประชาชน ดังนั้น ลักษณะระบอบการเมืองของสังคมอุตสาหกรรมคือรูปธรรมของระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว

ประการที่ 3 การพัฒนาการเมือง เป็นความทันสมัยทางการเมือง เนื่องจากแนวความคิดที่พยายามโยงการพัฒนาการเมืองกับการเมืองของสังคม อุตสาหกรรมได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นแนวความคิดที่ลำเอียง ไม่ให้ความสำคัญกับประเพณีและปทัสถานของสังคมอื่น ๆ มาตรฐานของสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมตะวันตกนั้น ไม่สามารถใช้วัดได้ในทุกระบบสังคม ซึ่งจากข้อแย้งเหล่านี้ ก็เนื่องมาจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และผลจากความเจริญทางวิทยาการเหล่านี้เองจะช่วยสนับสนุนให้มนุษย์ได้มองเห็นแง่มุมต่าง ๆ ของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองได้กว้างขวางยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การเรียกร้องให้มีกฎหมายที่เป็นสากล

ประการที่ 4 การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องการดำเนินงานของรัฐบาล ความคิดนี้เกิดจากความเห็นที่ว่า แนวปฏิบัติทางการเมืองที่เกิดขึ้นอันถือได้ว่ามีลักษณะที่พัฒนาแล้วนั้นจะสอดคล้องกับมาตรฐานของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในรัฐชาติยุคใหม่ กล่าวคือ รัฐบาลเหล่านี้สามารถที่จะปรับตัวและดำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ในระดับหนึ่ง แล้วยังสร้างลัทธิชาตินิยมอันถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ อีกนัยหนึ่ง การพัฒนาการเมืองในแง่นี้ก็คือการสร้างชาตินั่นเอง แนวคิดนี้หมายถึง การทำให้รัฐบาลมีอำนาจครอบคลุมทั้งประเทศ ประชาชนมีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยใช้นโยบายชาตินิยมเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อให้เกิดความเป็นชาติอย่างแท้จริง

ประการที่ 5 การพัฒนาการเมือง หมายถึง เรื่องราวของการพัฒนาระบบการบริหารและกฎหมาย แนวความคิดต่อเนื่องมาจากความเห็นที่ว่า การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องการสร้างชาติ โดยแบ่งรูปแบบของการสร้างชาติออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การสร้างสถาบัน และการพัฒนาพลเมือง แนวทางนี้ชี้ให้เห็นว่า ระบบบริหารเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนจะมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาการเมือง ระบบการเมืองที่มีระดับการพัฒนาสูงจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพของการ บริหาร ตลอดจนชี้ให้เห็นว่า ระบบกฎหมายจะได้รับการพัฒนา เพื่อดำรงความยุติธรรมของสังคมและตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ภายใต้ระบบการเมืองที่มีการพัฒนา

ประการที่ 6 การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการระดมพลและการมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวความคิดนี้อ้างว่าการฝึกฝนและการให้ความสำคัญกับสมาชิกของสังคมในฐานะเป็นราษฎร ตลอดจนการส่งเสริมให้พวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อรัฐชาติใหม่ และถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเมือง และประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งในการศึกษาการพัฒนาการเมืองในแง่นี้ คือ เรามักจะผูกพันลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองกับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยมากเกินไปจนมองข้ามการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะอื่นๆ ด้วย หัวใจสำคัญของแนวคิดนี้คือ อำนาจทางการเมืองเป็นของประชาชน

ประการที่ 7 การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการพัฒนาประชาธิปไตย แนวความคิดนี้ค่อนข้างจะแคบ คือ มองว่าการพัฒนาการเมืองมีอยู่รูปแบบเดียว คือ การสร้างประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้จึงมีนักวิชาการหลายท่านวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นคำนิยามที่ลำเอียง มุ่งที่จะสร้างค่านิยมทาง

การเมืองแบบตะวันตกให้กับประเทศด้อยพัฒนาซึ่งควรจะสนใจว่า “พัฒนา” ให้การเมืองของชาติก้าวหน้าได้อย่างไร มากกว่าที่จะสนใจว่าจะสร้างประชาธิปไตยอย่างตะวันตกได้อย่างไร

ประการที่ 8 การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องขอความมีเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระเบียบ แนวพรรณชนะนี้มีความลำเอียงในแง่ของค่านิยมแบบประชาธิปไตยน้อยลง คือ มองว่าลักษณะการเมืองที่พัฒนาแล้วจะเกิดขึ้นในระบอบการเมืองใดก็ได้ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้ นอกจากนี้ยังมองว่าประชาธิปไตยนั้นไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และไม่อาจก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองได้

ประการที่ 9 การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการระดมพลและอำนาจ แนวความคิดนี้พัฒนามาจากความเห็นเก่า ๆ ทั้งในเรื่องของสถาบันและเสถียรภาพทางการเมืองโดยมองว่าเหตุสำคัญที่จะก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองและทำให้สถาบันดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของระบบการเมืองเอง กล่าวคือ ถ้าระบบการเมืองใดสามารถที่จะระดมพลและอำนาจเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถทำให้คนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนของระบบ และระบบเองก็สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งสามารถแจกแจงทรัพยากรเหล่านี้ได้อย่างเป็นธรรมโดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนแล้ว ระบบการเมืองนั้นถือได้ว่าพัฒนาแล้ว

ประการที่ 10 การพัฒนาการเมือง เป็นแง่หนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพัฒนาการเมืองนั้น จะผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การที่ด้านใดด้านหนึ่งของสังคมแปรเปลี่ยนไปจนกระทบถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ ด้วย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ถือได้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทั้งปวงของสังคม ฉะนั้นในการศึกษาการพัฒนาการเมืองจึงจำเป็นต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม พร้อมกันไปด้วย

ลูเซียน พาย (Lucian W.Pye) (อ้างถึงใน สุจิต บุญบงการ 2547:7-8) ได้สรุปลักษณะกว้าง ๆ ของการพัฒนาทางการเมืองเอาไว้ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. ความเท่าเทียมกัน (Equality) ความเท่าเทียมกันนี้มีได้หมายแต่เฉพาะความเท่าเทียมกันตามกฎหมายหรือสิทธิเท่าเทียมกันในทางการเมืองของประชาชนเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งในระบบประชาธิปไตย และในระบบเผด็จการ เป็นแต่เพียงในระบบเผด็จการ การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการระดมพลจากรัฐบาล ความเท่าเทียมกันนี้ยังหมายถึงการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเรื่องของความสามารถของบุคคล ไม่ใช่ ใช้เรื่องชาติตระกูลเป็นเกณฑ์

2. ความสามารถของระบบการเมือง (Capacity) ความสามารถนี้เกี่ยวกับกับดำเนินนโยบาย (Output) ของระบบ เป็นเรื่องของความสามารถของระบบว่าจะผลักดันสังคมและระบบเศรษฐกิจให้เป็นไปตามแนวทางที่ผู้นำต้องการมากน้อยเพียงใดเป็นเรื่องของประสิทธิภาพการดำเนินการของรัฐบาล ของผู้นำทางการเมืองรวมทั้งสภาพต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาล

3. การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (Differentiation and Specialization) ในระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว จำต้องมีการจำแนกหน่วยงานออกไปตามความสามารถเฉพาะอย่างมีความรับผิดชอบที่เฉพาะเจาะจงถือว่าเป็นการ

แบ่งแยกการทำงานตามความสามารถ เช่น มีสภาผู้ออกกฎหมาย มีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บริหาร มีศาลเป็นผู้ตัดสิน มีระบบราชการซึ่งแบ่งเป็นกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตามความชำนาญ เป็นต้น แต่การแบ่งแยกเช่นนี้ไม่ใช่ก่อให้เกิดการแตกแยกและเป็นอิสระเอกเทศ แต่จะต้องมีการร่วมมือกันประสานงานกัน และต้องสอดคล้องกับการรวมตัวกันในชาติ

ฮันติงตัน (Huntington) (อ้างถึงใน สุจิต บุญบงการ 2547:9) ได้เสนอความหมายของการพัฒนาการเมืองเป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองให้เป็นสมัยใหม่เป็นเรื่องของการแบ่งโครงสร้างทางการเมือง ให้มีความแตกต่างซับซ้อนมากขึ้น (Structural Differentiation) เป็นเรื่องของการขยายอำนาจการปกครองของรัฐบาลกลางให้ครอบคลุมไปทั่วทุกส่วนในรัฐให้อยู่ภายใต้รัฐบาลเดียวกัน อยู่ภายใต้ระบบกฎหมายอันเดียวกัน (Rationalization of Authority) และเป็นเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แต่การพัฒนาทางการเมืองเป็นเรื่องของการสร้างความเป็นสถาบัน (Institutionalization) ให้กับระบบเพื่อให้ระบบสามารถเปลี่ยนแปลงจากจารีตประเพณีมาสู่ความเป็นสมัยใหม่ได้โดยไม่มีความวุ่นวายไร้เสถียรภาพ ทุกระบบไม่สามารถเปลี่ยนแปลงจากระบบเก่าไปสู่ระบบการเมืองแบบใหม่ข้างต้นได้อย่างราบรื่นและต่อเนื่อง หลายประเทศประสบกับการใช้กำลังรุนแรงทางการเมืองจนการเปลี่ยนแปลงต้องชะงักงัน เกิดความเสื่อมทางการเมือง ฮันติงตัน ได้เสนอว่าการทำให้ระบบการเมืองสามารถแก้ปัญหาความวุ่นวายอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ได้จะต้องสร้างให้เป็นระบบและสถาบันมีลักษณะของ “ความเป็นสถาบัน” (Institutionalization) ด้วยลักษณะเช่นนี้เท่านั้น ระบบหรือสถาบันทางการเมืองจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถกลืนขยายตัวของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างดี

ชยอนันต์ สมุทวณิช (อ้างถึงใน ซีร์กัทร์ เสรีรังสรรค์ 2547:343) ให้ความหมายการพัฒนาการเมืองเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ที่มีผลกระทบต่อระบบและกระบวนการทางการเมือง โดยที่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นในลักษณะทำให้ระบบการเมืองและกระบวนการทางการเมืองสามารถเปิดกว้างให้กลุ่มบุคคลในสังคมที่ต้องการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองสามารถถือครองและใช้อำนาจนี้ รวมทั้งประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น การพัฒนาทางการเมืองจึงเป็นทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเอง โดยพลังทางสังคมและเศรษฐกิจโดยทั่วไปเป็นตัวผลักดัน

อมร รัชศาสตร์ (อ้างถึงใน นฤมล รัตนากิบาล 2540:11) ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความเจริญเติบโต (growth) กับการพัฒนา (development) ไว้ว่า ความเจริญเติบโตเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับของการกระทำเป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถและคุณสมบัติของผู้กระทำเอง ส่วนการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวของระบบที่ทำการ

แอลมอนด์และเพาเวล (Almond and Powell) (อ้างถึงใน สุจิต บุญบงการ 2547:9) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการเมืองว่า

1. การแบ่งแยกแตกต่างในโครงสร้างทางการเมือง ลักษณะนี้เช่นเดียวกันกับที่พายได้กล่าวไว้

2. วัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบของทางโลก (Secularization of Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมจารีตประเพณีมักเป็นแบบที่ไม่มีเหตุผล ยึดถือในเรื่องโชคกลางหรือความเชื่อถือที่มีติดต่อกันมาโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ส่วนการทำวัฒนธรรมทางการเมืองให้เป็นแบบทางโลกนั้น หมายถึง การทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองมีลักษณะเป็นแบบมีเหตุมีผล มิใช่เป็นเรื่องโชคกลางหรือความเชื่อมงาย เป็นแบบที่คำนึงถึงข้อเท็จจริง คือ การเชื่อในเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดจะต้องพิจารณาจากข้อมูลที่เป็นจริง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้เป็นของสังคมอุตสาหกรรม

3. ความเป็นอิสระของระบบย่อย (Subsystem Autonomy) หมายถึง ความเป็นอิสระของหน่วยต่าง ๆ ในระบบ เช่น หน่วยการปกครองท้องถิ่น ระบบพรรคการเมือง ตลอดจนกลุ่มผลประโยชน์มีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง มีการจัดองค์การที่ดี และสามารถดำเนินงานได้โดยมีอิสระพอสมควร

นฤมล รัตนภิบาล (2540:16-20) กล่าวว่า แนวความคิดเรื่องการพัฒนาทางการเมืองเป็นศูนย์รวมของนานาทรรศนะ เป็นการยากที่จะใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมได้อย่างครอบคลุมสมบูรณ์ ประกอบกับการพัฒนาการเมืองของแต่ละสังคมก็จะแตกต่างกันไปตามอิทธิพลของปัจจัยด้านวัฒนธรรม ค่านิยม โครงสร้างทางสังคม สภาพเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

จากแนวคิดของนักรัฐศาสตร์ทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าปัจจัยหรือเงื่อนไขของการพัฒนาการเมืองมีหลายลักษณะ ดังนั้น ความสำเร็จของการปกครองระบอบประชาธิปไตยย่อมต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เป็นอันมาก และอาจกล่าวได้ว่าในทางกลับกันเสถียรภาพหรือความสำเร็จของระบบประชาธิปไตยก็ก่อให้เกิดการพัฒนาการเมือง หรือการมีจิตใจแบบประชาธิปไตย รวมทั้งต่อความสำเร็จในด้านอื่น ๆ ที่จะเอื้ออำนวยประกอบให้เกิดเสถียรภาพของการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

3. แนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย

“ประชาธิปไตย (Democracy) มีต้นกำเนิดมาจากภาษากรีก คำนี้ผสมระหว่าง “demos” ซึ่งแปลว่า “ประชาชน” (People) และคำว่า “kratos” หมายถึง “อำนาจหรือการปกครอง” (rule) ความหมายดั้งเดิมของประชาธิปไตย จึงหมายถึง “การปกครองโดยประชาชน หรือโดยหมู่ชน หรือชนหมู่มาก” คำว่า democracy เข้ามาสู่ภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 16 โดยมาจากภาษาฝรั่งเศสที่ว่า “democratie” ซึ่งมาจากภาษาละตินในสมัยยุคกลางอีกทอดหนึ่งที่ว่า “democratia”

อย่างไรก็ตามแนวคิดรากฐานของคำว่า “ประชาธิปไตย” ในสมัยกรีกและสมัยปัจจุบันได้แบ่งประชาธิปไตยออกเป็น 3 ความคิด คือ

1. ความคิดประชาธิปไตยในแง่ของระบอบการเมืองการปกครองหรืออำนาจ
2. ความคิดประชาธิปไตยเป็นแนวทางแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม
3. ความคิดประชาธิปไตยในแง่ของหลักการที่นำไปสู่ชีวิตที่ดีงามสูงสุด

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2547:133–134) การปกครองในระบอบการเมืองการปกครองเป็นที่ยอมรับกันว่าประชาธิปไตยเปิดโอกาสและยอมรับให้ประชาชนเป็นผู้ปกครองกันเอง ซึ่งจะเป็นการปกครองโดยตรงหรือผ่านระบบตัวแทนก็แล้วแต่ความเหมาะสมนั้น หลักการขั้นมูลฐานที่สำคัญของระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ยังประกอบไปด้วยแนวคิดที่เป็นองค์ประกอบของประชาธิปไตย ยังประกอบไปด้วยแนวคิดที่เป็นองค์ประกอบของประชาธิปไตยอีกมากมายนับสิบประการ แต่ในที่นี้ควรคัดเลือกมาเพียง 7 ประการ ซึ่งมีความสำคัญขั้นพื้นฐานมากที่สุด คือ

(1) *อำนาจของประชาชน* (popular sovereignty) หัวใจของประชาธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดเด็ดขาดในแผ่นดินของประชาชน แนวคิดนี้เป็นหัวใจสำคัญที่ปรากฏทั้งในรากศัพท์กรีกโบราณ และในสุนทรพจน์ที่เกิดติสเบอร์ตค ค.ศ.1864 ของประธานาธิบดีลินคอล์น (government of the people, by the people, and for the people) ด้วยเหตุผลนี้ ไม่ว่าเราจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันขนาดไหน ในเรื่องที่ว่าใครคือ “ประชาชน” ก็ตาม แต่สิ่งที่จะต้องยอมรับร่วมกันก่อนก็คือความคิดหรือความเชื่อที่ว่า อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนนี้คือหัวใจของสิ่งที่เรียกว่าประชาธิปไตย

(2) *สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปัจเจกบุคคล* (right, liberty, and equality) สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปัจเจกบุคคล เป็นแนวคิดที่เป็นหัวใจสำคัญของลัทธิเสรีนิยม ลัทธิเสรีนิยมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและแนบแน่นกับประชาธิปไตยมาก ประชาธิปไตยที่เรารู้จักกันทั่วไป ในปัจจุบันนี้ คือ เสรีประชาธิปไตย (liberal democracy) มากกว่าอย่างอื่น ประเทศในยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือซึ่งเป็นประเทศแนวหน้าให้กำเนิดระบอบประชาธิปไตยนี้ล้วนแต่เป็นประเทศที่เป็น “เสรีภาพ” (liberal) ก่อน และค่อยขยายเป็น “ประชาธิปไตย” (democratic) ในภายหลัง แนวคิดเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปัจเจกบุคคลแบบที่พัฒนาขึ้นมาภายใต้ลัทธิเสรีนิยม จึงถูกส่งผ่านเข้ามาเป็นแนวคิดพื้นฐานของอุดมการณ์ (เสรี) ประชาธิปไตยโดยปริยาย

(3) *ฉันทานุมัติ* (consent) ฉันทานุมัติหรือการได้รับความยินยอมจากประชาชนในการที่ประชาชนจะถูกปกครอง เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่งของอุดมการณ์ประชาธิปไตย แนวคิดนี้เกิดขึ้นโดยนัยแห่งตรรกของแนวคิดสองประการที่กล่าวไปแล้วนั้น คือ ด้วยเหตุที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดและมีสิทธิเสรีภาพ รวมทั้งความเสมอภาคในอันที่จะใช้อำนาจปกครองดังกล่าว ดังนั้น จึงเป็นไปได้ที่จะเกิดการปกครองขึ้นโดยสงบ ถ้าหากปราศจากเสียซึ่งความยินยอมที่จะถูกปกครองโดยประชาชนเอง

(4) *การเป็นตัวแทน* (representation) เป็นที่ตระหนักกันดีว่าในโลกยุคใหม่ ประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) ที่พลเมืองเข้าประชุมกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งปวงด้วยตนเองนั้นไม่อาจกระทำได้ในสังคมการเมืองที่มีขนาดใหญ่ตั้งรัฐประชาชาติทั้งหลาย ดังนั้น ประชาธิปไตยทั้งหลายจึงล้วนถูกเข้าใจกันโดยทั่วไปว่า หมายถึง ประชาธิปไตยแบบผู้แทนหรือตัวแทน (representative democracy) เป็นหลัก ปัญหาที่ต้องหาคำตอบก็คือการเป็นตัวแทนนั้นหมายความว่าอย่างไร

(5) *การปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่* (majority rule) หากประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองโดยประชาชนก็ย่อมหมายความว่า เป็นการปกครองโดยประชาชนทั้งหมด มิใช่แค่บางส่วนของประชาชนเท่านั้น แต่ในโลกที่เป็นจริง การที่จะบรรลุถึงความเห็นพ้องต้องกันอย่างเป็นเอกฉันท์เป็น

สิ่งที่ทำได้ยาก จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่ทำไม่ได้ด้วยซ้ำ ดังนั้น เมื่อมีความเห็นที่แตกต่างกัน ข้อยุติที่ดีที่สุดเท่าที่จะบรรลุได้ในทางปฏิบัติจึงอยู่ที่เสียงส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมาก (majority)

(6) *รัฐบาลที่เปิดเผยและตรวจสอบได้* (open and accountable government) รัฐบาลที่เปิดเผย (open government) มีความสำคัญต่อประชาธิปไตยเพราะช่วยให้ประชาชนเห็นได้ว่ารัฐบาลทำอะไรที่เป็นความสุรุ่ยสุร่ายหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ ประชาชนจะได้รับทราบสถานะของบ้านเมืองได้ทันการณ์ก่อนที่จะสายเกินแก้ นอกจากนี้ รัฐบาลที่เปิดเผยยังมีส่วนสำคัญในการพิทักษ์เสรีภาพให้แก่ปัจเจกบุคคลทั้งหลายอันเป็นพลเมืองด้วย

การมีรัฐบาลที่ตรวจสอบได้นั้น จากจากจะต้องมีการปฏิบัติตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัดแล้ว ยังมีมาตรการสำคัญอีกประการหนึ่งที่ประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายพยายามพัฒนาขึ้นใช้ นั่นคือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ (separation of powers) ตามหลักการแบ่งแยกอำนาจนี้ รัฐบาลหรือการปกครองประเทศจะแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ฝ่ายใหญ่ คือ

ก. ฝ่ายบริหารซึ่งบางทีเรียกว่า “รัฐบาล” ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและนำนโยบายต่าง ๆ ดังกล่าวไปปฏิบัติ

ข. ฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งบางทีเรียกว่า “รัฐสภา” ทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบในการประกาศใช้กฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งการเก็บภาษี และตรวจสอบการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหาร

ค. ฝ่ายตุลาการ ซึ่งบางทีเรียกว่า “ศาล” ซึ่งดูแลรับผิดชอบให้บุคคลทั้งปวงปฏิบัติตามกฎหมาย โดยการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด

การแบ่งแยกอำนาจการปกครองประเทศออกเป็น 3 ฝ่ายเช่นนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ทั้งสามฝ่ายได้ตรวจสอบซึ่งกันและกันด้วย กล่าวคือ การแบ่งแยกอำนาจดังกล่าวนี้ ทำให้ศาลมีความเป็นอิสระไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพลของฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ และเมื่อศาลมีอิสระดังกล่าวก็สามารถประกันให้บุคคลทุกคน (ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ หรือประชาชนทั่วไป) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเสมอหน้ากัน ในทำนองเดียวกัน ถ้าไม่ให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการผ่านกฎหมายและอนุมัติให้ฝ่ายบริหารเก็บภาษีและใช้จ่ายเงินได้ ก็จะไม่มืองค์กรใดหรือประชาชนคนใดสามารถเข้าไปล่วงรู้ได้ว่าการใช้จ่ายเงินของฝ่ายบริหารนั้นสุจริต และชอบด้วยหลักวิชาหรือไม่ การแบ่งแยก (การใช้) อำนาจในการปกครองประเทศดังกล่าวจึงมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การสร้างรัฐบาลที่เปิดเผยและตรวจสอบได้โดยแท้

(7) *สาธารณประโยชน์* (public interests) นอกจากจะเป็นการปกครองโดยประชาชน (government by the people) แล้ว ประชาธิปไตยยังเป็นการปกครองเพื่อประชาชน (government for the people) อีกด้วย การปกครองที่ได้ชื่อว่า “เพื่อประชาชน” นี้เอง เป็นที่มาของคำว่า “สาธารณประโยชน์” (public interests) กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผลประโยชน์ที่ประชาชนโดยส่วนรวมควรจะได้รับนั้นเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า สาธารณประโยชน์ซึ่งต่างจากผลประโยชน์ส่วนตัวที่ปัจเจกบุคคลแต่ละคนพึงมีพึงได้ (private interests)

การนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้กับประชาชนต้องอาศัยปัจจัยที่เอื้ออำนวยหลายประการด้วยกัน ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ค่านิยม ทศนคติ รายได้ของประชาชน สภาพแวดล้อมทางการเมือง เป็นต้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงจะบังเกิดผลดีและมีความมั่นคง และความสำเร็จของการมีระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นขึ้นอยู่กับการมองเห็นคุณค่า

ของประชาธิปไตย (democratic vision) ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ลึกลับใจให้บุคคลดำเนินงานทั้งปวงเพื่อบรรลุถึงจุดหมายปลายทางของระบบประชาธิปไตย ในขณะที่เดียวกันการที่จรรโลงรักษาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้มีความต่อเนื่องได้ก็จะต้องมีวัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) ที่สอดคล้องกันไปด้วย

4. แนวความคิดการแทรกแซงทางการเมือง

มีนักรัฐศาสตร์ที่ศึกษาแนวความคิดการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในประเทศกำลังพัฒนา ถูกแบ่งแนวคิดออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เน้นความอ่อนแอในโครงสร้างของสังคม และกลุ่มที่เน้นความเข้มแข็งขององค์กรทางการเมืองทหาร

4.1 กลุ่มที่เน้นความอ่อนแอในโครงสร้างของสังคม มักจะเน้นความอ่อนแอของสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ความผิดปกติ หรือการเสียสมดุล (Disequilibrium) ของระบบเป็นตัวดึงให้ทหารเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง

สุจิต บุญบงการ (2537:232-243) ได้สรุปถึงสภาพที่เปิดโอกาสให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมืองไว้ 2 ประการ คือ

1. ความล้มเหลวของรัฐบาลพลเรือนในการบริหารงาน ในด้านความไร้ประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ และความวุ่นวายตลอดจนการใช้กำลังทางการเมืองจะเป็นสภาพการณ์ที่เปิดให้ทหารเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง

2. สภาพที่ความชอบธรรมของรัฐบาลพลเรือนหมดสิ้นไปหรือลดลง การที่ทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมืองขึ้นอยู่กับต่อต้านของฝ่ายที่เห็นว่ารัฐบาลมีความชอบธรรมมากน้อยเพียงใด ทหารจะคำนึงถึงความเสียหายจากการต่อต้านของผู้ที่เห็นว่ารัฐบาลพลเรือนมีความชอบธรรม เพราะมีผลต่อการทำรัฐประหาร และการสร้างความชอบธรรมในการปกครองของตน นอกจากนี้ยังเพิ่มประเด็นความนิ่งเฉยทางการเมืองของประชาชน สถานภาพที่มีเกียรติ ศักดิ์ศรี และอำนาจของทหาร รวมไปถึงลักษณะที่ไม่ได้แบ่งแยกให้เด็ดขาดระหว่างกลุ่มพลเรือนทหาร ทำให้เกิดพรรคการเมืองทหาร ก็เป็นสภาพเอื้ออำนวยให้ทหารแทรกแซงทางการเมืองอีกด้วย

4.2 กลุ่มที่เน้นความเข้มแข็งขององค์กรทหาร โดยมีแนวคิดที่ว่า ปัจจัยที่นำไปสู่การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร คือ ความเข้มแข็งขององค์กรทหาร โดยเห็นว่า การจัดองค์กร การจัดลำดับชั้นการบังคับบัญชา ระดับความเป็นมืออาชีพ (Professionalism) ความรู้สึกตื่นตัวในค่านิยม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มทหาร (Cohesion) เป็นตัวดึงให้ทหารเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองยิ่งขึ้น

4.2.1 สาเหตุของการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร

อีริค นอร์ดลิงเกอร์ (Eric Nordlinger) (อ้างถึงใน นิรันดร์ กุลทานันท์ 2524:25-26) ได้ศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร พบว่า มีสาเหตุอยู่ 4 ประการ ดังนี้

1. งบประมาณสนับสนุนกิจการของกองทัพถูกจำกัดตัดทอน รัฐบาลพลเรือนมักจะมองไม่เห็นความสำคัญด้านความมั่นคง โดยจะให้ความสำคัญต่อบริการสำหรับการพัฒนา

สังคมให้ทันสมัยหรือโครงการด้านสวัสดิการของประชาชน อาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลพลเรือนเป็นปรปักษ์กับผลประโยชน์ของกองทัพ สิ่งเหล่านี้ผลักดันให้ทหารเข้าทำการรัฐประหาร เพื่อความต้องการของกองทัพที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

2. ความเป็นอิสระของกองทัพ ทหารจะกีดกันไม่ให้ฝ่ายพลเรือนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการวางหลักสูตรให้การศึกษาอบรมในกองทัพ การกำหนดตำแหน่ง การโยกย้ายเคลื่อนตำแหน่งและการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันประเทศ กองทัพจะกีดกันความพยายามใด ๆ ของฝ่ายพลเรือนที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในของกองทัพ ถ้าฝ่ายพลเรือนแทรกแซงกิจการภายใน กองทัพจะชักนำให้ทหารทำการรัฐประหาร

3. การจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธขึ้นมาแข่งขันกับกองทัพ ถือเป็น การลดความสำคัญของกองทัพในการประกันความมั่นคงของชาติ การที่กองทัพถูกแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไปให้กองกำลังติดอาวุธที่ด้อยกว่าทั้งด้านการฝึกอบรม ความชำนาญและประสบการณ์ถือว่าเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามกองทัพ ทำให้กองทัพเข้าทำการรัฐประหาร

4. ความล้มเหลวในการบริหารงานของรัฐบาลพลเรือน การบริหารงานที่ล้มเหลว ได้แก่ เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในแวดวงราชการ เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดภาวะเงินเฟ้อ การที่รัฐบาลไม่สามารถควบคุมพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และการไม่สามารถควบคุมการก่อความรุนแรงทางการเมืองในสังคมได้ สาเหตุเหล่านี้ทำให้ทหารเข้ามาทำการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลพลเรือน

4.2.2 ปัจจัยที่ทำให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง

ปัจจัยและสิ่งแวดล้อมภายในกองทัพ ที่ทำให้ทหารแทรกแซงทางการเมือง (พ.ต.สัญชัย บุญทริกสวัสดิ์ 2524:37-66) ได้แก่

1. การก่อรัฐประหารน่าจะเกิดขึ้นได้ เมื่อกำลังทหารถูกใช้ให้ปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทของตำรวจ เช่น การเข้าปราบปรามการก่อจลาจล ทำให้ทหารที่ตื่นตัวทางการเมืองบั่นทอนความเป็นทหารอาชีพ และเพิ่มความทะเยอทะยานทางการเมือง ซึ่งภารกิจหลักของทหารต้องแบ่งแยกออกจากกิจการภายในของประเทศอย่างชัดเจน

2. ทหารเกิดความขัดแย้งระหว่างการสนับสนุนรัฐบาลกับการปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ทหารไม่มีความไว้วางใจในรัฐบาล นักการเมืองที่มุ่งกอบโกยผลประโยชน์เข้าตนเอง ทหารมองว่ากองทัพเป็นผู้ปกป้องผลประโยชน์ของชาติ

3. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกองทัพ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการรัฐประหาร การปฏิวัติรัฐประหารที่เกิดจากกองทัพที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น ถ้าเกิดขึ้นก็มักปราศจากการนองเลือด แต่การรัฐประหารที่เกิดขึ้นภายใต้สภาวะการณ์ที่กองทัพแตกแยก ยุ่งเหยิง การยึดอำนาจมักจะเผชิญกับการรัฐประหารซ้อน หรือการปฏิบัติซ้อน

4. ความพยายามของผู้นำทางการเมืองที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายภายในกองทัพ หรือ ผู้นำขัดแย้งต่อคำแนะนำของฝ่ายทหาร ย่อมส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือนตึงเครียด เป็นสาเหตุที่ทำให้ทหารทำการปฏิวัติรัฐประหารได้

5. วิธีการให้กำเนิดนายทหารของกองทัพ ถ้าในสังคมที่ไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นมากมาย นายทหารของกองทัพกำเนิดมาจากชนชั้นเดียวกับผู้นำทางการเมืองก็ไม่ค่อยจะเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองโดยตรง แต่ถ้าในสังคมที่มีการแบ่งแยกชนชั้นสูงเกิดเหลื่อมล้ำต่ำสูงระหว่างกลุ่ม

นายทหารกับผู้นำทางการเมือง ย่อมจะเกิดความไม่พอใจในหมู่ นายทหารจนถึงขั้นเข้าไปโค่นรัฐบาลพลเรือน

6. ความเป็นทหารอาชีพ ความรู้ความสามารถในทางทหารอย่างแท้จริง ถ้ามีมากในหมู่ทหาร จะทำให้กองทัพเข้าแทรกแซงทางการเมืองน้อยลง ถ้ากองทัพมีนายทหารที่ไม่สนใจพัฒนาความเป็นวิชาชีพของตน เป็นนักแสวงโชคในเครื่องแบบ แสวงหาความร่ำรวยอำนาจเกียรติยศ ก็มีโอกาที่จะเข้าแทรกแซงการเมือง ทำการปฏิวัติรัฐประหาร

7. สถาบันทหารที่แตกแยก มีโอกาสที่จะแทรกแซงการเมืองทำการปฏิวัติรัฐประหารสูง ความพยายามก่อการรัฐประหารใหญ่เกิดจากการรวมตัวระหว่างทหารบางกลุ่มกับนักการเมืองฝ่ายพลเรือน

8. การพ่ายแพ้สงครามของทหาร จะเป็นตัวเร่งให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง เพราะเมื่อทหารแพ้สงคราม ทหารจะโทษผู้นำทางการเมืองว่าดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด และไม่ให้ความสนับสนุนต่อการทำสงครามอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะโทษผู้นำทหารในระดับสูงว่ามัวแต่เล่นการเมือง แสวงหาผลประโยชน์ที่จะต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม สิ่งเหล่านี้สร้างความไม่พอใจแก่ทหารอาชีพ นำไปสู่การปฏิวัติรัฐประหาร

9. การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ทหารอย่างไม่ถูกขั้นตอน และไม่ถูกวิธีการ จะชักนำให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมืองเร็วขึ้น การให้การศึกษาการเมืองแก่ทหารจะต้องกระทบควบคู่ไปกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การให้ความรู้ทางการเมืองอย่างกว้างขวางในขณะที่สังคมยังไร้ระเบียบ ยุ่งเหยิงทั้งในวงการเมืองและในกองทัพจะชักนำให้ทหารเกิดความต้องการจะเข้ามาแก้ไขปัญหา โดยโค่นล้มรัฐบาลเสียก่อน แล้วค่อยเข้าดำเนินการตามแนวคิดของตน

10. ผลประโยชน์ของทหารจะถูกกระทบกระเทือน กองทัพก็คล้ายกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองอื่น ๆ คือ มีความรู้สึกในการที่จะป้องกันผลประโยชน์ร่วมของตน ทั้งในการแบ่งปันผลประโยชน์ด้านการสนับสนุนเงินงบประมาณ ความมีอิสระในการดำเนินการภายในปราศจากการแทรกแซงจากสถาบันอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งตั้งและโยกย้ายตำแหน่ง นโยบายความมั่นคงภายนอกและภายใน ผลประโยชน์เหล่านี้หากถูกระทบกระเทือนอาจทำให้การแทรกแซงทางการเมืองของทหารเป็นไปได้โดยง่าย

11. ความขัดแย้งทางอำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างผู้นำทหารโดยทั่วไปแล้ว นายทหารมีศักยภาพพอที่จะทำให้รัฐประหารได้นั้น มักจะเป็นนายทหารระดับสูงที่ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ของกองทัพ หรือตำแหน่งคุมกำลัง ดังนั้น นายทหารมีโอกาที่จะก้าวเข้ามามีบทบาททางการเมือง จึงไม่ใช่ทหารส่วนใหญ่ของกองทัพ หากแต่เป็นผู้นำทหารและกลุ่มนายทหารที่สนับสนุนกลุ่มเล็ก ๆ ที่อยู่ในตำแหน่งที่จะช่วยเสริมฐานอำนาจของผู้นำทหารให้กว้างขวางมั่นคงมากขึ้น ผู้นำทหารที่ต้องการเข้ามามีบทบาททางการเมือง หรือรักษาสถานภาพทางการเมืองของตน จึงต้องรักษาฐานอำนาจของตนไว้ให้มั่นคงและอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำทหารด้วยกันได้ เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายสูญเสียอำนาจไม่พอใจ และก่อการรัฐประหารได้เช่นกัน (ประชา เทพเกษตรกุล 2535:15-17)

4.2.3 ปัจจัยภายนอกที่ทำให้ทหารแทรกแซงทางการเมือง

1. ความชอบธรรมของรัฐบาลพลเรือน ความมั่นคงของหัวหน้าคณะรัฐบาลพลเรือนขึ้นอยู่กับความชอบธรรมของการได้มาซึ่งอำนาจ อันเป็นที่ยอมรับกันในหมู่ประชาชน เช่น การเลือกตั้งที่เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม และมีประชาชนให้การสนับสนุนจำนวนมาก ซึ่งจะทำให้เงื่อนไขในการรัฐประหารของทหารน้อยลง แต่เมื่อใดที่ความชอบธรรมของผู้นำดังกล่าวลดลง เงื่อนไขในการที่ฝ่ายทหารจะเข้ามาแทรกแซงด้วยการรัฐประหารก็จะยิ่งเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับจนอาจกล่าวได้ว่าความชอบธรรมของรัฐบาลมีผลต่อการรัฐประหารของกองทัพมากกว่าสิ่งแวดล้อมหรือลักษณะภายในอื่น ๆ

ความชอบธรรมจะเกิดขึ้นตามสัดส่วนของความเชื่อถือของประชาชนต่อสิทธิในการมีอำนาจปกครองของรัฐบาล รัฐบาลที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากประชาชนสูง จึงถือว่ามี ความชอบธรรมสูง และช่วยมิให้ทหารเข้าแทรกแซงต่ออำนาจการปกครอง เพราะเหตุว่าความพยายามที่จะเข้าแทรกแซงของทหารดังกล่าวจะก่อให้เกิดความรู้สึกต่อต้านในหมู่ประชาชนรวมทั้งทหารบางส่วนด้วย

2. ประสิทธิภาพของการบริหารของรัฐบาล เป็นปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลมีความมั่นคงอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ประสิทธิภาพและความชอบธรรมในการบริหารงานของรัฐบาลที่บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาและนำประเทศไปสู่ความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ย่อมรักษาความเชื่อถือและการสนับสนุนของประชาชนไว้ได้อย่างมั่นคง อย่างไรก็ตาม หากการบริหารงานรัฐบาลเป็นไปอย่างผิดทำนองคลองธรรม เช่น มีการละเมิดบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ หรือละเมิดกฎหมายอย่างร้ายแรง ปลอ่ยให้มีการฝ่าฝืนกฎหมายของกลุ่มต่าง ๆ จนก่อให้เกิดความไร้ระเบียบ หรือมีการใช้ความรุนแรง รวมทั้งการปลอ่ยให้มีการคอร์รัปชันอย่างกว้างขวางในวงการรัฐบาล และข้าราชการย่อมจะทำให้ความชอบธรรมของรัฐบาลลดลงและนำไปสู่การแทรกแซงของทหาร

3. ความล้มเหลวของการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ทหารมีความปรารถนาที่จะให้ประเทศมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ดี มีความก้าวหน้ามั่นคงเพิ่มมากขึ้น เพราะสภาพทางเศรษฐกิจย่อมมีผลกระทบต่อสถาบันทหารด้วย เช่นเดียวกับสถาบันอื่น ๆ ดังนั้น การที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ นอกจากจะมีผลกระทบต่อสถาบันทหารซึ่งเป็นคนชั้นกลางอย่างมากแล้ว ยังทำให้ทหารขาดความเชื่อถือในความสามารถของรัฐบาลต่อการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ นอกจากนั้นยังทำให้ทหารอาชีพเกิดความรู้สึกว่าการตัดสินใจและวิธีแก้ปัญหาของตนจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจได้ดีกว่าที่รัฐบาลพลเรือนใช้อยู่ ทหารจึงรู้สึกว่รัฐบาลไร้ความชอบธรรม

4. ความรุนแรงและความขัดแย้งในสังคม เนื่องจากการที่ทหารมีทัศนคติในการต่อต้านการแบ่งแยกในสังคม ดังนั้น จะเห็นว่าในบางประเทศที่มีประชากรหลายเชื้อชาติ เมื่อประชากรสองกลุ่ม มีความขัดแย้งกัน ในระยะแรกทหารจะไม่เข้ายุ่งเกี่ยว แต่หลังจากการขัดแย้งขยายวงกว้างและเนิ่นนานออกไป ทหารที่มีเชื้อสายเดียวกันกับกลุ่มที่มีความขัดแย้งกันก็อาจจะเข้าสนับสนุนกลุ่มเชื้อชาติของตน ทำให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นจนกระทั่งกลายเป็นปัญหาทางการเมือง

นอกจากนั้น การที่ทหารมักจะคำนึงถึงความมั่นคงและความเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นหลักสำคัญ ทหารจึงไม่เห็นด้วยกับการที่กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ พยายามเรียกร้องสิทธิและผลประโยชน์ของตน ทั้งด้วยการเดินขบวนประท้วง การผลະงาน ยิ่งเมื่อสถานการณ์ขยายตัวออกไป

และมีการใช้ความรุนแรงขึ้นในขั้นที่ต้องใช้กำลังทหารเข้าปราบปราม ก็จะทำให้ทหารมีความรู้สึกที่ว่ารัฐบาลพลเรือนไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ ทำให้ทหารต้องเข้าแทรกแซงเพื่อรักษาความสงบของประเทศต่อไป

5. การขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคมเข้าสู่ภาวะทันสมัย ในการนี้จะพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ทำให้รัฐบาลต้องทุ่มงบประมาณจำนวนมากไปใช้ในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การศึกษาและกิจการสาธารณูปโภคต่าง ๆ และอาจตั้งงบประมาณทางทหารลง โดยอาจเนื่องมาจากเห็นความสำคัญเร่งด่วนในการพัฒนาที่กล่าวแล้ว หรืออาจเห็นว่าทหารเป็นศัตรูจึงพยายามที่จะจำกัดอำนาจทหารให้น้อยลง การถูกตัดงบประมาณทำให้ทหารรู้สึกคับข้องใจ เพราะทหารก็เช่นเดียวกับสถาบันอื่นที่ต้องการเห็นสถาบันของตนได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าขึ้น เช่น ต้องการขยายขนาดกองทัพ การจัดและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย อาคารที่ใหญ่โต เครื่องแบบที่มีคุณภาพ เป็นต้น นอกจากนั้นการตัดงบประมาณยังมีผลกระทบโดยตรงต่อการขยายตำแหน่ง การเลื่อนขั้น รายได้ประจำและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้ทหารมีความรู้สึกที่ว่าสถาบันของตนถูกลดความสำคัญลง และอาจนำไปสู่การรัฐประหารเพื่อให้ได้สิ่งดังกล่าว

6. สถาบันกษัตริย์ถูกระทบกระเทือน โดยเหตุที่สถาบันกษัตริย์เป็นสถาบันที่มีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสังคมไทยมาเป็นระยะเวลาหลายศตวรรษ สถาบันกษัตริย์จึงได้รับการเคารพยกย่องเทิดทูนจากคนไทยมานานหลายชั่วอายุคน จนกว้างได้ว่าสถาบันกษัตริย์เป็นเอกลักษณ์อันสำคัญของสังคมไทย และเป็นสถาบันที่ประชาชนชาวไทยมีความรู้สึกที่สถาบันนี้ไม่ควรจะละเมิดตั้งได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับ ดังนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีทฤษฎีใด ๆ ที่กล่าวถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์กับเสถียรภาพทางการเมืองไว้อย่างชัดเจน แต่ในประเด็นนี้ก็น่าสนใจที่จะนำมาเป็นแนวความคิดอันหนึ่งในการวิเคราะห์ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองของประเทศไทย ซึ่งจะเห็นสาเหตุให้ทหารที่มีความอนุรักษนิยมสูง ทำการโค่นล้มรัฐบาลที่ไม่ปกป้องพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยตั้งแต่รัฐบาลรัฐประหารของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีบทบาทในสังคมขึ้นในฐานะพระประมุขอันถาวรของประเทศ ทำให้สถานะและเกียรติคุณของสถาบันกษัตริย์มีเพิ่มมากขึ้นในทางการบริหารข้าราชการระดับสูงจะได้รับการแต่งตั้งลงพระปรมาภิไธยโดยพระมหากษัตริย์ในทางการเมืองและด้านนิติบัญญัติ พระมหากษัตริย์ไม่เพียงแต่จะต้องลงพระปรมาภิไธยในร่างกฎหมายที่รัฐสภา หรือรัฐบาลทูลเกล้าฯ เท่านั้น แต่จะมีอำนาจที่จะทรงวินิจฉัยหรือให้คำปรึกษาในการตรากฎหมายนั้น ๆ ด้วย จากบทบาทนี้เองทำให้ โดนอล อี เนอร์ทเทอเรียน (Donald E. Nuerchterlien) (อ้างถึงใน ประชา เทพเกษตรกุล 2535 : 17 – 20) จึงได้กล่าวว่า “เป็นการยากที่รัฐประหารใด ในอนาคตจะสำเร็จได้ถ้าผู้นำรัฐประหารไม่รู้ล่วงหน้าก่อนว่าพระมหากษัตริย์จะไม่ทรงคัดค้านในการยึดอำนาจครั้งนั้น

4.3.4 รูปแบบวิธีการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร

วิธีการเข้าแทรกแซงอำนาจทางการเมืองของคณะทหารมีวิธีการหลายรูปแบบแล้วแต่จะเลือกใช้วิธีการใดตามความเหมาะสมกับโอกาส (ชียอนันต์ สมุทวณิช 2536:177–179) ซึ่งมี 4 รูปแบบ คือ

1. ระดับการใช้อิทธิพลกดดันนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาล (Influence) เป็นเรื่องที่ทหารกระทำอยู่เสมอ เพราะคณะทหารเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและระบบ

การเมือง และคณะทหารมีผลประโยชน์ร่วมของกองทัพที่จะต้องปกป้องรักษา เช่น งบประมาณการป้องกันประเทศ นโยบายต่างประเทศ และนโยบายความมั่นคง โดยใช้วิธีการแทรกแซงผ่านช่องทางตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เช่น ผ่านทางการเป็นวุฒิสมาชิก เป็นต้น หรือใช้วิธีทำงานแข่งกันกับรัฐบาลพลเรือน

2. ระดับการข่มขู่ว่าจะใช้กำลัง (Blackmail) เป็นการแสดงออกในขั้นต่อไป หากความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาลไม่ประสบผลสำเร็จ วิธีการนี้อาจทำได้หลายอย่าง เช่น การสั่งเตรียมพร้อม การเคลื่อนย้ายกำลัง หรือการขู่ด้วยคำพูดว่าจะใช้กำลังก็ได้

3. ระดับการเปลี่ยนตัวผู้บริหารบางคน (Displacement) เป็นการแทรกแซงการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งคณะทหารใช้เพื่อให้คณะรัฐบาลแก้ไขสถานการณ์หรือปัญหาที่คณะทหารพิจารณาเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ เช่น ในกรณีที่มีการกล่าวหาว่ารัฐมนตรีในคณะรัฐบาลคอร์รัปชันหรือในกรณีที่สาธารณชนแสดงความเห็นอย่างรุนแรงว่ารัฐมนตรีบางคนในคณะรัฐบาลขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งคณะทหารได้เสนอแนะหรือกดดันหัวหน้าคณะรัฐบาลให้ดำเนินการขจัดรัฐมนตรีที่มีพฤติกรรมดังกล่าวออกไป

4. ระดับการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลทั้งชุด โค่นล้มอำนาจ (Supplantment) มักจะเกิดขึ้นเมื่อมีการยึดอำนาจ โดยใช้กำลังความรุนแรงทำการปฏิวัติรัฐประหาร โค่นล้มอำนาจรัฐบาลพลเรือนแล้วจัดตั้งรัฐบาลใหม่เข้าแทนที่รัฐบาลชุดเก่า แต่บางกรณีอาจเป็นการยื่นข้อเสนอให้หัวหน้ารัฐบาลหรือคณะรัฐบาลลาออกทั้งชุดโดยไม่ต้องมีการยึดอำนาจก็ได้

5. แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มบุคคลที่ได้รับการกล่อมเกลามาจนกลายเป็นแบบแผนปฏิบัติในแบบเดียวกัน วัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกันไปตามทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และจารีตประเพณีทางการเมืองของแต่ละสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดบทบาทและพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในแต่ละสังคมและเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ลักษณะและรูปแบบของระบอบการเมืองการปกครองในแต่ละสังคมแตกต่างกันอีกด้วย

การเบริยล เอ. อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) (อ้างถึงใน วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2547: 71-72) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบแผนของทัศนคติและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบอบการเมือง ต่อส่วนต่าง ๆ ที่เป็นระบบย่อยของระบบการเมือง และต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจจำแนกแนวโน้มหรือท่าทีในการแสดงออกทางการเมืองของบุคคลได้ 3 แบบ ซึ่ง อัลมอนด์เรียกว่า “orientation” (ความโน้มเอียง) กล่าวคือ

1. ความโน้มเอียงด้านการรับรู้ (cognitive orientation) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อการเมือง

2. ความโน้มเอียงต่อการแสดงความรู้สึก (affective orientation) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการเมือง เป็นความรู้สึกทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อการเมือง

3. ความโน้มเอียงด้านการประเมิน (evaluation orientation) หมายถึง ความรู้ของบุคคลในการใช้ค่านิยมของบุคคลวิเคราะห์การเมืองเพื่อการตัดสินใจ

ลูเซียน พาย (Lucian W. Pye) (อ้างถึงใน วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2547 : 72) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อ และสภาวะแห่งจิตใจของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมทางการเมือง เพื่อการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการยอมรับกติกาของสังคม

วิลเลียม ที บลูมห์ (William T. Bluhm) (อ้างถึงใน วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2547 : 72) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของสังคม จะเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง ส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง คือ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติ รวมทั้งการให้การสนับสนุนทางการเมืองโดยทั่วไปของสมาชิกภายในระบบการเมือง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า “วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง” ทั้งนี้วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล

Almond และ Verba (อ้างถึงใน วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2547 : 72 - 73) ได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นตัวแบบเชิงอุดมคติ โดยใช้ปัจจัยเกี่ยวกับความสำนึกทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัดไว้ ดังนี้คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบ (Parochial political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมแบบล้าหลัง หรือสังคมที่ยึดถือจารีตประเพณี เช่น สังคมเผ่าในแอฟริกา หรือ ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย สังคมแบบนี้ไม่มีการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนว่าจะใครคือบทบาททางการเมือง บทบาททางเศรษฐกิจ บทบาททางสังคม และบทบาททางจารีตประเพณี หัวหน้าเผ่าทำหน้าที่ในฐานะผู้ปกครองผู้มีอำนาจและบทบาททุกด้าน ส่วนชนเผ่าในฐานะผู้ปกครองก็จะไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกและการประเมินค่าทางการเมืองแต่อย่างใด ความสำนึกทางการเมืองมีอยู่ในระดับที่ต่ำมาก และไม่สนใจมีส่วนร่วมแต่อย่างใด

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมที่มีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ บทบาททางการเมืองไว้อย่างชัดเจน สมาชิกของสังคมมีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าทางการเมือง แต่ไม่สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยจะทำหน้าที่ให้ความเคารพเชื่อฟัง และยอมรับอำนาจของรัฐบาลและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ แต่จะไม่ทำหน้าที่เรียกร้องหรือกดดันต่อรัฐบาลแต่ประการใด วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จึงเกิดขึ้นในสังคมที่มีการพัฒนามากขึ้น เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองของไพร่ไทยสมัยโบราณ หรือสังคมแบบชานา เป็นต้น

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participative political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่มักปรากฏในสังคมที่มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในระดับสูง ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สังคมเหล่านี้ได้แก่ สังคมแบบอุตสาหกรรมทั้งหลาย ประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคมจะมีความผูกพันกับการเมืองสูง โดยถือว่าการแสดงออกหรือการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นสิทธิหน้าที่ของตน และเป็นความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมือง

(citizenship) ที่มีความสำนึกทางการเมือง (political consciousness) ได้แก่ สังคมการเมืองที่มีระดับของการพัฒนาทางการเมืองสูง เช่น ญี่ปุ่น อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การจำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวนี้ เป็นการจำแนกทางทฤษฎี แต่ในทางที่เป็นจริงอาจพิจารณาได้ว่า ในแต่ละสังคมอาจมีความหลากหลายในลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสาน ซึ่งอัลมอนต์และเวอร์บาได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสานไว้ 3 แบบ คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบผสมผสานกับแบบไพร์ฟ้า เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่มักปรากฏในสังคมที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างแบบล้าหลังกับแบบสมัยใหม่ (modernization)
2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร์ฟ้าผสมผสานกับแบบมีส่วนร่วม เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างแบบสมัยใหม่กับแบบมุ่งเน้นการพัฒนา
3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบผสมผสานกับการมีส่วนร่วม เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมการเมืองแบบดั้งเดิมจากสิ่งที่ยึดถือ จารีตประเพณีท้องถิ่น กับวัฒนธรรมการเมืองแบบสมัยใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วม

5.1 รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมือง

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม (Authoritative Political Culture)
 2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (Democracy Political Culture)
- ดังนั้นความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตย ต้องอาศัยวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยด้วย สำหรับองค์ประกอบหรือปัจจัยหลักของการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย คือ
1. มีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย
 2. มีความเชื่อและยึดมั่นในคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล และเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคล มีความอดกลั้นต่อความหลากหลายในพฤติกรรมทางผู้อื่น
 3. เคารพในกติกาการปกครองแบบประชาธิปไตย ใช้วิธีตัดสินปัญหาด้วยเสียงข้างมาก โดยให้ความคุ้มครองสิทธิของฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อย
 4. สนใจการเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ติดตามข่าวสารบ้านเมือง
 5. มีความสำนึกในหน้าที่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 6. มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่หรือสถาบันของทางราชการ
 7. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและในทางสร้างสรรค์
 8. ต้องไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ ซึ่งการมีจิตใจเผด็จการ ได้แก่ การมอบความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ การใช้อำนาจเด็ดขาด การอ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ การนิยมระบบเจ้าขุนมูลนาย การไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล การยึดมั่นในค่านิยมแบบดั้งเดิมเหล่านี้ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยเท่าใดนัก ความรู้สึกนึกคิดและความเคยชินต่อระบอบการปกครองที่มีมาแต่ดั้งเดิมยังคงฝังแน่นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกที่ว่าข้าราชการเป็นผู้ปกครองและประชาชนเป็นผู้อยู่ใต้การปกครอง ข้าราชการคิดว่าตนน่าจะเป็นผู้รอบรู้ และเข้าใจในเรื่องการปกครองดีกว่าประชาชน ซึ่งความรู้สึกเช่นนี้เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างมาก หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพื่อที่จะนำไปสู่ระบอบประชาธิปไตยในปี 2475

6. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการทางการเมืองไทย

จุมพล หนีมพานิช (2553: 102 – 143) พัฒนาการทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมใดสังคมหนึ่งมักจะเกิดขึ้นจากปัจจัยที่สำคัญหลาย ๆ ปัจจัย บางสังคมการเมืองพัฒนาการทางการเมืองเกิดจากปัจจัยทางด้านนามธรรม บางสังคมการเมือง พัฒนาการทางการเมืองจากปัจจัยด้านรูปธรรม ในขณะที่สังคมการเมืองบางสังคม พัฒนาการทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากปัจจัยทั้งทางด้านนามธรรมและปัจจัยด้านรูปธรรม นอกจากนี้ปัจจัยทั้งสองประเภทแล้ว ในปัจจุบันได้มีปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ วิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดลอม ได้เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาการทางการเมืองไม่น้อยกว่าปัจจัยทางด้านนามธรรมและปัจจัยด้านรูปธรรม โดยได้จำแนกปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการทางการเมืองไทยไว้ 3 ประการ คือ

6.1 ปัจจัยทางด้านนามธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมืองไทย

พัฒนาการทางการเมืองไทยอันเกิดจากปัจจัยทางด้านนามธรรมนั้นเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนได้มาซึ่งความคิด ความเชื่อ ค่านิยมทางการเมือง อันสอดคล้องกับการอบรมกล่อมเกลாதงการเมือง ลักษณะนิสัยของคนไทย และอยู่ภายใต้ระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยและอุดมการณ์ทางการเมือง

6.1.1 การอบรมกล่อมเกลาทงการเมือง

วิชัย ตันศิริ (2533 : 135) การอบรมกล่อมเกลาทงการเมืองเป็นกระบวนการที่ระบบการเมืองส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองต่าง ๆ อันได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ บรรทัดฐาน ค่านิยม จากคนรุ่นหนึ่ง ไปยังอีกคนรุ่นหนึ่ง ซึ่งถ้าไม่มีกระบวนการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้แล้วสมาชิกของระบบการเมืองจะต้องแสวงหาแบบแผนของความโน้มเอียงทางการเมืองใหม่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะมีผลต่อการคงอยู่ของการเมืองต่อบทบาทของคนในระบบการเมือง รวมทั้งการมีความรู้หรือความเชื่อเกี่ยวกับการเมือง การมีความรู้สึกอันได้แก่ การมีความจงรักภักดี การมีความสำนึกผูกพันต่อระบบการเมืองในฐานะประชาชนที่ทำให้บรรลุนิติภาวะทางการเมือง ที่สามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ การกล่อมเกลาทงวัฒนธรรมการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการทางการเมือง หากไม่มีองค์หรือสถาบันใดในสังคมทำหน้าที่สร้างความรู้ สร้างค่านิยม อุดมการณ์หรือปทัสถานการประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับการเมือง การพัฒนาการทางการเมืองเป็นไปไม่ได้

6.1.2 การสร้างลักษณะนิสัยประจำชาติ

โดยทั่วไปลักษณะนิสัยประจำชาติของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งจะแตกต่างกันไปจากลักษณะนิสัยประจำชาติของคนอีกสังคมหนึ่ง ที่เป็นเช่นนั้นเพราะแต่ละสังคมแต่ละประเทศมี

ลักษณะบางอย่างของตนไม่เหมือนกับสังคมอื่น ๆ ความแตกต่างดังกล่าวได้รวมถึงประวัติความเป็นมาในอดีต สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ศาสนาที่แพร่หลาย และปัญหาต่าง ๆ ที่สังคมหรือประเทศเหล่านี้ได้เผชิญมาไม่ว่าจะเป็นการเผชิญทางการเมือง เศรษฐกิจหรือสังคม และเมื่อได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมา ก็จะได้รับควาามนิยมและกลายมาเป็นแบบการดำเนินชีวิตของคนทั่วไปในสังคม และต่อมาได้พัฒนามาเป็นลักษณะนิสัยประจำชาติ สังคมไทยมีลักษณะนิสัยประจำชาติที่ได้มีการศึกษากัน ดังนี้

1) ลักษณะนิสัยประจำชาติที่ดี ได้แก่ รักอิสระ ปราศจากวิหิงสา รู้สึกประสานประโยชน์ สุภาพอ่อนโยนมีความเกรงใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส ใฝ่สันโดษ ใฝ่สันติ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีประนอม ผ่อนสั้นผ่อนยาว ไม่ผูกพยาบาทรักถิ่นที่อยู่ และเป็นชาตินักรบ

2) ลักษณะนิสัยประจำชาติที่ไม่ดี ได้แก่ การหย่อนระเบียบวินัย การเคารพเชื่อฟังผู้มีอำนาจมาก การขาดความมานะอดทน การขาดความสามารถในการทำงานเป็นคณะ ความอ่อนแอเมื่อขาดผู้นำ การชอบความเสียหายใจการพนัน การชอบสนุกทุกโอกาส การขาดความสามารถในการค้าธุรกิจ และการไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ลักษณะนิสัยประจำชาติหลายลักษณะที่เกื้อกูลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้นว่า การรักอิสระ การรู้จักประสานประโยชน์ การประณีประนอม ตรงกันข้ามกับนิสัยที่ไม่สนับสนุนเกื้อกูลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่น การหย่อนในระเบียบวินัย การเคารพเชื่อฟังผู้มีอำนาจ

6.1.3 อุดมการณ์ทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง

อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นระบบความเชื่อหรือระบบความคิดที่อธิบายถึงบทบาทของคนในสังคม อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม คนกับรัฐ และอธิบายสภาพความเป็นไปทางสังคมว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น และน่าพึงปรารถนาหรือไม่ ในความเห็นความเชื่อของอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นมีว่าอย่างไร ควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ถ้าเปลี่ยนแปลงจะมีวิธีการอย่างไร ดังนั้น อุดมการณ์จึงมีข้อเรียกร้องที่คนจะยอมรับ เชื่อมั่น ศรัทธา เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในกลุ่มชนที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังที่มุ่งไว้ในกรณีของสังคมการเมืองไทยในอดีต โดยเฉพาะในสมัยกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น อุดมการณ์ทางการเมืองไทยเป็นอุดมการณ์แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ นับตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คณะราษฎรซึ่งเป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้ยึดเอาอุดมการณ์และระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยมาเป็นกติกา ปราบกฏว่าไม่สามารถทำได้ อุดมการณ์ประชาธิปไตยยังรากลงในสังคมการเมืองไทยได้ การที่อุดมการณ์ประชาธิปไตยไม่สามารถหยั่งรากลึกลงในสังคมไทยเพราะความคิดความเชื่อแบบดั้งเดิมยังคงมีความต่อเนื่อง ในขณะที่รูปแบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ถือเป็นรูปแบบการปกครองใหม่ขาดความต่อเนื่อง กล่าวคือ การรับเอา “ประชาธิปไตย” เข้ามาในสังคมการเมืองไทย เป็นการรับเอามาเฉพาะรูปแบบวิธีการทางปกครอง แต่โลกทัศน์และวิถีชีวิตของคนในสังคมยังคงถูกอิทธิพลของระบบศักดินาซึ่งถึงแม้จะถูกล้มล้างไปแล้ว ในทางนิตินัย แต่ในทางพฤตินัยยังเป็นแนวคิดและระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลและความคิดของคนที่มีต่อรัฐแทรกซ้อนอยู่

6.2 ปัจจัยทางด้านรูปธรรมที่มีผลต่อพัฒนาการทางการเมืองไทย

พัฒนาการทางการเมืองไทยเกิดจากปัจจัยด้านรูปธรรมขึ้นอยู่กับกรอบของสถาบันทางการเมืองโดยเฉพาะการเมือง ผู้นำการเมืองมีส่วนช่วยเพิ่มความสามารถในการตอบสนองความต้องการของสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการพัฒนาการทางการเมืองของไทย

6.2.1 สถาบันทางการเมือง

การพัฒนาระบบประชาธิปไตยเป็นพัฒนาการทางการเมือง สร้างความเป็นสถาบันให้กับระบบการเมือง ที่มีลักษณะยืดหยุ่นหรือมีความสามารถในการปรับตัว มีความสลับซับซ้อน มีความเป็นอิสระ และมีความเป็นปึกแผ่น ที่สามารถควบคุมการขยายตัวของความร่วมมือทางการเมือง ตลอดจนสามารถที่จะส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อสร้างระเบียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสถาบันทางการเมืองที่ได้รับการสร้างสรรค์หรือพัฒนาแล้วจะเห็นได้จาก

ประการที่หนึ่ง จะต้องมียืดหยุ่นหรือมีความสามารถในการปรับตัว มีความสลับซับซ้อน มีความเป็นอิสระ และมีความเป็นปึกแผ่น

ประการที่สอง สถาบันทางการเมืองที่ได้รับจากการสร้างสรรค์หรือพัฒนา จะต้องจัดระเบียบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ประการที่สาม ระบบการเมืองที่ได้รับการพัฒนาแล้วจะต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ขณะเดียวกันสถาบันหรือโครงสร้างทางการเมืองที่ได้รับการสร้างสรรค์หรือพัฒนาแล้วจะต้องสนองตอบต่อความต้องการของสังคมได้

ระบบการเมืองที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ประชาชนไม่เพียงแต่จะเคารพหรือยึดมั่นในกฎหมายของชาติและการดำเนินงานทางการเมืองของระบบเท่านั้น แต่จะต้องให้ความสนับสนุนต่อระบบเป็นอย่างดีด้วย ระบบจึงดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของความเป็นสถาบันที่ได้รับจากการสร้างสรรค์หรือพัฒนาแล้วก็ต้องสามารถจัดการเกี่ยวกับการจัดสรรหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมเพื่อให้สนองตอบกับความคาดหวังทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้น ๆ ได้ ทำให้สถาบันสามารถเผชิญและแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

6.2.2 ผู้นำทางการเมือง

การเพิ่มสมรรถนะหรือความสามารถของระบบการเมืองให้การตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ซึ่งจะทำเช่นนั้นได้จะต้องมีคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นผู้นำทางการเมือง วางแผนสร้างสถาบันทางการเมือง ขณะเดียวกันมีการใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเข้าช่วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสนับสนุนจากมวลชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการระดมทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งการที่ผู้นำทางการเมืองจะทำเช่นนั้นได้จะต้องมีปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1) ผู้ชนะจะต้องมีความสามารถโดยเฉพาะความสามารถในการใช้อำนาจนี้ โดยทั่วไปผู้นำแต่ละคนจะมีความสามารถแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะมีฐานอำนาจที่แตกต่างกัน

2) นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับประเภทไหน คือ ผู้นำทางทหาร ผู้นำทางเศรษฐกิจ ผู้นำทางศาสนา หรือผู้นำทางด้านความสามารถ ในกรณีของระบบการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตย ฐานะ

และฐานอำนาจของผู้นำต้องขึ้นอยู่กับความมั่งคั่งร่ำรวยและอำนาจทางเศรษฐกิจมิใช่อาศัยแต่เพียงฐานอำนาจทางทหารเท่านั้น

3) ที่สำคัญคุณลักษณะของผู้นำเองก็มีความสำคัญโดยทั่วไปผู้นำทางการเมืองมักจะมีอยู่ 2 ประเภท คือ

(1) จะมีคุณลักษณะที่มีความฉลาดปราดเปรื่อง มีไหวพริบ มีความรอบรู้ มีความสามารถสูงในการบริหารงาน มีความรับผิดชอบ มีการรับฟัง ข้อคิดเห็นใหม่ ๆ จากประชาชน

(2) จะมีคุณลักษณะที่มีความซื่อสัตย์ รักษาต้อยอย่างแรงกล้า และมีความคิดเชิงอนุรักษ์สูง

4) ผู้นำที่จะวางแผนสร้างสถาบันทางการเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ขณะที่ที่เดียวกันมีการใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเข้าช่วย ทั้งที่เพื่อให้เกิดการสนับสนุนจากมวลชนได้ จะต้องมียุคสมบัติทั้ง 2 ประการประกอบกัน

5) ถ้าผู้นำสามารถสร้างสถาบันทางการเมืองที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ก็มักจะรักษาอำนาจทางการเมืองการปกครองของตนไว้ได้ ซึ่งที่ผ่านมาการที่ผู้นำไม่สามารถรักษาอำนาจไว้ได้ เพราะนอกจากจะมีการอนุรักษ์นิยมแล้วยังมีความขัดแย้งกัน ไม่รวมมือกันไม่รับผิดชอบ ชอบเอารัดเอาเปรียบสังคม

6.2.3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การพัฒนาการเมืองมีลักษณะหรือจุดร่วมที่เป็นแก่นสำคัญของความหมายของการพัฒนาการเมือง คือ มีความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกัน มีความสามารถในระบบการเมือง และการมีการแบ่งโครงสร้างทางการเมืองที่มีการแตกต่างกันและมีความชำนาญเฉพาะในส่วนของความเท่าเทียมหรือความเสมอภาครวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ระบบการเมืองที่มีการพัฒนาட்சั้นหรือตัวชี้วัดก็คือ ประชาชนนอกจากจะต้องมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมายแล้วยังเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในแง่ดังกล่าวการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้หรือดัชนีของการพัฒนาการเมืองตัวชี้หนึ่งซึ่งในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยในหลักการถือว่าการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ

6.3 ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อพัฒนาการเมืองไทย

พัฒนาการเมืองไทยที่เกิดจากปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่สำคัญคือ กระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้สังคมไทยปรับตัวสู่ความเป็นประชาธิปไตย รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมก็มีส่วนเสริมเกื้อหนุนไปสู่พัฒนาการเมืองไทยอย่างมาก

6.3.1 กระแสโลกาภิวัตน์

กระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้สังคมการเมืองไทยปรับตัวสู่ความเป็นประชาธิปไตย โดยมีตัวชี้วัดคือการที่ได้มีการปฏิรูปการเมือง นอกจากนั้น วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่มีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงของสังคมให้เป็นสังคมสมัยใหม่ ในแง่ดังกล่าวถือได้ว่า วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม มีส่วนช่วยหรือเกื้อกูลต่อพัฒนาการเมืองไทย ซึ่งการที่สังคมการเมืองไทยปรับตัวสู่ความเป็นประชาธิปไตยถือเป็นการพัฒนาการเมือง กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว

การขยายตัวของปรากฏการณ์หรือกระแสโลกาภิวัตน์อันเป็นส่วนของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศยังสามารถส่งผลกระทบต่อการทำงานของเศรษฐกิจและธุรกิจภายในของแต่ละประเทศอย่างกว้างขวางต่อเนื่องและส่งผลเป็นลูกโซ่ ขณะเดียวกันปรากฏการณ์หรือกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่ประชาธิปไตยที่รุ่งโรจน์และยิ่งใหญ่จะก่อให้เกิดอารยธรรมโลกใหม่ ซึ่งก็คือสังคมข่าวสารหรือสังคมความรู้ (Information Society หรือ Knowledge Society) ตลาดเสรีที่จะความเจริญก้าวหน้าสู่ระบบโลกหรือสังคมทุกแห่ง กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของแต่ละประเทศอย่างกว้างขวางและแน่นอน ได้รวมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และโดยเฉพาะการเมืองของไทยที่มีแนวโน้มของการปรับตัวสู่ความเป็นประชาธิปไตย

6.3.2 วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

ลิขิต อีร์เวคิน (2533: 211) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เห็นได้ชัดเจนคือ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การคมนาคมขนส่ง การสื่อสาร การแพทย์ และความสามารถในการควบคุมธรรมชาติ จากสังคมเกษตรซึ่งต้องอาศัยธรรมชาติเป็นหลักมาสู่สังคมอุตสาหกรรมในกรณีทางการเมืองได้อาศัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้อย่างมาก เช่น การประชุมรัฐสภาที่มีคนจำนวนมากจำเป็นต้องใช้เครื่องขยายเสียง แม้ในการตรวจงานราชการของฝ่ายบริหารที่ต้องการทราบข้อมูลและสำรวจท้องที่ด้วยตนเองก็สามารถเดินทางได้ด้วย รถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน หรือเฮลิคอปเตอร์ ซึ่งสามารถทำงานได้อย่างคล่องตัวมากขึ้นและสามารถแก้ปัญหาได้ทันการ นอกจากนี้ข้อมูลข่าวสารที่ใช้ในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายการออกกฎหมายหรืออื่น ๆ

6.3.3 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมของไทยมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นเพราะการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การค้า การขนส่ง และการขยายตัวของประชากรเป็นไปอย่างรวดเร็วในช่วงหลายสิบปี ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหานี้คือ ให้ประชาชนช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นคนในเมืองหรือในชนบทโดยจะต้องใช้วิธีการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย นั่นคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจ และการช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรโดยเฉพาะประชาชนในชนบทและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งหากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของเรื่องก็จะช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุมพล หนิมพานิช (2553:143) การพัฒนาทางการเมืองเป็นลักษณะหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ประกอบด้วยกระบวนการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านของชีวิตมนุษย์ ได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ถือว่ามีลักษณะหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายและถือว่าการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองด้วยเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นสมัยใหม่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา เปลี่ยนแปลงสังคมซึ่งเกื้อกูลต่อการพัฒนาทางการเมือง

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง บทบาทผู้นำทางการเมืองที่มาจากภาครัฐประหารต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข : ศึกษากรณี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สมศักดิ์ หนูสนิท (2542:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทางการเมืองสู่ความเป็นประชาธิปไตยปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหารกับการเมืองไทย พบว่า การแทรกแซงทางการเมืองของทหารตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นับตั้งแต่ยุคคณะราษฎรจนกระทั่งประชาธิปไตยทุนอุปถัมภ์ในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางการเมืองไทย เพราะที่ผ่านมาผู้นำทหารใช้วิธีการทำรัฐประหารเป็นช่องทางเข้าสู่อำนาจ การรัฐประหารมีผลต่อความเข้มแข็ง ความต่อเนื่องของระบบพรรคการเมืองไทย โดยผู้นำทหารได้เข้ามาบิบทบาทในกิจกรรมของพรรคการเมืองโดยเป็นผู้นำเสียเองเพื่อเป็นเครื่องมือ ไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมืองได้ ประกอบกับการแทรกแซงทางการเมืองของทหารไม่ได้ถูกต่อต้านจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจ เพราะลักษณะคนไทยมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบยอมรับอำนาจรัฐบาลแม้ว่าประชาชนจะมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมือง แต่ไม่สนใจที่จะเข้าไปบิบทบาททางการเมืองจะมีก็เพียงคนหมู่น้อยเท่านั้น แต่ในการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในปัจจุบันจะกระทำได้ลำบากมากขึ้น เพราะสถานการณ์ทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ และความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน บทบาททางการเมืองของทหารจึงมีแนวโน้มที่จะทำหน้าที่เพียงทหารอาชีพเท่านั้น

ว่าที่ร้อยตรี พิชัย ทองคงอ่วม (2557:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง มหาธีร์ มูฮัมหมัด กับบทบาทผู้นำทางการเมืองของมาเลเซีย พบว่า มหาธีร์ มูฮัมหมัด เป็นผู้นำทางการเมืองมาเลเซียที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีภูมิหลังทางการเมืองที่มาจากครอบครัวมุสลิม เป็นนักศึกษาแพทย์ และประกอบอาชีพทางการแพทย์ก่อนเข้ามาสู่ถนนทางการเมือง ทั้งยังใช้ภาวะความเป็นผู้นำซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ คือ ความรู้ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ความเด็ดขาดอดทน มีฝีปากกล้า ชื่อสัตย์สุจริต มีจิตใจกว้างขวาง บุคลิกภาพ และบารมีที่โดดเด่น วิธีการก้าวขึ้นมาสู่อำนาจในตำแหน่งผู้นำทางการเมืองของมาเลเซียโดยอาศัยความสามารถเฉพาะตัว และโดยอาศัยสถานการณ์ ส่วนวิธีปฏิบัติตนในขณะดำรงตำแหน่งนั้นมีการใช้ถ้อยคำโวหารที่ชัดเจนในการให้สัมภาษณ์ พร้อมกับทำงานในตำแหน่งผู้นำทางการเมืองอย่างเต็มความสามารถ ส่วนภาพลักษณ์อันโดดเด่นประกอบไปด้วยการใช้ความเด็ดขาดในการปราบปรามกับคู่ต่อสู้ทางการเมืองและกลุ่มผู้ประท้วง โดยเฉพาะคู่แข่งทางการเมืองคนสำคัญอย่างนายอันวาร์ อิบรอฮิม พฤติกรรมนี้สะท้อนให้เห็นว่า เป็นผู้นำที่มีลักษณะแบบเผด็จการ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวโจมตีชาติมหาอำนาจ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และการสนับสนุนกลุ่มประเทศมุสลิมด้วยกันรวมถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของมาเลเซียที่ประชาชนมีพฤติกรรมชอบตามผู้นำและเป็นระบบอุปถัมภ์ที่เอื้อต่อกลุ่มภูมิบุตรเป็นสำคัญ

นายบัณฑิต บุญสนอง (2542:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช : ศึกษากรณีการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ระหว่างปี พ.ศ. 2518 – 2519

พบว่า ในช่วงเวลาของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แสดงภาวะความเป็นผู้นำที่ได้รับมาจากทั้งกรรมพันธุ์และสภาพแวดล้อมทั้งในสังคม ครอบครัว และหน้าที่การงาน ตลอดจนการศึกษาในทุกๆระดับ และสามารถใช้อำนาจภาวะความเป็นผู้นำนั้นเสริมสร้างบทบาทผู้นำทางการเมืองให้โดดเด่นจนเป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยที่สุดสามประการ คือ

บทบาทที่หนึ่ง เป็นบทบาทของการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารคณะรัฐบาลซึ่งสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้นมีความสับสนวุ่นวาย จนทำให้การดำเนินงานบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปได้ด้วยความลำบากพอสมควร แต่โดยอาศัยความเป็นผู้นำที่ พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีอยู่ พร้อมทั้งความสามารถในการใช้ภาวะผู้นำที่ทันเหตุการณ์ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลซึ่งผู้นำมีฐานเสียงในพรรคของตนเองเพียง 18 เสียง ให้มีความมั่นคงจนสามารถบริหารราชการแผ่นดินได้ถึง 1 ปี 1 เดือน กับอีก 4 วัน ท่ามกลางการต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกทั้งในพรรคอื่นที่ร่วมรัฐบาลและสมาชิกพรรคของตนเองโดยไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนร่วม ซึ่งความสำเร็จที่เกิดขึ้นมานั้นก็โดยอาศัยความรู้ความสามารถที่มีอยู่รวมทั้งความเป็นเลิศทางด้านวาทศิลป์ในการประนีประนอม และประสานประโยชน์ของแต่ละฝ่ายเพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชน

บทบาทที่สอง เป็นบทบาทของการใช้ภาวะผู้นำในการแก้ไขปัญหาภายในประเทศที่เกิดขึ้นจากการตื่นตัวทางการเมือง รวมทั้งปัญหาความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนส่วนมากไม่อาจจะอยู่ในชนบทหรือในเมือง ล้วนประสบกับความลำบาก แต่อาศัยความคิดริเริ่ม การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลตลอดจนความเชื่อมั่นในตนเองด้วยเหตุผลของ พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นได้รับการแก้ไขให้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะปัญหาเศรษฐกิจซึ่งแก้ไขได้ด้วยนโยบายเงินผัน หรือปัญหาสังคม ซึ่งก็ได้รับการแก้ไขด้วยการวางนโยบาย พร้อมทั้งดำเนินการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับประชาชนอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ หรือแม้แต่ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่กำลังจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองตามหลักการของทฤษฎี Domino ก็ได้รับการแก้ไขให้คลี่คลายลงได้ด้วยกุศโลบายที่เฉียบแหลมทางด้านนโยบายต่างประเทศเชิงการทูตที่นุ่มนวลแต่หนักแน่นยิ่ง

บทบาทที่สาม เป็นบทบาทของการใช้ภาวะผู้นำในการแก้ไขปัญหาและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศที่เป็นมหาอำนาจ ไม่ว่าจะประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนหรือสหรัฐอเมริกา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและความคิดริเริ่มอันชาญฉลาดตลอดจนการเป็นผู้มีวาทศิลป์ที่เป็นเลิศ ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะประเทศต่าง ๆ เหล่านี้จะมีระบอบการปกครองที่แตกต่างกันหรือเหมือนกันก็ตาม โดยใช้วิธีการทางการทูตนำการเมือง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็คือการมีความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าในประเทศไทยในทุก ๆ ด้าน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเฉพาะบทบาท พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ในการจะพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ และอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้นำให้ขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยให้หยั่งรากลึกในจิตสำนึกและวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนคนไทยทั้งปวง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ออกเป็น 10 กลุ่ม คือ

1.1 อดีตผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จำนวน 1 คน คือ

นายดิเรก ถึงฝั่ง	- อดีตผู้ว่าราชการจังหวัด
	- อดีตสมาชิกวุฒิสภา
	- อดีตสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

เนื่องจาก เนื่องจากท่านเคยดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่งในด้านการเมือง คือ ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ในรัฐบาลชุดคุณยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศในรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

1.2 นักวิชาการ จำนวน 1 คน คือ

นายพนิต ธีรภาพวงศ์	- รักษาการที่ปรึกษาด้านกฎหมาย สำนักปลัด
กระทรวงการคลัง |
|--------------------|---|

เนื่องจากท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหลาย ๆ ด้าน เช่น เป็นผู้แต่งหนังสือ ภาษีบริษัทข้ามชาติ (พิมพ์ครั้งที่ 3) สำนักพิมพ์วิญญูชน พ.ศ. 2552 เป็นอาจารย์พิเศษ MBA Regular จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วิชากลยุทธ์การวางแผนภาษีธุรกิจ) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ปริญญาโท) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ปริญญาตรีและโท) วิทยากรบรรยายหลักสูตร ภาษีระหว่างประเทศ ของสภาวิชาชีพบัญชี

1.3 ข้าราชการประจำ จำนวน 3 คน คือ

นางสาวอังศุมาลิน สมรรคเสวี	ตำแหน่ง นิติกรปฏิบัติการ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา |
|----------------------------|--|

นางสาวศิริณา น้ำขาว ตำแหน่ง วิทยากรชำนาญการ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

นางสาววรรณภาพร สิทธิถาวร ตำแหน่ง เจ้าพนักงานพัสดุ
องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเต้า
อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เนื่องจากทั้งสามท่านปฏิบัติราชการในหน่วยงานที่มีความแตกต่างกัน คือ ปฏิบัติราชการในส่วนกลาง คือ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ทั้งตำแหน่งนิติกร และวิทยากร และส่วนภูมิภาค คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งอาจทำให้เกิดแนวความคิดที่แตกต่างกัน

1.4 นักเรียน นักศึกษา จำนวน 1 คน คือ

นางสาววิรัชญา นุ่มวงศ์ นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เนื่องจากเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท ด้านกฎหมาย ซึ่งต้องมีการศึกษา เรียนรู้ด้านการเมืองการปกครอง รวมถึงกฎหมายต่าง ๆ ครอบคลุมหลายด้าน

1.5 สื่อมวลชน จำนวน 1 คน คือ

นายกีวีพันธ์ มนต์วิวงศ์ ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV
ผู้ประกาศรายการทันข่าวเช้า
ช่อง MONO 29

เนื่องจากท่านเป็นสื่อมวลชนที่ทำงานเป็นผู้ประกาศข่าวทีวีหลายช่อง รวมถึงเป็นนักข่าวสายการเมือง ประจำรัฐสภา

1.6 ภาคประชาสังคม จำนวน 1 คน คือ

นางสาวชลดา บุญเกษม กรรมการองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค
ประธานศูนย์คุ้มครองสิทธิผู้บริโภค
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เนื่องจากท่านอยู่ในแวดวงองค์กรอิสระต่าง ๆ หลายองค์กร

1.7 นักธุรกิจ จำนวน 1 คน คือ

นายวรวุฒิ โจรนพานิช อดีตกรรมการผู้จัดการ บ.ทศภาค จำกัด
อดีตประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บ.Rs&s จำกัด

เนื่องจากท่านเป็นนักธุรกิจ และเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภา รวมถึงปัจจุบันท่านยังดำรงตำแหน่งประธานชมรมสมาชิกวุฒิสภา 51/54

1.8 ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 2 คน คือ

นายพิมาน จุลกะทัฬพะ แพทย์ตำบลคลองสระบัว
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นางสาวนพรัตน์ อำไพ กำนัน ตำบลปลักแรด อำเภอบางระกำ
จังหวัดพิษณุโลก

เนื่องจากทั้ง 2 ท่าน เป็นผู้นำท้องถิ่นซึ่งเป็นที่รู้จักในหมู่บ้านเป็นอย่างดี และท่าน
 แรกปฏิบัติงานอยู่ในสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนอีกท่านดำรงตำแหน่งเป็นกำนันตำบล

1.9 ผู้ใช้แรงงาน จำนวน 1 คน คือ

นางสาวนุศรา ปิ่นรัตน์ พนักงานธนาคารออมสิน สาขาโพธิ์ทอง
 จังหวัดอ่างทอง

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นพนักงานธนาคาร ซึ่งต้องมีการพบปะผู้คน รวมถึงพบปะ
 ชาวบ้าน และอยู่ในแวดวงการเงินเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่น่าสนใจ

1.10 ผู้นำเกษตรกร จำนวน 1 คน คือ

นายวัชรพงษ์ ทองคง เกษตรกรทำสวนยางพารา , สวนปาล์ม
 อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นเกษตรกร ทำสวนยางพารา สวนปาล์ม และสวนผลไม้
 ในภาคใต้ และเป็นเขตของ 3 จังหวัดชายแดนใต้

จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่เลือกข้างต้น จะพบว่ามีความหลากหลาย เนื่องจากทำ
 ให้สามารถรับรู้ความคิดเห็นของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ได้ทั่วถึง ทำให้ผลการวิจัยมีความลึก ครอบคลุม
 และชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพราะกลุ่มตัวอย่างมาจากหลายกลุ่มที่อยู่ในระบบสังคมของประเทศ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย นอกเหนือจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อ
 ติดตามความเคลื่อนไหวของผู้นำทางการเมืองที่มาจากการรัฐประหารต่อการพัฒนาระบบ
 ประชาธิปไตยแล้ว ผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างเปิดที่มีคำถามในประเด็นเชื่อมโยงไปสู่
 คำตอบที่ต้องการศึกษาใน 2 ประการ คือ

2.1 บทบาทความเป็นผู้นำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทางการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อ
 ต่อการพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย

2.2 เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงบทบาทผู้นำทางการเมือง ต่อการพัฒนาการเมืองใน
 ระบบประชาธิปไตยของไทย

นอกจากนี้ผู้วิจัยจะทำการสังเกตการณ์ทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อต่อยอดความชัดเจนของ
 ผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกด้านอีกทางหนึ่ง โดยนำมาเชื่อมโยงประเด็นให้เป็น
 หมวดยุติ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มตัวอย่างร่วมตรวจสอบผลการศึกษา ให้ข้อคิดเห็น
 และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของผลการศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้หลายวิธีการควบคู่กันไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ตรงกับ
 ใจหายของการวิจัยอย่างแท้จริง และมีแหล่งที่มาชัดเจน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจะสอดคล้องกับ
 รูปแบบของการจัดเก็บข้อมูลด้วย

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) จะใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์จากสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่และการสนทนากลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่จัดเก็บและรวบรวมให้มีความสมบูรณ์ แม่นยำและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลโดยวิจัยทางเอกสาร โดยใช้เอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือพิมพ์ บทความ และเอกสารทางวิชาการ รวมทั้งข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ใช้การสัมภาษณ์หรือตอบแบบสัมภาษณ์บุคคลที่จะทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ การสัมภาษณ์ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยจะดำเนินการ ดังนี้

3.1 กำหนดกรอบแนวคิดหรือประเด็นที่จะสัมภาษณ์และประมวลความคิดที่ได้จากข้อมูลเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการติดตามสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนตรงประเด็นของวัตถุประสงค์การศึกษา

3.2 กรอบแนวความคิดหรือประเด็นคำถามที่ใช้สัมภาษณ์จะเป็นรูปแบบเดียวกันทุกกลุ่มที่ทำการศึกษา

3.3 รวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเทปเสียงการสัมภาษณ์ พร้อมกับจดบันทึกคำขอสัมภาษณ์ในประเด็นสำคัญ

3.4 ถอดคำให้สัมภาษณ์ หรือถอดคำตอบของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

หลังจากได้คำตอบเป็นที่น่าพอใจแล้ว ผู้วิจัยจะตรวจสอบคำตอบที่ได้อีกครั้งว่าเป็นคำตอบที่เกิดจากความรู้สึกจริง และเป็นความจริงที่เกิดขึ้น โดยบันทึกคำพูด ข้อคิดเห็น และข้อสรุปรวบรวมไว้ กรณีที่มีความคิดเห็นแตกต่าง จะทำการสัมภาษณ์ซ้ำเพื่อสอบถามให้ชัดเจนอีกครั้งก่อนจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักวิชาการและระเบียบการศึกษาเชิงพรรณนา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Description Method) ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ผนวกกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการตอบแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 10 ตัวอย่าง เพื่อค้นหาบทบาททางการเมืองของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่สนับสนุน และบทบาทที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย พร้อมทั้งศึกษาสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นทางการเมืองภายใต้ผู้นำทางการเมืองที่มาจากพรรคการเมืองของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการเมืองที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับการเมืองภาคประชาชน โดยผู้วิจัยจะควบคุมประเด็นศึกษาที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลให้อยู่ในกรอบของหัวข้อที่จะศึกษาอย่างตรงประเด็น เพื่อรวบรวมประเด็นความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์อย่างเป็นหมวดหมู่ มาต่อยอดความถูกต้องอีกครั้ง ก่อนจะสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ให้

เข้มแข็งภายใต้การนำของผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความสามารถ พร้อมทั้ง
วิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยร่วมกับสังคมโลก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในรูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพ เนื้อหาสาระของบทนี้ จึงเป็นผลจากการวิเคราะห์ที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์หรือการสัมภาษณ์ส่วนหนึ่ง และส่วนหนึ่งมาจากการค้นคว้าทางเอกสาร เพื่อหวังผลการวิเคราะห์ครั้งนี้มีข้อมูลที่เที่ยงตรงเชื่อถือได้ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเชิงคุณภาพ

วิธีการศึกษาในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) ข้อมูลที่ได้รวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ หลายวิธีควบคู่กัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การตอบแบบสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และอีกส่วนหนึ่งใช้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิจัยทางเอกสาร อาทิ วิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือพิมพ์ บทความ และเอกสารทางวิชาการ รวมทั้งได้ข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต หลังจากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาตรวจสอบ วิเคราะห์ และเรียบเรียงตามวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ข้อมูลทั่วไป

1.1.1 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในบทบาทผู้นำทางการเมืองที่มาจากการรัฐประหารของประเทศไทย

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 จากรัฐบาลรักษาการ นายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาลต่อมาสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเป็นเอกฉันท์ ด้วยคะแนนเสียง 191 คะแนน เลือก พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 และในวันที่ 24 สิงหาคม 2557 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คนที่ 29 ของประเทศไทย และโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีเพื่อทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ตามประกาศลงวันที่ 30 สิงหาคม 2557

วันที่ 12 กันยายน 2559 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้นำคณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีเนื้อหาสรุปได้ดังนี้

การเข้ามาบริหารราชการแผ่นดินในครั้งนี้ แม้จะเป็นการใช้อำนาจและทำหน้าที่ตามกฎหมายดังที่รัฐบาลก่อน ๆ เคยปฏิบัติมา แต่ก็มีเงื่อนไขและเงื่อนไขบางประการอันทำให้รัฐบาลนี้แตกต่างจากรัฐบาลอื่น ๆ อยู่บ้าง ในด้านเงื่อนไข รัฐบาลนี้เข้ามาสืบทอดงานและสานต่อภารกิจจากการที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เคยกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของประเทศไว้ก่อนแล้วเป็น 3 ระยะ ตั้งแต่เมื่อเข้าควบคุมอำนาจการปกครองประเทศเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557

โดยระยะแรก ได้มุ่งเน้นระงับยับยั้งความแตกแยก ยุติการใช้กำลังและอาวุธสงครามก่อความรุนแรง แก้ไขผลกระทบจากการที่รัฐบาลและรัฐสภาก่อนหน้านี้ในสภาพที่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ตามปกติมากกว่า 6 เดือน ตลอดจนเร่งแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าของประชาชน และมุ่งนำความสงบสุข กลับคืนสู่ประเทศ จากนั้นเพียง 2 เดือน ก็เข้าสู่**ระยะที่สอง** ด้วยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว และจัดตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) การเสนอร่าง พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดนี้ หลังจากนั้น คสช. จะลดบทบาทและภารกิจเป็นที่ปรึกษาและทำงานร่วมกับคณะรัฐมนตรีในการพิจารณาหรือแก้ไขปัญหากับความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติ ส่วนที่จะตามมาในเร็ววัน คือ การจัดตั้งสภาปฏิรูปแห่งชาติ และคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อออกแบบวางรากฐานทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอันมั่นคงให้แก่ประเทศก่อนจะส่งผ่านไปสู่อ**ระยะที่สาม** คือ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร และการจัดการเลือกตั้งทั่วไป เงื่อนไขดังกล่าวถือเป็นพันธกิจที่รัฐบาลจะยังคงยึดมั่นและดำเนินการต่อไป โดยที่มาตรา 19 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐบาลไว้ 3 ประการ เป็นครั้งแรก คือ 1) การบริหารราชการแผ่นดิน 2) การดำเนินการให้มีการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ 3) การส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติ รัฐบาลจึงขอกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับหน้าที่ทั้ง 3 ประการดังกล่าวด้วย ในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐบาลมีนโยบาย 11 ด้าน โดยได้นำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศว่าด้วยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นหลักสำคัญ ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งทรงเน้นความพอดีพอสมควรแก่ฐานะ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันมาเป็นแนวคิด ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 แนวทางของ คสช. และความต้องการของประชาชน เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ซึ่งนโยบายทุกด้านต้องการสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรการปกครองทุกระดับ ตั้งแต่ท้องถิ่นถึงระดับประเทศ ต้องการเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนและต้องการให้ประชาชนเกิดความชัดเจน รู้ล่วงหน้าว่าประเทศจะก้าวทางไหน เพื่อเตรียมตัวได้ถูก ซึ่งนโยบาย 11 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) การปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์
- 2) การรักษาความมั่นคงของประเทศ
- 3) การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ
- 4) การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
- 5) การยกระดับคุณภาพการบริการด้านสาธารณสุข และสุขภาพของประชาชน
- 6) การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ

- 7) การส่งเสริมบทบาทและใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน
- 8) การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม
- 9) การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร การสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- 10) การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ
- 11) ปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

ในส่วนของการบริหารประเทศ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตลอดระยะเวลา 2 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ. 2557 – พ.ศ. 2559) รัฐบาลมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการบริหารราชการแผ่นดินโดยยึดโยงประชาชนเป็นศูนย์กลาง ยึดผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นที่ตั้ง และยึดหลักธรรมาภิบาล สุจริตโปร่งใส เป็นสำคัญตลอดมา เพื่อเป้าหมายสำคัญในการวางรากฐานให้รัฐบาลในอนาคตได้บริหารประเทศอย่างมีธรรมาภิบาลภายใต้กฎกติกาที่เหมาะสมกับประเทศไทย การกำหนดแนวนโยบายทุกด้านของรัฐบาล อยู่บนหลักคิดที่จะต้องขจัดเงื่อนไขอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในอดีต ต้องเสริมสร้างโอกาส สร้างความเข้มแข็ง และดำรงความเสมอภาคเท่าเทียมในปัจจุบัน รวมทั้งต้องนำไปสู่การวางรากฐานประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอนาคต การกำหนดแผนงานในทุกนโยบายของรัฐบาล จึงประกอบด้วยมาตรการทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ในทุกมิติ และในทุกองคาพยพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งระบบตามหลักการบูรณาการเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด การกำหนดกิจกรรม – โครงการ ในทุกแผนงานของรัฐบาล จึงมีทั้งกิจกรรมหลัก กิจกรรมรอง และกิจกรรมเสริม โดยต้องกำหนดหัวเวลาที่จะเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อสังคมโดยรวมอย่างชัดเจน

รัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศในช่วงสถานการณ์ทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศไม่สงบสุขในทุกมิติ อาทิ ด้านความมั่นคงภายในประเทศก็มีความแตกแยก บ้านเมืองวุ่นวาย แบ่งฝักแบ่งฝ่าย ภายนอกประเทศก็มีภัยจากการก่อการร้าย การรบพุ่งในหลายประเทศ ซึ่งตลอดระยะเวลา 2 ปี มีผลการดำเนินงานในภาพรวม ดังนี้

1. ด้านความมั่นคง รัฐบาลทำให้การเผชิญหน้า ความแตกแยก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายลดน้อยลง คนไทยอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขมากขึ้น สถานการณ์ในพื้นที่ชายแดนใต้เน้นการพูดคุยเพื่อแสดงความจริงใจ ใช้การแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี เน้นการพัฒนาพื้นที่ให้เจริญด้านจิตใจ สังคม การศึกษา และเศรษฐกิจ เพื่อให้ทุกคนอยู่ดีกินดีมีความสุข รวมทั้งส่งเสริมการวิจัย การพัฒนานวัตกรรม เพื่อความมั่นคงมีเสถียรภาพและศักยภาพ ในการแข่งขันของประเทศในอนาคต รวมทั้งวางแนวทางการปฏิรูปกองทัพ ปฏิรูปตำรวจ เพื่อให้เป็นสถาบันที่เป็นที่พึ่งของประชาชน รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไว้เพื่อคนไทยทุกคน
2. ด้านเศรษฐกิจ มีการวางระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม และ ICT เพื่อลดต้นทุนและยกระดับโลจิสติกส์ของประเทศ กระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคด้วยการสร้างโครงข่ายการคมนาคมทั้งทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (LMV + ประเทศในกลุ่มอาเซียน ASEAN + และทุก ๆ มิตของโลก ผลักดันเขตเศรษฐกิจ

พิเศษในทุกภูมิภาค สนับสนุนผู้ประกอบการรายใหม่ ทั้งกลุ่ม startup + SME + OTOP โดยใช้นวัตกรรมโดยใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งวางระบบการบริหารจัดการน้ำที่ครอบคลุมทั้งประเทศ แก้ไขกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการประกอบธุรกิจ (Ease of doing business) และที่สำคัญคือการผลักดันประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล

3. ด้านสังคม มีการปราบปรามผู้มีอิทธิพล ปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ในทุกระดับโดยการตั้งกลไกในแต่ละหน่วยงาน การจัดระเบียบสังคม จัดระเบียบรถโดยสารสาธารณะ การจัดการปัญหาการบุกรุกคูดองพื้นที่สาธารณะ ผลักดันสวัสดิการทางสังคมเพื่อดูแลผู้ด้อยโอกาส และ ผู้มีรายได้น้อย กำหนดให้เด็กไทยเรียนได้อย่างมีคุณภาพ 15 ปี ที่สำคัญมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้ทุกคนในสังคมมีความสุขร่วมกัน คนมีมากก็ควรแบ่งปันมาก ด้วยภาษีมรดก ภาษีที่ดิน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคม

4. ด้านการต่างประเทศ สร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ของประเทศ รวมทั้งแสดงบทบาทในเวทีโลกด้วยนโยบายการต่างประเทศเชิงรุกอย่างสร้างสรรค์และสมดุล จนได้รับความไว้วางใจให้เป็นประธานกลุ่ม G 77 รวมทั้งให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาของประเทศตามหลักสากล อาทิ การแก้ไขปัญหาประมงผิดกฎหมาย (IUU) ปัญหาการบินพลเรือนที่ไม่ได้มาตรฐาน (ICAO) ปัญหาการค้ามนุษย์ การค้างาช้าง (CITES)

5. ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม รัฐบาลมุ่งสร้างความยุติธรรมในสังคมด้วยการทำกฎหมายให้เป็นกฎหมาย กฎหมายฉบับใดที่ล้าสมัยต้องปรับปรุงเพื่อให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย และรัฐต้องไม่เสียประโยชน์ ปฏิรูประบบงานราชการและการให้บริการของประชาชนให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งออกกฎหมายใหม่ที่สอดคล้องกับกฎบัตร พันธะใหม่ ๆ ที่ประเทศต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง เพื่อไม่ให้กฎหมายกลายเป็นอุปสรรค แต่ต้องเป็นเครื่องมือที่สร้างความยุติธรรม และกติกาที่เป็นธรรม ที่สำคัญกฎหมายต้องสามารถสนับสนุนการบริหารราชการแผ่นดินในทุกมิติ

1.1.2 การพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

การพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เริ่มมีมาสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แล้ว พระองค์ทรงปรับปรุงนโยบายของประเทศไทยโดยใช้วิธีประนีประนอมและเร่งรัดพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทันสมัย เพื่อป้องกันประเทศไทยจากการครอบงำของชาติตะวันตก เปิดประเทศรับกระแสวัฒนธรรมการเมืองการปกครองของต่างชาติ สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป ทรงศึกษาระเบียบแบบแผนการปกครองนำมาปรับปรุงแก้ไขบ้านเมือง ซึ่งเป็นรากฐานระบอบประชาธิปไตยในการปกครองจนทุกวันนี้ โดยมีสถาบันที่สำคัญในการปฏิรูปการปกครองที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจัดตั้งขึ้นเพื่อประชาธิปไตย มีสาระสำคัญ กล่าวคือ

1) การจัดตั้งสภาแผ่นดิน ด้วยพระราชประสงค์ที่จะให้อำนาจการปกครองได้มีเจ้านายและขุนนางชั้นผู้ใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินด้วย โดยมีเสนาบดี สภาองคมนตรี สภา และรัฐมนตรีสภา ต่างทำหน้าที่รับผิดชอบภายใต้พระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดิน (กองบรรณาธิการ 2548:11)

2) การปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดิน โดยการจัดตั้งกระทรวงเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินสามารถแก้ปัญหาของประชาชนและสร้างความมั่นคงในการปกครอง มีระเบียบ

แบบแผนเป็นบรรทัดฐานในการบริหารราชการ ยกเลิกการปกครองแบบโบราณทั้งหมด และให้กระทรวง มีหน้าที่รับผิดชอบขึ้นแทน มีทั้งหมด 12 กระทรวง แต่ละกระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้งานซ้ำซ้อนและขัดแย้งกัน มีการปรับปรุงการเมือง การปกครองภูมิภาคและท้องที่ ยกเลิกการปกครองหัวเมืองและประเทศราชทั้งหมด โดยจัดตั้งมณฑลขึ้นแทน พระองค์ได้ตั้งการปกครองแบบเทศาภิบาล โดยให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบ สำหรับเจ้าหน้าที่นั้นแต่งตั้งไปจากส่วนกลาง เรียกชื่อตำแหน่งต่าง ๆ เช่น สมุหเทศาภิบาลและข้าหลวง เพื่อให้เป็นข้าราชการรับผิดชอบต่อบ้านเมือง และประชาชนปลอดจากอำนาจทางการเมืองและการสืบทอดอำนาจทางสายเลือกในระดับมณฑล นอกจากนั้นยังมีการปกครองท้องที่โดยแบ่งแยกออกเป็นเมืองเป็นแขวง และตำบลหมู่บ้านด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นราชอาณาจักรเดียวกันทั้งสิ้น

3) การจัดตั้งการปกครองท้องถิ่น การจัดตั้งสุขาภิบาลเพื่อให้ราษฎรร่วมกับข้าราชการร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรืองด้วยการจัดเก็บภาษีอากรในท้องถิ่นมาใช้เป็นค่าใช้จ่าย ด้วยเหตุผลว่าในหัวเมืองนั้นขาดการดูแลเอาใจใส่ จึงไม่มีระเบียบแบบแผนสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนแร้นแค้นอย่างยิ่ง ซึ่งในสมัยต่อมาก็ได้พัฒนาปกครองท้องถิ่น เช่น เทศบาลในปัจจุบัน (กองบรรณาธิการ 2548: 12)

4) การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่และข้าราชการ มีการตั้งข้าราชการระบบคุณธรรมเข้าปฏิบัติหน้าที่ในราชการ ปรับเปลี่ยนจากแบบเดิมที่ให้ผู้ปกครองหาผลประโยชน์เก็บกันเอง ซึ่งเจ้าหน้าที่ในสมัยโบราณนั้นเป็นขุนนางหรือการสืบทอดตำแหน่ง ในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเป็นการให้ประชาชนที่มีความรู้ความสามารถเข้ารับราชการ โดยมีเงินเดือนประจำ ใช้ระบบคุณธรรมเพื่อรับใช้ประเทศชาติ

5) การจัดการระบบศาลและกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้เพื่อพัฒนาระบบศาลให้เป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติ มีการปกครองและระบบความยุติธรรมที่ทันสมัย การลงโทษผู้กระทำความผิดมิใช่ถือเอาความรู้สึกของผู้ปกครองเป็นหลัก หากแต่มีกฎหมายเป็นแม่บทในการดำเนินคดีหรือการบริหารราชการ พระองค์นำระบบการบริหารโดยยึดหลักกฎหมายเป็นหลัก ซึ่งเป็นแม่แบบการปกครองและบริหารอยู่ในปัจจุบัน

6) การปรับปรุงแก้ไขเศรษฐกิจและสังคม ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ได้เปลี่ยนแปลงในเรื่องต่าง ๆ เช่น สิทธิในที่ดิน เสรีภาพในการค้า ระบบภาษีอากร การค้าระหว่างประเทศ การพัฒนาระบบสาธารณสุข โภค การศึกษาสาธารณสุข ที่สำคัญที่สุดได้แก่ การมีกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก ระบุถึงความเกี่ยวพันในครอบครัว กำหนดสิทธิเสรีภาพของประชาชน สิทธิพื้นฐานที่ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ยกเลิกระบบทาสและการเกณฑ์แรงงาน

วิธีการปฏิรูปการปกครองของพระองค์สำคัญยิ่ง สามารถแก้ไขบ้านเมืองให้รอดพ้นจากการรุกรานของมหาอำนาจในสมัยนั้น และพัฒนาประเทศบนรากฐานของความเป็นประชาธิปไตย

7) การปฏิวัติ 2475

การปฏิวัติ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 มองในแง่ระบบหรือโครงสร้างจะเห็นเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้นำไปสู่การสร้างและเติบโตของสถาบันองค์การประชาธิปไตย (bureaucracy) ซึ่งในขั้นนี้ได้แก่ สถาบันราชการ องค์การหรือสถาบันซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ ถึงจุด ๆ หนึ่งมันจะมีชีวิตและจิตใจของมันเอง และจะมีผลหรืออิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ที่เข้ามาอยู่ในองค์การหรือสถาบันนั้น ๆ เมื่อองค์การหรือสถาบันราชการ โดยเฉพาะองค์การข้าราชการทหาร

มีชีวิตจิตใจของตนเอง การขัดกันกับองค์การหรือสถาบันอื่นในแง่ความคิดหรือผลประโยชน์ก็ย่อมจะเกิดขึ้น สภาวะดังกล่าวจะปรากฏเป็นจริงมากขึ้นเมื่อบรรยากาศทางการเมืองในภูมิภาคมาช่วยเสริม ซึ่งจะเห็นว่าการปฏิวัติ 2475 นั้น ก็ได้เกิดเหตุการณ์ที่บ่งชี้ในทำนองนี้แล้ว คือ กรณีกบฏ ร.ศ. 130 ในสมัยรัชกาลที่ 6 (ลิขิต ธีรเวคิน 2545:25)

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบบและกระบวนการทางการเมืองไทยมีการจัดตั้งสถาบันใหม่ ๆ เช่น รัฐสภา รัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง มีแนวคิดและโลกทัศน์ใหม่ในทางการเมืองขึ้น แนวความคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ประชาธิปไตย สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ฯลฯ ได้แผ่ขยายไป แต่ยังคงอยู่ในวงแคบและไม่แน่นอนความจริงได้ปรากฏขึ้น นั่นคือความขัดแย้งซึ่งผสมผสานไปด้วยความขัดแย้งในเรื่องอุดมการณ์ ผลประโยชน์และเรื่องส่วนตัว ทำให้เกิดการแตกแยกอย่างรุนแรงภายในกลุ่มคณะราษฎรหรือกลุ่มผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การขัดแย้งดังกล่าวบางครั้งก็นำไปสู่การปะทะด้วยกำลัง ผลสุดท้ายก็มีการใช้กำลังทหาร ซึ่งเป็นผลผลิตจากการปฏิรูปในกระบวนการให้ทันสมัย ยึดอำนาจทางการเมือง ล้มระบอบรัฐสภา และปกครองอำนาจแบบเผด็จการ ผลที่เกิดขึ้นก็คือ กลุ่มที่คุมอำนาจ ซึ่งเป็นข้าราชการและพลเรือน ได้เข้าไปแทนช่องว่างทางอำนาจ ซึ่งเกิดขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลง 2475 และในสภาวะที่สภาพแวดล้อม กล่าวคือ ความตื่นตัวและเข้าใจทางการเมืองของคนทั่วไปยังอยู่ระดับต่ำและในสภาพที่สถาบันทางการเมืองด้อยพัฒนาว่าสถาบันราชการ ทำให้การวางนโยบายตกอยู่ในมือของข้าราชการ จนทำให้เกิดการเมืองของข้าราชการโดยข้าราชการ และเพื่อข้าราชการหรือรัฐข้าราชการ การที่คณะราษฎรมีเจตนาในการก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย แต่เมื่อกลุ่มบุคคลดังกล่าวได้เข้าสู่ศูนย์กลางอำนาจแล้ว กลับกลายเป็นการปกครองแบบมาตยาธิปไตย เป็นการปกครองในระบบการเมืองที่ระบบราชการทั้งทหาร – พลเรือน ครอบงำระบบการเมืองอย่างสำคัญในกระบวนการตัดสินใจ กลุ่มชนชั้นนำและผู้นำทางการเมืองมาจากระบบราชการเป็นส่วนใหญ่ ฐานอำนาจอยู่ที่ระบบทหาร กลุ่มนอกระบบราชการ อาทิ กลุ่มนักธุรกิจ กรรมการ ชวนา ชาวไร่ ไม่เข้มแข็งพอ ระบบการเมืองที่เป็นระบบราชการจึงได้แพร่อิทธิพลและครอบงำทางการเมือง – เศรษฐกิจ – สังคม ของประเทศไทยไว้ได้ การพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยจึงขาดความต่อเนื่อง ไร้ประสิทธิภาพ

ครั้งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นนำทางทหารยึดอำนาจจาก จอมพล ป.พิบูลสงคราม ปี 2500 นั้น เป็นวาระสุดท้ายของผู้หน้าที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง 2475 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แตกต่างจาก จอมพล ป.พิบูลสงคราม ในแง่ที่ว่า จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนักเรียนนอก มีอำนาจและบุคลิกลักษณะแบบสมัยใหม่ ในยุคที่ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เรื่องอำนาจนั้น แทบจะเปรียบเทียบได้กับสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) จอมพล ป.พิบูลสงคราม มีลักษณะเป็นผู้นำที่แตกต่างจาก จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นผลผลิตไทยแท้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มิได้จบการศึกษาจากต่างประเทศ จึงมีลักษณะไทย ๆ ไม่น่าแปลกที่รับเอารูปแบบการปกครองและผู้นำของสุโขทัย คือ ระบบพ่อขุนมาใช้ในการปกครองประเทศ

สิ่งที่เด่นชัดของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คือ การใช้อำนาจเด็ดขาด มาตรา 17 ทำให้ชวนคิดว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผสมผสานระหว่างพ่อขุนหรือระบบสุโขทัยกับความเด็ดขาด อำนาจเด็ดขาดซึ่งเป็นลักษณะของเจ้าชีวิตอยุธยา สิ่งที่เด่นชัดอย่างหนึ่งคือ การเป็นระบบการปกครองแบบ 3 ชั้น คือ รัฐบาล ข้าราชการ และประชาชน ซึ่งเป็นการวางโครงสร้างอย่างง่าย ๆ

แบบโบราณไม่ได้คำนึงถึงสถาบันทางการเงิน (เช่น รัฐธรรมนูญ สภานิติบัญญัติโดยการเลือกตั้ง) เป็นการตั้งเอาการเมืองการปกครองไปสู่ระบบดั้งเดิมก่อน 2475 เป็นแต่ว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้ใช้อำนาจเด็ดขาด

แต่ในแง่ดี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สามารถรักษาความ “สงบ” ได้ และขจัดข้อขัดแย้งได้ ขณะเดียวกันจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กระทำการสิ่งหนึ่งซึ่งมีผลมาจนถึงปัจจุบัน นั่นคือการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ มีการตั้งหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ กระทรวงพัฒนา ฯลฯ และมีการใช้นักวิชาการ “ชำนาญการพิเศษ” เพื่อการพัฒนาและวางแผน มีการวางแผนแห่งชาติขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการสอดคล้องกับนโยบายของธนาคารโลกและทศวรรษแห่งการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ อย่างไรก็ตาม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ถือเอานโยบายอย่างแข็งขัน มีการส่งเสริมการลงทุน การตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูง ขยายมหาวิทยาลัยไปยังต่างจังหวัด เพื่อผลิตกำลังคนขึ้นมารับแผนพัฒนาการเกิดโรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ ในขณะที่การพัฒนาดังกล่าวดำเนินไป การเมืองในลักษณะการต่อสู้กันในวิถีทางและกระบวนการแบ่งสรรทรัพยากรได้ถูกละเลยเสียสิ้น มีแต่การปกครองและบริหาร ขณะเดียวกันก็จัดฝ่ายที่ต่อต้านขัดแย้งในข้อหาอันธพาล ปรามปรามคอมมิวนิสต์และโดยการใช้มาตรการเด็ดขาด มาตรา 17

เมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรมลง “ระบบสฤษดิ์” ก็ยังคงดำเนินต่อไปโดยจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นนำทางทหาร ผลของการพัฒนาประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เริ่มปรากฏ คือ การเกิดและเติบโตของธุรกิจส่งเข้าส่งออก สถาบันการเงิน โรงงานและที่สำคัญคือชนชั้นกรรมาชีพ และนักเรียนอาชีวและนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา ซึ่งหางานทำลำบากขึ้น ขณะเดียวกันการเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรม คือ รัฐธรรมนูญ และการเลือกตั้ง ซึ่งได้สูญหายไปโดยการปฏิบัติตัวเองของจอมพลถนอม กิตติขจร ทำให้เกิดความไม่พอใจขึ้นในประชาชนคนไทย ขณะเดียวกันเริ่มเกิดความแตกแยกในเรื่องอำนาจการเมืองและผลประโยชน์กันขึ้นในหมู่ผู้กุมอำนาจ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเริ่มลดน้อยลง ในขณะที่สถานการณ์เริ่มเลวร้ายและพร้อมที่จะถูกจุดให้ระเบิดได้ในทุกขณะ

ถ้าจะพูดถึงการลุกฮือของประชาชนในประวัติศาสตร์ประเทศไทยยุคใหม่ คือ หลัง พ.ศ. 2475 คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เป็นการแสดงมิตินหาชนอย่างแจ่มชัดเช่นกัน นักวิชาการบางท่านเรียกว่า “การปฏิวัติ 14 ตุลาคม” อย่างไรก็ตาม ถ้าเจาะลึกจะเห็นว่า 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เป็นผลตามมาของการเสียดุลของโครงสร้างทั้งสาม คือ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในขณะที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ละเลยการเมืองและมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเศรษฐกิจขึ้น คือ การเกิดอุตสาหกรรม การปลูกพืชไร่มากขึ้น การเติบโตของอาชีพในภาคเอกชน การเพิ่มจำนวนชนชั้นกรรมาชีพและชุมชน ซึ่งย่อมมีผลต่อโลกทัศน์และความคิดทางการเมือง ในขณะที่ระบบการปกครองเป็นแบบโบราณ อาศัยผู้นำข้าราชการ ซึ่งจะเกิดการเสียดุลขึ้น ทำให้ขาดกลไกที่จะสนองตอบข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว

ในสภาวะดังกล่าวเบื้องต้น ย่อมเป็นฐานอันดีสำหรับการปลุกกระดมให้เกิดการต่อต้านรัฐบาลและระบบ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงที่กลุ่มผู้กุมอำนาจกำลังขัดแย้งกัน และที่สำคัญคือ กำลังสูญเสียความชอบธรรมหรือสิทธิธรรมอย่างรุนแรง เช่น ข้าวและน้ำตาลขาดตลาด กรณีทุ่งใหญ่ ฯลฯ

จึงเป็นโอกาสเหมาะของฝ่ายที่จะล้มกลุ่ม จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร ซึ่งเมื่อมีการชุมนุมประท้วงก็เป็นไปตามความคาดหมาย

8) 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 – 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

สามปีแห่งประชาธิปไตย ขณะเดียวกันก็เป็นสามปีแห่งความสับสนพลวัตสำหรับบางกลุ่มเป็นสามปีแห่งการพัฒนาการเมือง แต่ถ้าวิเคราะห์ให้ลึกจะเห็นว่า กลุ่มที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องได้พยายามดึงให้การเมืองกลับไปสู่สภาพเดิม ในขณะที่กลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนแปลงขัดแย้งกันเองในทิศทางระหว่างประชาธิปไตยเสรีนิยม และประชาธิปไตยแบบมวลชน แต่ถ้ามองอย่างเป็นกลางจะเห็นว่าวัฒนธรรมทางการเมืองและการพัฒนาสถาบันการเมือง ยังไม่ถึงจุดที่จะรองรับการตื่นตัวทางการเมือง จนนำไปสู่สภาวะที่ค่อนข้างจะยุ่งวุ่นวาย ซึ่งจบลงด้วย 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ซึ่งเป็นฝันร้ายสำหรับเสรีนิยมที่อยากเห็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี การนองเลือด 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ก็คือความพยายามดึงการเมืองให้เข้าไปสู่รัฐประหาร ดึงเอาพลังสังคมที่ถูกปลดปล่อยออกมาจากกรอบการควบคุมไปสู่สภาพของการเรียกร้องและการยืนยันสิทธิและการมีส่วนร่วมจากเหตุการณ์วันมหาวิปโยค 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 จอมพลถนอม กิตติขจร ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป การที่จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร พันเอก ณรงค์ กิตติขจร หลุดจากอำนาจทางการเมือง อาจเป็นเพราะก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 จอมพลประภาส จารุเสถียร ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารบกได้สูญเสียตำแหน่งให้แก่ พลเอก กฤษณ์ สีวะรา จึงเกิดสภาวะการถ่ายดุลาอำนาจไปยังกลุ่มชนชั้นผู้นำอื่น ๆ นอกจากนี้ระหว่างประท้วงได้มีการช่วยเหลือการเงิน ซื้ออาหารให้แก่นักศึกษา ขอนี้จึงกล่าวได้ว่าเป็นการล้มรัฐบาลกลุ่มอำนาจของจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร พันเอกณรงค์ กิตติขจร มีแนวร่วมล้มรัฐบาลอย่างกว้างขวาง คือ ปัญญาชนและมวลชนชนีกกำลังกับกลุ่มพลังทางการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มผู้อุปถัมภ์ที่เป็นคู่แข่งของกลุ่มจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร พันเอกณรงค์ กิตติขจร

ผลที่เกิดขึ้น คือ การล้มรัฐบาลทหารของประเทศไทย โดยการประท้วงของประชาชนในประเทศ ชนชั้นนำทางทหารต้องสูญเสียอำนาจทางการเมืองให้แก่ชนชั้นนำ หรือผู้นำทางการเมืองที่แนวคิดแบบจารีตนิยม

จากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ถือเป็นชัยชนะของประชาชน เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ก็คือ “เอาคืน” ของกลุ่มอำนาจเก่านั่นเอง ระหว่างปี พ.ศ.2516 – พ.ศ.2519 สังคมไทยมีเสรีมาก มากจนบางครั้งบอกได้ว่าเกินความจำเป็น มีการชุมนุมประท้วงต่าง ๆ จำนวนมากซึ่งเป็นผลมาจากพลังต่าง ๆ ที่ถูกกดเอาไว้ภายใต้ระบอบเผด็จการ ได้ถูกปลดปล่อยออกมา กลุ่มชนชั้นนำซึ่งเป็นกลุ่มอำนาจเก่าถูกผลกระทบจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 พยายามสะสมกำลังรอจังหวะเข้าสู่ศูนย์กลางแห่งอำนาจเหมือนเดิม และช่วงนี้มี “ภัยคอมมิวนิสต์” คุกคามความมั่นคงของประเทศและมีการปราบปรามโดยวิธีการต่าง ๆ ทำให้เกิดการแตกแยกขึ้นในสังคมไทย มีการเผชิญหน้ากันระหว่างกลุ่มขวาจัด – กลุ่มซ้ายจัด ความแตกแยกความคิดและการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ก่อให้เกิดความตึงเครียดขึ้นในสังคม ในส่วนของกลุ่มขวาจัดคือ กลุ่มกระหังแดง กลุ่มนวพล กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน และชมรมวิทยาเสรี มีความสัมพันธ์กับชนชั้นนำที่เป็นกลุ่มอำนาจเก่า

จุดเปลี่ยนที่สำคัญไปสู่เหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้แก่ กรณีจอมพลถนอม กิตติขจร เดินทางเข้าประเทศไทยเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2519 และเข้าอุปสมบทเป็นพระสุกิตติขจร โรภิกขุ ที่วัดบวรนิเวศวิหาร ทำให้เกิดการต่อต้านประท้วงเพื่อขับไล่พระถนอมออกจากประเทศไทย โดยกลุ่มนิสิตนักศึกษา เรื่อยมาจนถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้มีเหตุการณ์นองเลือด มีการต่อสู้ระหว่างกลุ่มกระหิงแดง กลุ่มนวพล กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน ชมรมวิทยุเสรี ทหาร ตำรวจ กลุ่มหนึ่งกับกลุ่มผู้ชุมนุมฝ่ายนิสิตนักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่ง มีการยิงปืนกลใส่อาวุธหนักเข้าใส่และแขวนคอนิสิตนักศึกษา คณะทหารโดยการนำของ พลเรือเอกสงัด ชะลออยู่ เข้ายึดอำนาจการปกครอง โดยเรียกตนเองว่า “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” คณะปฏิรูปฯ ได้เชิญนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยได้รับการแต่งตั้งในวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2519 รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นรัฐบาลขวาจัดเกลียดชังลัทธิคอมมิวนิสต์มาก ใช้นโยบายปราบปรามอย่างรุนแรง โดยแบ่งประชาชนออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายที่ถูกกล่าวหาว่าสนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์กับฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ยิ่งตียิ่งโต” มีผู้หนีเข้าป่าและเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมากขึ้น โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 การดำเนินนโยบายเช่นนี้ สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่ม “ยังเติร์ก” นายทหารสายกุมกำลังของกองทัพบกมาก รวมทั้งเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จนถึงในที่สุด พลเรือเอกสงัด ชะลออยู่ ทำการยึดอำนาจการปกครอง ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 อีกครั้งหนึ่ง (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ 2547 : 123)

หลังจากพลเรือเอกสงัด ชะลออยู่ ทำการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร สำเร็จ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีภายใต้การหนุนหลังของกลุ่มทหารหนุ่ม “ยังเติร์ก” ที่เคลื่อนไหวกำลังพลสนับสนุนคณะปฏิวัติ

ในวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ประกาศรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 มีการเลือกตั้ง และพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง แต่เป็นผู้นำทางการเมืองที่ไม่มีฐานเสียงสนับสนุนจากพรรคการเมือง ฐานสนับสนุนที่สำคัญของผู้นำทางการเมืองท่านนี้กลับอยู่ที่วุฒิสภา (ซึ่งมาจากการแต่งตั้งซึ่งส่วนมากคือทหาร) พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ได้สร้างความมั่นใจในเสถียรภาพของรัฐบาลตน โดยแต่งตั้ง พลเอก เสริม ภู นคร รองผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นรองนายกรัฐมนตรี และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบกเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เพื่อเป็นฐานเสียงทางการเมืองในการขึ้นสู่อำนาจของตน

ปัญหาทางการเมืองในช่วงนี้ค่อนข้างสงบลง แต่ปัญหาเศรษฐกิจกลับเลวร้ายลง ชำนาญราคาแพงขึ้น ประชาชนไม่พอใจที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และที่สำคัญวุฒิสภาสายทหารที่เป็นฐานเสียงและกลุ่มยังเติร์กเริ่มตีจาก เมื่อพรรคฝ่ายค้านยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ รู้ว่าผู้ที่ให้การอุ้มชูขณะนี้ไม่มีความต้องการอุ้มชูตนต่อไป ดังนั้นวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523 จึงขอลาออกจากตำแหน่งก่อนที่มีการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ จึงได้มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ด้วยความเห็นชอบของพรรคการเมืองและนายทหารกลุ่มยังเติร์ก

ดังนั้น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงมีที่มาของการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง คือ การเป็นนายกรัฐมนตรี คล้ายพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ คือ ได้รับการอุ้มชูจากนายทหารกลุ่ม

ยังเติร์กเป็นสำคัญ แต่สิ่งที่ไม่เหมือนกันก็คือ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รู้จักผละออกจากการอุ้มชู เพื่อมิให้ชะตาของตนต้องถูกบงการโดยมือผู้อุ้มชูตน ซึ่งก็คือโดยการแยกสลายกำลังของกลุ่มยังเติร์กนั่นเอง

การโค่นล้มอิทธิพลของกลุ่มยังเติร์ก ปรากฏอย่างชัดเจนในเหตุการณ์ “กบฏเมษาฮาวาย” นายทหารกลุ่มยังเติร์ก นำโดย พันเอก มนูญ รูปขจร พันเอก ประจักษ์ สว่างจิตร พันเอก พัลลภ ปิ่นมณี ร่วมกับ พลเอก สันห์ จิตปฏิมา รองผู้บัญชาการทหารบก ทำการยึดอำนาจในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2524 และถูกต่อต้านจากรัฐบาล ผู้มีบทบาทปราบกบฏเมษาฮาวาย คือ พลตรี อาทิตย์ กำลึงเอก พลโท ขวลิต ยงใจยุทธ และนายทหารรุ่น จปร. ซึ่งนำโดย พลตรี สุจินดา คราประยูร ฯลฯ ฐานทางการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เข้มแข็งขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเรื่องนี้ เหตุการณ์ “กบฏ 9 กันยายน” เป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้ ซึ่งผู้ก่อกบฏคือ พันเอก มนูญ รูปขจร ยอมจำนนและได้ลี้ภัยทางการเมืองอยู่ ณ ประเทศเยอรมันนี

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ปกครองประเทศยาวนานถึง 8 ปี แต่ในที่สุดเมื่อปี พ.ศ. 2531 ภายหลังเกิดกรณี “กลุ่ม 10 มกรา” ภายในพรรคประชาธิปัตย์ รัฐมนตรีของพรรคประชาธิปัตย์ 16 คน ยื่นใบลาออก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงตัดสินใจยุบสภา มีการเลือกตั้งวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 พรรคชาติไทยซึ่ง พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นหัวหน้าพรรคได้ 87 ที่นั่งได้เสียงข้างมากสุด และพรรคชาติไทยได้ร่วมกันเชิญ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีอีก แต่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ปฏิเสธ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ จึงเป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป รัฐบาลชุดนี้เป็นรัฐบาลผสม เนื่องจากไม่มีพรรคการเมืองใดที่ได้เสียงข้างมาก ดังนั้นจึงมีปัญหาขัดแย้งกันในรัฐบาล โดยเฉพาะแบ่งโควตาตำแหน่งรัฐมนตรี พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ แก้ปัญหาทางการเมืองโดยใช้หลักการประนีประนอม จนทำให้ปัญหาต่าง ๆ ในรัฐบาลแก้ไขไปได้ แต่ในที่สุดเกิดเหตุขัดแย้งกับฝ่ายทหารในเรื่องรัฐมนตรีบางคนที่ฝ่ายทหารเห็นว่าควรให้ออกจากตำแหน่งแต่ พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ ไม่ยินยอมให้กับฝ่ายทหาร ทั้งยังแต่งตั้ง พลเอก อาทิตย์ กำลึงเอก เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกลาโหม จึงกลายเป็นการจุดระเบิดให้ฝ่ายทหารยึดอำนาจ โดย “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (รสช.) โดยมี พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นหัวหน้า ผู้ร่วมทำการคนสำคัญคือ พลเอก สุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก โดยการทำรัฐประหารวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 จากสภาพการณ์ทางการเมืองภายใต้รัฐบาล พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งและคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลนี้มาจากการเลือกตั้งแทบทุกคน (ยกเว้น นายมีชัย ฤชุพันธ์) แต่การพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยก็ต้องสะดุดลงอีกครั้งเมื่อมีการปฏิวัติรัฐประหารของ “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (รสช.) ภายหลังที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้ทำรัฐหารสำเร็จแล้ว คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้เชิญ นายอนันต์ ปันยารชุน มาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2534 เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 จึงมีการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่มีการระบุว่านายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งจุดนี้ทำให้เกิดเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ 2535 ขึ้น

ภายหลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 พรรคสามัคคีธรรม ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ให้การสนับสนุนได้รับการเลือกตั้ง

มากที่สุด คือ 79 ที่นั่ง ได้ร่วมกับพรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย และพรรคราษฎรจัดตั้งรัฐบาลผสมโดยให้ นายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นนายกรัฐมนตรี แต่นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรมมีปัญหา มีรายชื่ออยู่ในบัญชีดำของประเทศสหรัฐอเมริกา พรรคร่วมทั้ง 5 พรรคจึงร่วมกันเชิญ พลเอก สุจินดา คราประยูร ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เพราะรัฐธรรมนูญได้เปิดช่องให้คนนอกที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งสามารถเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีได้ สร้างความไม่พอใจให้แก่พรรคฝ่ายค้าน 4 พรรค คือ พรรคประชาธิปไตย พรรคความหวังใหม่ พรรคพลังธรรมและพรรคเอกภาพ รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน คณะกรรมการณรงค์เพื่อประชาธิปไตย นิสิตนักศึกษาประชาชน เริ่มณรงค์คัดค้านและชุมนุมประท้วงการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พลเอก สุจินดา คราประยูร ในระหว่างวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 มีการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ พลเอก สุจินดา คราประยูร และ พลตรี จำลอง ศรีเมือง เข้าเฝ้าเพื่อเตือนสติบุคคลทั้งสอง ภายหลังการเข้าเฝ้าฯ ของ พลเอก สุจินดา คราประยูร และพลตรี จำลอง ศรีเมือง ในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 พลเอก สุจินดา คราประยูร ก็ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานรัฐสภาได้ทูลเกล้าฯ เสนอชื่อ นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2535 และรัฐบาล นายอานันท์ ปันยารชุน ได้จัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 ภายหลังเลือกตั้งแล้ว พรรคประชาธิปไตยได้รับการเลือกตั้งเข้ามามากถึง 79 ที่นั่ง สามารถร่วมกับพรรคการเมืองอื่น ๆ จัดตั้งรัฐบาลผสม มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี

ภายหลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬปี พ.ศ. 2535 แล้วกระแสการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพิ่มมากขึ้น โดยนอกจากประเด็นที่นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้งแล้ว การปฏิรูปการเมืองเพื่อป้องกันไม่ให้การเมืองไทยต้องวนเวียนอยู่ในวงจรอุบาทว์ต่อไป ก็เป็นประเด็นสำคัญที่ประชาชนต้องการให้มีอยู่ในรัฐธรรมนูญ

จุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการเมืองเริ่มขึ้นเมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2539 โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 211 เพื่อให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับ ซึ่งในที่สุดการร่างรัฐธรรมนูญได้เสร็จเรียบร้อย และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ต้องการที่จะปฏิรูปการเมืองให้เป็นการเมืองของพลเมืองหรือการเมืองภาคประชาชน และได้มีการประกาศให้มีการเลือกตั้งภายหลังที่นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีคนที่ 20 ของประเทศไทยได้ประกาศยุบสภา โดยให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ความเป็นนายกรัฐมนตรีของนายชวน หลีกภัย จึงสิ้นสุดลงอย่างสิ้นเชิง (จิรวัดน์ รจนาวรรณ 2545 : 352)

เมื่อผลการเลือกตั้งในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 พรรคไทยรักไทย มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกือบ 300 ที่นั่ง นับเป็นครั้งแรกของพรรคการเมืองไทย ซึ่งมีกลุ่มใหญ่ที่ทรงพลังอำนาจในพรรคสูงสุดในพรรคไทยรักไทย คือ “วังน้ำเย็น” ของนายเสนาะ เทียนทอง แต่ด้วยการบริหารจัดการของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร โดยการยุบรวมพรรคเสรีธรรมและพรรคความหวังใหม่มาเข้ากับพรรคไทยรักไทย ส่งผลให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคมากกว่า 300 คน (พิจิตรา 2546:152)

ความสำเร็จของพรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งครั้งนี้ อาจเป็นเพราะการชูนโยบายการหาเสียงเลือกตั้งที่เป็นรูปธรรม นโยบายที่พรรคไทยรักไทยประกาศนั้นเป็นสิ่งที่ถูกเรียกว่า “นโยบายประชานิยม” เช่น 30 บาทรักษาทุกโรค พักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย 3 ปี กองทุนหมู่บ้านละล้าน นอกจากนี้แล้วภายหลังจัดตั้งรัฐบาลก็ได้มีการออกนโยบายใหม่ ๆ ออกมาอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการเอื้ออาทรต่าง ๆ

แต่แล้วเมื่อ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ได้ก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีจากผลการชนะการเลือกตั้ง และสามารถนำพาจนครบวาระได้ในครั้งแรก และเมื่อมีการเลือกตั้งครั้งใหม่ก็สามารถกลับมาได้รับความนิยมเช่นเดิม ด้วยนโยบายประชานิยม ก็ยังทำให้อำนาจของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะนายกรัฐมนตรีมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

เมื่อเกิดกรณีการคอร์รัปชันโดยเฉพาะกรณีทุจริตซื้อที่ดินรัชดา ที่คนใกล้ชิดของอดีตนายกรัฐมนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องและคดีการขายบริษัทชินคอร์ป ซึ่งมีชื่อของคนไทยในตระกูลชินวัตรเป็นเจ้าของโดยไม่ได้จ่ายภาษีให้กับประเทศทำให้เกิดกระแสต่อต้านอย่างต่อเนื่อง แม้รัฐบาลจะใช้วิธีในการยุบสภาแล้วให้มีการเลือกตั้งใหม่และได้รับคัดเลือกเข้ามาใหม่อีกหน แต่กระแสการต่อต้านก็ยังไม่สิ้นสุดลง สุดท้ายนำมาสู่ความวุ่นวายทางการเมืองที่มีประชาชนสองกลุ่มออกมาเคลื่อนไหวโดยกลุ่มหนึ่งให้การสนับสนุนอดีตรัฐบาลและอีกกลุ่มหนึ่งออกมาโจมตีและต่อต้าน “ระบอบทักษิณ”

อย่างไรก็ตาม บทวิเคราะห์จากหลายฝ่ายชี้ให้เห็นว่ายังมีสาเหตุอีกบางประการนอกเหนือจากเหตุผลของ คมช.ที่นำมาสู่การรัฐประหาร เช่น ความขัดแย้งทางอำนาจที่เห็นได้จากการโยกย้ายนายทหารประจำปี รวมไปถึงความขัดแย้งระหว่าง พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร กับประธานองคมนตรี เหล่านี้เองนำมาสู่การลุกขึ้นมาทำการรัฐประหารอีกครั้งของทหาร

พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน เปิดเผยว่าได้ใช้เวลาประมาณ 7 เดือนในการเตรียมก่อการรัฐประหาร ซึ่งหมายถึงว่าเริ่มวางแผนในราวเดือนกุมภาพันธ์ 2549 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่มีการเปิดตัวพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เปิดลารายชื่อ 50,000 ชื่อเพื่อถอดถอนนายกรัฐมนตรี การเข้าพบ พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ของนายสนธิ ลิ้มทองกุล เพื่อเรียกร้องให้ทหารออกมายืนข้างประชาชน การเสนอให้ใช้มาตรา 7 นายฯ พระราชทาน และการประกาศยุบสภาของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

19 กันยายน พ.ศ. 2549 พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบกได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองประเทศ โดย พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน กล่าวว่าจะยึดมั่นในหลักกฏบัตรสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ของชาติ พร้อมทั้งรักษาซึ่งสิทธิและจะปฏิบัติตามพันธกรณีในสนธิสัญญาหรือข้อตกลงที่ทำไว้กับนานาประเทศ ภายใต้หลักเกณฑ์แห่งความเสมอภาคโดยเคร่งครัดและจะส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีที่มีอยู่สำหรับชาวต่างประเทศ คณะทูตานุทูต กงสุล สถานเอกอัครราชทูต และองค์การระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยจะได้รับการคุ้มครอง

ภายหลังรัฐประหาร “คณะปฏิรูปการครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (คปค.) ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น “คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.)” ได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวโดยมี พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่

1 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ซึ่งในช่วงดังกล่าว มีกลุ่มออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลหลายกลุ่ม กลุ่มที่มีชื่อเสียงคือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) โดยกล่าวหาว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี อยู่เบื้องหลังการรัฐประหาร และต้องการขับไล่ คมช. และรัฐบาล

เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2551 สภาผู้แทนราษฎรมีมติเห็นชอบ ให้นายสมัคร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมี นายยงยุทธ ตียะไพรัช ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ พระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี วันที่ 6 กุมภาพันธ์ นายสมัครยังได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม อีก 1 ตำแหน่ง ซึ่งเป็นพลเรือนคนที่ 3 ที่ดำรงตำแหน่งนี้ แต่ยังคงกล่าวหาจากกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยถึงการดำรงตำแหน่งของนายสมัคร สุนทรเวช นี้ว่าเป็นนอมินี(ตัวแทน)ของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีที่ถูกศาลตัดสินลงโทษจำคุกในข้อหาเซ็นชื่อยินยอมให้ภรรยาซื้อที่ดินตามกฎหมาย

ต่อมาวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2551 นายชัชชวร ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพร้อมคณะได้ออกนั่งบัลลังก์อ่านคำวินิจฉัยในกรณีที่ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา และคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความสิ้นสุดการเป็นนายกรัฐมนตรีของนายสมัคร ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 267 ประกอบมาตรา 182(7) เนื่องจากรับเป็นพิธีกรกิตติมศักดิ์ ของรายการ “ชิมไปบ่นไป” และ “ยกโขยง 6 โมงเช้า” ซึ่งคณะตุลาการฯ มติเป็นเอกฉันท์ 9 ต่อ 0 เสียง เห็นว่านายสมัครกระทำต้องห้ามขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 267 เรื่องคุณสมบัติของนายกรัฐมนตรี จึงทำให้นายสมัครสิ้นสุดความเป็นนายกรัฐมนตรีลง แต่ให้คณะรัฐมนตรีรักษาการไปจนกว่าจะมีนายกรัฐมนตรีคนใหม่

ต่อมาวันที่ 17 กันยายน 2551 นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชน ได้รับการเลือกจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 26 ของประเทศ โดยผลการลงคะแนนปรากฏว่านายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้ 298 เสียง ส่วนนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ 163 เสียง งดออกเสียง 5 เสียง ทำให้นายสมชาย ได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ จึงได้รับความเห็นชอบให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 26 ของประเทศไทย

เมื่อเวลา 12.30 น. ของวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ศาลรัฐธรรมนูญได้อ่านคำวินิจฉัยคดียุบพรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคมิชมิมาธิปไตย อันเนื่องมาจากกรณีทุจริตการเลือกตั้งของนายยงยุทธ ตียะไพรัช จากพรรคพลังประชาชน นายมนเฑียร สงฆ์ประชา จากพรรคชาติไทย และนายสุนทร วิลาวัลย์ จากพรรคมิชมิมาธิปไตย ภายหลังกายบริหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทย และนางอนงค์วรรณ เทพสุทิน หัวหน้าพรรคมิชมิมาธิปไตย แกลงด้วยวาจาเสร็จสิ้นแล้ว โดยไม่รอพรรคพลังประชาชนไม่ได้ส่งตัวเข้าแกลงปิดคดีแต่อย่างใด

ต่อมา ศาลรัฐธรรมนูญได้อ่านคำวินิจฉัยในส่วนของพรรคพลังประชาชน ด้วยมติเอกฉันท์ 9 ต่อ 0 ให้ยุบพรรคพลังประชาชน และตัดสิทธิทางการเมืองหัวหน้าพรรค และกรรมการบริหารพรรค 5 ปี (รวม 37 คน) ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทำให้นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ในฐานะรักษาการหัวหน้าพรรคพลังประชาชนต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยปริยาย

จากนั้นศาลรัฐธรรมนูญได้อ่านคำวินิจฉัยในส่วนของพรรคมิชมิมาธิปไตย โดยมีมติให้ยุบพรรคมิชมิมาฯ และตัดสิทธิทางการเมืองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค 5 ปี (รวม 43 คน) ตามประกาศ คปค. เช่นกันต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีมติเสียงข้างมาก 8 ต่อ 1 ให้ยุบพรรคชาติไทยตามไปอีกพรรค โดยศาลฯได้วินิจฉัยว่ามีความผิดตามมาตรา 237 วรรค 2 และมาตรา 68 ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ และกฎหมายได้เอาไว้เป็นเด็ดขาด แม้จะมีการโต้แย้งว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่นฟังไม่ขึ้น (รวม 29 คน) ตามประกาศ คปค.

ภายหลังการพ้นจากตำแหน่งของสมชาย ได้มีการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี ผลปรากฏว่านายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะได้รับคะแนนเสียงมากกว่า พลตำรวจเอก ประชา พรหมนอกทำให้การเมืองพลิกขั้ว พรรคประชาธิปัตย์ได้จัดตั้งรัฐบาลผสม จากเดิมที่เป็นฝ่ายค้านในรัฐบาลทักษิณ ชินวัตรรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช และรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ในขณะที่พรรคเพื่อไทย ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบบ้นักการเมืองเดิมจากพรรคพลังประชาชน รัฐบาลเก่า กลายเป็นฝ่ายค้านแทน

การชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เริ่มต้นขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2552 เนื่องจากผู้ชุมนุมมีข้อสงสัยว่ากองทัพไทยอยู่เบื้องหลังการยุบพรรคพลังประชาชน พร้อมทั้งจัดตั้งรัฐบาลผสม ที่นำโดยพรรคประชาธิปัตย์ ในปีต่อมา นปช. ประกาศจะเริ่มการชุมนุมเมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2553 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จึงเพิ่มมาตรการรักษาความมั่นคงอย่างมาก รวมทั้งเข้มงวดกับการตรวจพิจารณาสื่อมวลชนและอินเทอร์เน็ต ตลอดจนสั่งปิดสถานีโทรทัศน์ และสถานีวิทยุที่ดำเนินงานโดยกลุ่มผู้ชุมนุม อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวไม่สามารถยับยั้งกลุ่มผู้ชุมนุมมิให้เดินทางเข้ามายังกรุงเทพมหานครได้

หลังจากได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มแกนนำต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ที่ได้ชุมนุมกันตั้งแต่ปี (2552 - 2553) นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จึงได้ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรจะครบวาระในเดือนธันวาคม ปีเดียวกัน และกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งทางพรรคประชาธิปัตย์ ก็ได้จัดการปราศรัยมาหลาย ๆ ครั้ง และภายหลังผลการเลือกตั้งออกมา นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้แพ้การเลือกตั้งให้แก่ พรรคเพื่อไทย โดยได้ที่นั่งในสภาเพียง 159 ที่นั่ง จากพรรคเพื่อไทยได้ที่นั่ง 265 ที่นั่ง เขาจึงตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ในวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 หลังจากลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ก็ยังคงดำรงตำแหน่งรักษาการนายกรัฐมนตรีต่อไปจนกว่าจะมีการเปิดประชุมสภา

ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2554 พรรคเพื่อไทย ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เสนอชื่อ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เข้าชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2554 ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรคเพื่อไทยได้ผู้แทนราษฎร 265 ที่นั่ง นับเป็นครั้งที่สองในประวัติศาสตร์ไทยที่พรรคการเมืองพรรคเดียวครองเสียงข้างมากในสภา จากนั้น นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้รับเลือกจากสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สืบต่อจากอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งในวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2554 นับแต่ต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 มีการชุมนุมคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออก

ทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. ซึ่งเดิม นายวรชัย เหมะ ส.ส.สมุทรปราการ พรรคเพื่อไทย และแกนนำ นปช. เป็นผู้เสนอร่าง แต่ภายหลังมีการแก้ไขในชั้นกรรมาธิการ นำโดยประยุทธ์ ศิริพานิชย์ รองประธานกรรมาธิการ และอดีต ส.ส.พรรคไทยรักไทย จนมีการคัดค้านจากพรรคประชาธิปัตย์ว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี

นอกจากนี้ การคัดค้านดังกล่าวยังมีนิสิต-นักศึกษา นักวิชาการบางส่วน พนักงานเอกชน และนักแสดงส่วนหนึ่ง ทั้งในการชุมนุมต่าง ๆ และในเครือข่ายสังคมโดยนัยให้เปลี่ยนภาพอวตาร ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นตามรูปแบบของป้ายจราจรทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัสพื้นสีดำ มีข้อความว่า "คัดค้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม" คนเสื้อแดงบางกลุ่มก็คัดค้านการนิรโทษกรรมแก่ผู้ใช้อำนาจบริหารและเจ้าหน้าที่รัฐในขณะนั้น ซึ่งออกและรับคำสั่งให้ใช้กระสุนจริงกับประชาชน อาทิ กลุ่มวันอาทิตย์สีแดงหลังจากนั้น นายกรัฐมนตรีประกาศว่า สภาผู้แทนราษฎรลงมติถอนร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ และการปรองดองแห่งชาติอีก 6 ฉบับ ออกจากระเบียบวาระทั้งหมดแล้ว จึงขอเรียกร้องให้ยุติการชุมนุมด้านนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ส.ส.สุราษฎร์ธานี พรรคประชาธิปัตย์ และแกนนำเวทีราชดำเนิน ประกาศว่าจะชุมนุมต่อจนกว่ารัฐบาลจะเป็นผู้ถอนร่างเองในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ของวุฒิสภานั้น มีสมาชิกจำนวนหนึ่ง ร้องขอให้ประธานวุฒิสภา นายนิคม ไวยรัชพานิช เลื่อนประชุมเป็นวันศุกร์ที่ 8 พฤศจิกายนจากเดิมวันจันทร์ที่ 11 พฤศจิกายน เพื่อลงมติถอนร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับดังกล่าวให้ตกไปโดยเร็ว อันจะเป็นการลดความตึงเครียด เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน วุฒิสภาลงมติเป็นเอกฉันท์ 141 เสียง ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติฯ ไว้เป็นเวลา 180 วัน ก่อนจะส่งคืนให้สภาผู้แทนราษฎร

การประท้วงต่อต้านรัฐบาลเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2556 หลังช่วงที่การเมืองค่อนข้างมีเสถียรภาพนานสองปี จนวันที่ 9 ธันวาคม 2556 ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีแถลงการณ์ประกาศทูลเกล้าฯ พระราชกฤษฎีกาขอยุบสภาผู้แทนราษฎร โดยคณะรัฐมนตรีจะยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่าจะมีคณะรัฐมนตรีชุดใหม่วันที่ 7 พฤษภาคม 2557 ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเอกฉันท์ถอดถอนนายกรัฐมนตรีจากตำแหน่ง จากกรณีมีส่วนใช้อำนาจแทรกแซงการโยกย้ายถวิล เปลี่ยนศรี จากตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ พลตำรวจเอก เปรี้ยวพันธ์ ดามาพงศ์ ขึ้นเป็นผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ โดยมี นายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล รักษาการนายกรัฐมนตรี

ต่อมาสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองลุกลามไปสู่แทบทุกภูมิภาคของประเทศ แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายแรกคือ คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ กปปส. นำโดย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ โดยมุ่งขจัดอิทธิพลของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี และการจัดตั้งสภาประชาชนที่มีได้มาจากการเลือกตั้ง เพื่อควบคุมการปฏิรูปการเมือง กลุ่มดังกล่าวมีบทบาทสูงในวิกฤตการณ์การเมืองไทย ฝ่ายที่สอง คือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือ นปช. โดยมี นายวีระ มุสิกพงศ์ นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ และนายแพทย์เหวง โตจิราการ เป็นแกนนำ เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จนสถานการณ์เริ่มรุนแรงมากขึ้น จนนำไปสู่การรัฐประหาร ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ซึ่งนับเป็นการรัฐประหารครั้งที่ 13 ของประเทศไทย โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. โดยการนำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

จากการที่ผู้วิจัย ได้นำเสนอประวัติศาสตร์ความเป็นมาด้านการเมืองการปกครองของประเทศไทย ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (พ.ศ. 2475 – ปัจจุบัน) จะเห็นได้ว่า วิวัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทย ตลอดเวลากว่า 84 ปี การเมืองการปกครองของประเทศไทยมีการช่วงชิงอำนาจเพื่อเข้าสู่ศูนย์กลางการใช้อำนาจ มีการรัฐประหารล้มรัฐธรรมนูญ พรรคการเมืองไม่เข้มแข็ง แต่สิ่งที่ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในปัญหาการเมืองการปกครองที่สำคัญที่สุดและส่งผลกระทบต่อพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย คือ บทบาทผู้นำทางการเมืองที่มาจากจากรัฐประหารต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เมื่อกล่าวถึงรัฐประหาร ย่อมปรากฏมโนภาพของทหารเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ทหารกับการเมืองนั้นเมื่อพิจารณาดูแล พบว่าการเมืองไทยที่ผ่านมายังคงเป็นวงล้อกับเรื่องของการรัฐประหารแทรกแซงการเมืองอยู่ตลอดเวลา เป็นการตอกย้ำความล้มเหลวของการเมืองไทยเป็นอย่างดี ทั้ง ๆ ที่ทุกฝ่ายต่างตระหนักดีว่า การใช้กำลังกองทัพหรืออำนาจทหารนั้นไม่ใช่คำตอบหรือทางออกสุดท้ายในกระบวนการพัฒนาการเมือง

ตอนที่ 2 ผลการศึกษา

2.1 การเก็บข้อมูล(Data Collection) ปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างปลายเปิด สำหรับใช้ในการทดสอบสมมติฐาน จำนวน 12 ข้อ ซึ่งแบบสัมภาษณ์แต่ละข้อจะแสดงให้เห็นถึงทัศนคติต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองที่มาจากจากรัฐประหารของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา กับการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์แต่ละคน โดยผู้วิจัยได้เลือกสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ ซึ่งเชื่อได้ว่า สามารถเป็นตัวแทนในการแสดงทัศนคติของประชาชนในประเทศไทยได้ เนื่องจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอดีตผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ระดับชาติ นักวิชาการที่มีชื่อเสียง ข้าราชการจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ฯลฯ ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์โครงสร้างปลายเปิดทุกท่าน สามารถแสดงความคิดเห็น ทัศนคติแบบบูรณาการในฐานะผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจถึงระบอบการปกครอง “ประชาธิปไตย” เป็นอย่างดี และสามารถเข้าถึงความแตกต่างระหว่างการใช้อำนาจของผู้นำทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสัมภาษณ์ ตามแบบสัมภาษณ์โครงสร้างปลายเปิด โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 10 กลุ่ม รวม 13 ราย คือ

1. อดีตผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจำนวน 1 ราย
2. นักวิชาการ จำนวน 1 ราย
3. ข้าราชการประจำ จำนวน 3 ราย
4. นักเรียน นักศึกษา จำนวน 1 ราย
5. สื่อมวลชน จำนวน 1 ราย
6. ภาคประชาสังคม จำนวน 1 ราย
7. นักธุรกิจ จำนวน 1 ราย
8. ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 2 ราย
9. ผู้ใช้แรงงาน จำนวน 1 ราย

10. ผู้นำเกษตรกร จำนวน 1 ราย

2.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 10 กลุ่ม โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ โครงสร้างปลายเปิด จำนวน 12 ข้อ เพื่อให้ทราบทัศนคติหรือมุมมองของบทบาทผู้นำทางการเมืองที่มาจากการรัฐประหารต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลดังกล่าวตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาโดยแบ่งข้อมูล ดังนี้

2.2.1 บทบาทความเป็นผู้นำทางการเมืองของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยโดยได้จำแนกบทบาทที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมือง ออกเป็น 12 ด้าน ดังนี้

1) ด้านวิสัยทัศน์ ความเฉลียวฉลาด และการคาดการณ์อนาคต

(1) การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศที่ชัดเจน

รัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย พ.ศ. 2558 – 2563 “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปีข้างหน้าต่อนี้ เพื่อนำไปสู่การวางรากฐานการพัฒนาประเทศที่แข็งแกร่ง โดยนายกรัฐมนตรีได้กำชับให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน นำไปใช้ขับเคลื่อนนโยบายเพื่อผลักดันให้เห็นผลออกมาเป็นรูปธรรม และเพื่อวางแนวทางการพัฒนาและปฏิรูปให้เกิดความต่อเนื่อง

โดย “มั่นคง” หมายถึง การมีเสถียรภาพทางการเมือง ประชาชนต้องมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีหลักนิติรัฐที่เข้มแข็งและมีความยุติธรรม ซึ่งการที่ประเทศเกิดความสงบสุขสันติ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้ประเทศชาติเดินหน้าไปได้อย่างเข้มแข็ง และเป็นพื้นฐานที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สามารถดึงศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้อย่างเต็มที่ รัฐบาลกำลังเร่งปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน

“มั่งคั่ง” หมายถึง การทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามสมควรแก่ฐานะ การทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ไทยต้องร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ อาเซียน เพื่อสร้างภูมิภาคให้เข้มแข็ง มั่นคง และมั่งคั่ง มุ่งยกระดับภาคการผลิตและบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการศึกษาเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมถึงสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

“ยั่งยืน” หมายถึง การคำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งต้องยึดความต้องการของประชาชนเป็นหลักต้องเริ่มจากการเข้าใจปัญหาที่แท้จริงจากพื้นที่หรือจากชุมชน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมตามกำลังความสามารถของตนเอง ใช้หลักเหตุผลและผลการเรียนรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง หรือการมีภูมิคุ้มกันตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเน้นเรื่องความเข้มแข็งจากภายในตัวบุคคล ชุมชน และสังคม

เห็นได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้รับคำตอบในประเด็นดังกล่าว ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่เห็นว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ อันแจ่มชัด เฉลียวฉลาด และคาดการณ์อนาคตได้ โดยให้ความเห็นว่า การกำหนดทิศทางการพัฒนา

ประเทศ โดยตั้งวิสัยทัศน์ว่า มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เพื่อผลักดันให้เห็นผลออกมาเป็นรูปธรรม และเพื่อวางแนวทางการพัฒนาและปฏิรูปในการวางรากฐานอนาคตลดการทะเลาะเบาะแว้ง และให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมปัจจุบัน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ยกมาเสนอดังต่อไปนี้

“เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ และคาดการณ์อนาคต เพราะท่านได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยตั้งวิสัยทัศน์ว่า มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เพื่อผลักดันให้เห็นผลออกมาเป็นรูปธรรม และเพื่อวางแนวทางการพัฒนาและปฏิรูป เพื่อวางรากฐานอนาคตให้ลูกหลาน” (นพรัตน์ อำไพ, สัมภาษณ์ 2559)

“เป็นผู้มีวิสัยทัศน์อันแจ่มชัด เพราะดูจากการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศให้มีความมั่นคงอย่างยั่งยืน ลดการทะเลาะเบาะแว้ง และให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมปัจจุบัน” (พิมาน จุลกะทัฬหะ, สัมภาษณ์ 2559)

“เห็นด้วย ท่านนายกฯ ประยุทธ์ มีวิสัยทัศน์อันแจ่มชัด เฉลียวฉลาด และคาดการณ์อนาคตได้แม่นยำ เห็นได้จากการแก้ไขปัญหาไว้วงหน้าด้วยนโยบายที่รอบคอบ รัดกุม ทำให้ประเทศชาติเดินหน้า และก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่องด้วยดี” (พนิต อธิภาพงค์, สัมภาษณ์ 2559)

“ใช่ เห็นได้จากการวางนโยบายการบริหารประเทศในรัฐบาลนี้ ที่มี Road map การบริหารประเทศที่ชัดเจน มีการกำหนดเวลาที่แน่นอน แสดงถึงการที่ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์อันแจ่มชัด มีการวางแผนการดำเนินงานในอนาคตที่แน่นอน นอกจากนี้ยังรวมถึงนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ที่แสดงถึงการมีวิสัยทัศน์ของท่านพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เข้ามาบริหารประเทศ บนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจไทยให้เป็นเศรษฐกิจใหม่ คล้ายคลึงกับโมเดลในประเทศที่พัฒนาแล้ว สิ่งนี้จึงแสดงให้เห็นถึง การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและการคาดการณ์อนาคตของท่านพลเอก ประยุทธ์ อย่างแท้จริง” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีความเห็นแตกต่างจากกลุ่มแรก โดยให้ความเห็นว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีวิสัยทัศน์ย้อนยุค ขาดวิสัยทัศน์ในการมองอนาคตของประเทศ และความคาดหวังที่มองไปในอนาคต เพราะยังยึดติดกับอำนาจของทางราชการมากกว่าอำนาจของประชาชนซึ่งการได้รับคำตอบเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใดที่คนเราจะมีความเชื่อหรือทัศนคติทางการเมืองที่แตกต่างกัน เพราะล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากการจดจำ การใช้ความรู้สึก และการไตร่ตรองของแต่ละคน ซึ่งสิ่งที่ถูกในระยะเวลาหนึ่งอาจจะผิดในอีกระยะเวลาหนึ่งก็ได้ โดยมีรายละเอียดการตอบแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

“ในความเห็นของข้าพเจ้า มีความเห็นว่า ท่านนายกมีวิสัยทัศน์ย้อนยุคมากกว่า ความคาดหวังที่มองไปในอนาคต เพราะยังยึดติดกับอำนาจของทางราชการมากกว่าอำนาจของประชาชน จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว” (ดิเรก ถึงฝั่ง, สัมภาษณ์ 2559)

“จากข้อมูลนโยบายที่รัฐบาลได้สื่อสารออกมานั้น อาจกล่าวได้ว่า หลักการคิดวางแผน นายกฯ มีวิสัยทัศน์ในการวางแผนพัฒนาในอนาคต อย่างไรก็ตาม การมองในเชิง

หลักการนั้นยังไม่เพียงพอ เพราะในทางปฏิบัติยังคงมองไม่เห็นว่าจะเกิดการพัฒนาไปตามแนวทางที่นายกและรัฐบาล ได้วางไว้อย่างไร” (ศิรินภา น้ำขาว, สัมภาษณ์ 2559)

“พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่มีความเด่นชัดในเรื่องความเฉื่อยฉลาด และวิสัยทัศน์อันแจ่มชัด สืบเนื่องจากการสัมภาษณ์จะพิจารณาปัญหาและหาทางแก้ปัญหาไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ขาดการบูรณาการ ขาดวิสัยทัศน์ในการมองอนาคตของประเทศ ภายใต้การบริหารของรัฐบาลชุดนี้ในอนาคตจะเป็นอย่างไรต่อไป เช่น การแก้ไขปัญหาทางพาราตกติ นายกฯ ขอให้เกษตรกรเลิก ปลูกยาง แต่ให้ทำอย่างอื่นแทน ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงอาชีพ และวิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชนกลุ่มนี้ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อพวกเขาและเป็นเรื่องที่ยาก รวมทั้งยังเกิดปัญหาอื่นตามมา” (อังศุมาลิน สมรรคเสวี, สัมภาษณ์ 2559)

“ไม่มี เป็นคนมีอารมณ์ฉุนเฉียว ซี้โมโห ชอบด่าคนอื่น ๆ ไม่มีวิสัยทัศน์ รับข้อมูลจากบริวารที่ซัดความเป็นจริง” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม สัมภาษณ์ 2559)

(2) มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ยกมาเสนอดังต่อไปนี้

“ใช่ เพราะมีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ แบ่งการทำงานออกไปตามความสามารถแต่ละด้านที่ชัดเจน” (วัชรพงษ์ ทองคง, สัมภาษณ์ 2559)

“ตอบค่อนข้างยาก เพราะในภาพรวมก็เหมือนได้วางแผนและทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน มีโรดแมปที่จะนำพาประเทศไปสู่การเลือกตั้ง เห็นช่วงเวลา เห็นอนาคต ถ้าว่าตามแผน แต่ในความเป็นจริงก็เหมือนมีเรื่องเฉพาะหน้ามากมายที่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น หรืออาจไม่ได้เตรียมการไว้ จึงทำให้เกิดความสับสนในบางจุด สรุปคือ ค่อนข้างดี” (กวีพันธ์ มนตรีวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

(3) มีประสบการณ์ด้านการปกครอง จากกลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีความเห็นว่าจากการที่ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา รับราชการทหารก็จะมีประสบการณ์ด้านการปกครองในแบบทหาร แต่เมื่อรับตำแหน่งผู้นำสูงสุดในการบริหารประเทศนั้นต้องใช้ความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการมีทีมงานที่เชี่ยวชาญหลายด้านที่มาจากทุกภาคส่วนไม่ใช่การเลือกทีมงานที่มาจากวงการเดียวกัน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ยกมาเสนอดังต่อไปนี้

“มี เพราะมีประสบการณ์ในเรื่องการปกครอง คือ ท่านเป็นทหารก็จะมีประสบการณ์ในด้านการปกครอง” (นุศรา ปันรัตน์, สัมภาษณ์ 2559)

“ลักษณะทั่วไปของผู้ที่เป็นผู้นำสังคมนั้น ต้องมีความเฉลียวฉลาดและเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ในตำแหน่งเดิมก่อน พลเอก ประยุทธ์ จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีก็ได้ดำรงตำแหน่งในฐานะผู้นำสูงสุดของทหารบกอันเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และวิสัยทัศน์ เช่นกัน อย่างไรก็ตาม แม้ พลเอก ประยุทธ์ จะมีประสบการณ์ในการบริหารก็ตาม แต่ความสามารถดังกล่าวเป็นเพียงความสามารถในการบริหารกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น ยังไม่สามารถนำมาใช้บริหารประเทศได้ทั้งหมด จึงยังไม่ถือว่าเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ได้มากพอในการดูแลควบคุมประชาชนทั้งประเทศ” (วิรัชชา นุ่มวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“ไม่ เนื่องจากภายหลังกการรัฐประหาร นายกรัฐมนตรีที่มาจากเพื่อน พี่น้อง ในรุ่นเตรียมทหารเพื่อให้ง่ายต่อการควบคุม อันจะเห็นได้ว่าแตกต่างจากนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง ที่มีทีมงานเป็นรัฐมนตรีที่มาจากทุกภาคส่วน เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เฉพาะสาขา เช่น เศรษฐกิจ การเงินการคลัง คมนาคม พาณิชย์ หากนายกรัฐมนตรียุคนี้ที่คนอันแจ่มชัด นายกรัฐมนตรีต้องเลือกทีมงานที่หลากหลาย อันแสดงถึงความเฉลียวฉลาดและคาดการณ์อนาคต สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ยังถือว่า สออบตก” (วรรณภาพร สิทธิถาวร, สัมภาษณ์ 2559)

2) ด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้นำทางการเมืองที่มาจากการรัฐประหาร

ผู้นำทางการเมืองถือว่าเป็นบุคคลสาธารณะ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้ ผู้นำทางการเมืองจึงเป็นนักการเมืองมืออาชีพที่มีความเป็นส่วนตัว (Privacy) ค่อนข้างน้อย ต้องยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ และขณะเดียวกันยอมให้เหตุผลและผลชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจได้ ทั้งนี้การกระทำของผู้นำทางการเมืองย่อมกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตลอด กระทั่งการวางตัวหรือประพฤติปฏิบัติตน ซึ่งประชาชนได้ถือเอาว่าผู้นำทางการเมืองคือหน้าตาและศักดิ์ศรีของพวกเขา ด้วยความเป็นตัวแทนของประชาชน ประชาชนจึงเห็นผู้นำทางการเมืองเป็น “สมบัติส่วนตัว” อย่างหนึ่งของประชาชน ผู้นำทางการเมืองต้องระมัดระวังในการแสดงออกต่าง ๆ อยู่ทุกขณะ ผู้นำทางการเมืองจะต้องวางฐานะให้ทรงเกียรติ ให้เป็นที่เคารพนับถือ สิ่งเหล่านี้คือกรอบทางคุณธรรม คือ “คุณงามความดี” ของผู้นำทางการเมืองไว้ค่อนข้างสูง คาดหวังถึงสิ่งที่ผู้นำทางการเมืองควรประพฤติปฏิบัติ หรือ “จริยธรรม” นั้นไว้ค่อนข้างเป็นพิเศษ ผู้นำทางการเมืองจึงวางตนในทั้งแง่ความคิด จิตใจ และประพฤติปฏิบัติให้สอดคล้องกับความคาดหวังของคนในสังคม จึงจะทำให้ผู้นำทางการเมืองได้รับความเคารพนับถือจากประชาชนอย่างมั่นคงผู้วิจัยได้แยกคำถามออกเป็น 2 ประเด็นคำถาม ดังนี้

(1) ผู้นำทางการเมืองที่มาจากการรัฐประหาร ควรมีคุณธรรม จริยธรรมอย่างไร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ทุ่มเทเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดำเนินการตามกฎหมายอย่างถูกต้อง มีความกล้าหาญในการปราบปรามการทุจริต สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจได้ และต้องยึดหลักความเป็นธรรมให้เสมอกัน มิฉะนั้นจะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งไม่ได้

(2) คุณธรรมจริยธรรม ของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เด่นในความเห็นของท่านเป็นอย่างไร จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้รับคำตอบในประเด็นนี้แตกต่างกันออกไป ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีคุณธรรม จริยธรรมที่เด่นชัด คือ

ก. ความซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส โดยมีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“มีความซื่อสัตย์ สุจริต ทำงานรวดเร็ว ซึ่งพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีคุณธรรม จริยธรรม เด่นในเรื่องของความซื่อสัตย์ สุจริต” (พิมาน จุลกะทัพบะ, สัมภาษณ์ 2559)

“เป็นคนซื่อสัตย์ ทุ่มเททำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความกล้าหาญในการปราบปรามทุจริต จริยธรรมของท่านนายกฯ มีครบทุกประการตามที่ระบุข้างต้น” (พนิต ธีรภาพวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“ผู้นำทางการเมืองที่มาจากจากรัฐประหาร ควรมีคุณธรรม จริยธรรม ในด้านความซื่อสัตย์สุจริต เพราะการบริหารงานประเทศของผู้นำที่มาจากจากรัฐประหาร จะมีการตรวจสอบการใช้อำนาจได้ยาก คุณธรรม จริยธรรมที่เด่นชัด คือ ความมีระเบียบวินัยและความอดทนของผู้นำที่สามารถเผชิญกับความกดดันและปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี” (วัชรพงษ์ ทองคง, สัมภาษณ์ 2559)

“ต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม คือ ความถูกต้อง ความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินการทางกฎหมายอย่างถูกต้อง คุณธรรม จริยธรรมของท่านที่เด่นชัด คือ เป็นคนเด็ดขาด” (นุศรา ปันรัตน์, สัมภาษณ์ 2559)

“1) ผู้นำทางการเมืองควรมีคุณธรรม จริยธรรมสำคัญในเรื่องการไม่ทุจริต คอร์รัปชัน และต้องทำงานด้วยการอุทิศตนเพื่อผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญที่สุด 2) คุณธรรม จริยธรรม ของ พลเอกประยุทธ์ คือ จนปัจจุบันยังไม่มีเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันในการดำรงตำแหน่ง” (ศิริภา น้าขาว, สัมภาษณ์ 2559)

ข. ความมีระเบียบวินัย และความอดทน สามารถเผชิญกับความกดดันและปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี โดยมีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผู้นำทางการเมืองที่มาจากจากรัฐประหารของไทยโดยส่วนมากมาจากข้าราชการทหาร สิ่งที่บ่งชี้เด่นชัดของผู้นำที่มาจากอาชีพนี้ คือ ความอดทน รักพวกพ้อง มีการตอบแทนโดยการถ่ายโอนอำนาจให้แก่อันและกัน นอกจากนี้ผู้นำทางการเมืองที่มาจากทหาร ควรมีความซื่อสัตย์ นายกรัฐมนตรีในส่วนนี้ นอกจากนี้ยังมีความรักในสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นที่ปวงชนชาวไทย ชื่นชม นับถือ” (วรรณภาพร สิทธิถาวร, สัมภาษณ์ 2559)

ค. มีการบริหารจัดการบ้านเมือง และจัดระเบียบเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดี โดยมีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ควรเป็นผู้นำที่ดี อันประกอบไปด้วย หลักการครองตน หลักการครองคน หลักการครองคน และหลักธรรมาภิบาล สำหรับคุณธรรม จริยธรรม ของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เห็นได้เด่นชัด คือ การบริหารจัดการแผ่นดิน การจัดระเบียบเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดี” (นพรัตน์ อำไพ, สัมภาษณ์ 2559)

“ความจริงแล้วเราไม่สามารถคาดหวังผู้นำที่มาจากจากรัฐประหารได้เลย เพราะเราไม่ได้เลือกเค้าเข้ามา ไม่มีโอกาสเห็นคุณสมบัติของผู้นำล่วงหน้าได้ด้วยซ้ำ แต่ทุกคนก็ได้รับคำอธิบายว่า จะเข้ามาเพื่อแก้ปัญหา และไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว จากที่ผ่านมาได้เห็นที่ท่านพยายามเดินหน้าทำงานอย่างเต็มที่ รักษาสัญญาหลายข้อที่ให้ไว้ แต่ฝ่ายบริหารนั้นมีความเกี่ยวเนื่อง ผูกพันมากมาย คุณธรรมบางส่วนจึงบกพร่องไปบ้าง แต่โดยรวมถือว่า ดี” (กวีพันธ์ มนตรีวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“การเมืองที่เกิดจากรัฐประหาร คือ การเมืองที่ล้มล้างระบอบการปกครองแบบเดิมที่อยู่มาก่อน ไม่ว่าจะเป็นการปกครองระบอบเผด็จการหรือประชาธิปไตยก็ตาม โดยมีความมุ่งหมายให้ยุติปัญหาทางการเมืองเดิมที่มีอยู่ ที่ทำให้ประเทศอยู่ในภาวะวิกฤต ผู้นำที่มาจากจากรัฐประหาร แม้จะไม่ใช่ที่ยอมรับของคนในชาติก็ตาม แต่จำเป็นต้องทำการรัฐประหารเพื่อยุติปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้นำทางการเมืองคนหนึ่งที่มาจากจากรัฐประหาร โดย

มีจุดมุ่งหมายให้ประเทศยุติปัญหาในการทะเลาะเบาะแว้งทางการเมืองอย่างรุนแรง มีผู้เสียชีวิต จึงถือว่าเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ที่มุ่งหวังให้คนในประเทศมีความประพฤติที่ถูกต้อง” (วิชฐา นุ่มวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

ง. มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีรายละเอียด บทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผู้นำที่มาจากจากรัฐประหาร ควรมีความคุณธรรม จริยธรรมในเรื่องจิตสำนึกในการทำงานเพื่อประชาชน และประเทศชาติ ยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ไม่ลุแก่อำนาจ ไม่ละเมิดกฎหมาย ทำหน้าที่ด้วยความถูกต้องตามหลักนิติธรรมนายกฯ มีความเป็นผู้นำทางการเมืองที่มีความเด่นชัด เรื่อง การเป็นผู้นำที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ปกป้องมิให้ผู้ใดมา ดูหมิ่นสถาบัน บุคคลใดจะพาดพิงสถาบันพระมหากษัตริย์” (อังศุมาลิน สมรรคเสวี, สัมภาษณ์ 2559)

จ. อื่น ๆ โดยมีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผู้นำทางการเมืองที่มาจากจากรัฐประหาร จะต้องยึดติดหลักความเป็นธรรมให้เสมอเหมือนกัน มิฉะนั้นจะแก้ปัญหาคความขัดแย้งไม่ได้ ดังนั้น ท่านนายกจะต้องปฏิบัติ คือ

1. ไม่เห็นแก่พวกพ้องและญาติ
2. ต้องไม่สองมาตรฐาน
3. ต้องฟังเสียงของประชาชนและผู้อื่นบ้าง
4. อย่าฟังคำสรรเสริญเยินยอเกินกว่าเหตุ (ดิเรก ถึงฝั่ง,

สัมภาษณ์ 2559)

“พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา “ไม่มีอะไรเด่น เสียหายโอกาสที่มีอำนาจ ล้นฟ้า แต่กลับแต่งตั้งคนทำงานเอาแต่ทหาร ตำรวจ พวกพ้องตัวเอง ไม่รู้จักใช้คนเก่ง ชอบคนสอพลอ” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

3) ด้านความสามารถในการสื่อสาร

สำหรับผู้นำ การพูดผ่านสื่อมวลชน ถือเป็นการสื่อสารทางการเมือง ย่อมส่งผลต่อคนทั่วประเทศ และรวมไปถึงนานาชาติที่ติดตามข่าวสารด้วย ดังนั้นการสื่อสารของผู้นำจึงมีความสำคัญยิ่ง จำเป็นต้องผ่านการวิเคราะห์ กลั่นกรอง วางแผน และเตรียมการทุกขั้นตอน ก่อนที่จะถูกนำมาถ่ายทอดสู่ประชาชน การสื่อสารการเมืองจะมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อในวงกว้างเพียงใด ขึ้นอยู่กับสถานะของผู้สื่อสาร ยิ่งผู้ส่งมีตำแหน่งสูงมากผลกระทบต่อยิ่งมาก และถ้าผู้ส่งสารเป็นผู้นำสูงสุดของประเทศ ผลกระทบก็ระดับชาติ การสื่อสารของผู้นำจะส่งผลกระทบต่อภายใน คือ ความเชื่อมั่นของประชาชนในชาติ เมื่อผู้นำพูดประชาชนจะฟัง ดังนั้น สิ่งที่อยู่ปากผู้นำจึงเทียบเท่ากับชีวิตความเชื่อมั่นให้กับคนในชาติ หากผู้นำขาดทักษะในการสื่อสาร พูดโดยขาดความรู้ ขาดการไตร่ตรอง ขาดข้อมูล พูดตามอารมณ์ ย่อมส่งผลให้ประชาชนขาดความมั่นใจในการบริหารประเทศไปด้วย ผลกระทบภายนอก คือ ความเชื่อมั่นต่อนานาชาติ ในยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาก้าวหน้าถึงขีดสุดเช่นในปัจจุบัน ข่าวสารที่เกิดขึ้นในประเทศไทยย่อมถูกถ่ายทอดผ่านสำนักข่าวต่างประเทศไปทั่วโลก แม้ท่านผู้นำจะพูดเป็นภาษาไทยก็ไม่เกินวิสัยที่ผู้สื่อข่าวจะถ่ายทอดถอดความเป็นภาษาอังกฤษ ส่งไปยังผู้รู้

ภาษาอังกฤษกว่าค่อนโลก และนั่นย่อมหมายถึง ชาวต่างชาติก็ย่อมประเมินสถานะความน่าเชื่อถือของประเทศผ่านการสื่อสารของผู้นำนั่นเอง การสื่อสารจึงนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารประเทศให้บรรลุเป้าหมาย กล่าวคือ การนำเอาเอกสารมาโน้มน้าวประชาชนสนับสนุนแนวทางนโยบายสาธารณะที่รัฐบาลจัดทำ ใช้การสื่อสารในการรื้อระดมการมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ใช้การอธิบายข้อเท็จจริงและสร้างความเข้าใจในการการบริหารประเทศ ซึ่งหากผู้นำสื่อสารได้ดี นอกจากจะได้รับการสนับสนุนให้ทำงานครบวาระแล้ว เมื่อมีการเลือกตั้งครั้งต่อไปก็ย่อมจะได้รับการสนับสนุนให้กลับมาบริหารประเทศอีก แต่หากการสื่อสารไม่ดี ไม่มีผลงาน ประชาชนก็ย่อมหันไปแสวงหาทางเลือกใหม่ตามวิถีทางประชาธิปไตย กรณีผู้นำประเทศในภาวะวิกฤต ที่ได้มาจากการเลือกตั้ง ก็มีได้อยู่ในข้อยกเว้นของการสื่อสารทางการเมือง ตรงกันข้ามกลับต้องใช้การสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากกว่า เพื่อแสดงให้เห็นประจักษ์แก่สาธารณชนว่ามีได้มาจากการเลือกตั้ง แต่ก็สามารถสร้างการยอมรับและสนับสนุนให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนได้ ซึ่งสามารถแยกออกมา 2 ประเด็น ดังนี้

(1) มีความสามารถในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์มากกว่าความขัดแย้ง

เพราะ การสื่อสารมีความชัดเจน เด็ดขาด เข้าใจง่าย ตอบคำถามแบบเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แม้บางครั้งจะพูดไปตามอารมณ์ก็ตาม โดยปรากฏในคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“ใช่ เพราะว่าท่านเป็นผู้ที่มีความคิดอย่างรอบด้าน ในการคิดแก้ปัญหาจนทำให้เกิดความสำเร็จอย่างที่ผ่านมา” (นพรัตน์ อำไพ, สัมภาษณ์ 2559)

“การสื่อสารมีความเข้าใจง่าย แม้บางครั้งการสื่อสารจะไม่ชัดเจนนักพูดไปตามอารมณ์ของตัวเอง ซึ่งบางครั้งทำให้เกิดการขัดหูและก่อให้เกิดการสร้างความขัดแย้งในกลุ่มคนบางกลุ่ม รวมถึงสื่อมวลชน” (พิมาน จุลกะทัตพะ, สัมภาษณ์ 2559)

“มีความชัดเจน เด็ดขาด แม้ไม่สร้างสรรค์เท่าที่ควร แต่ก็ยุติความขัดแย้งได้” (พนิต ธีรภาพวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“ใช่ ท่านสื่อสารโผงผาง ชัดเจน ทำทางตรงไปตรงมา ส่วนนี้ถูกใจคนฟัง แม้เนื้อหาหรือประเด็นอาจจะไม่ตรงใจ แต่ทว่าท่านอง ทำที่ ถูกใจ และยังไม่เห็นขัด ๆ ว่าสื่อสารอะไรออกไปแล้วทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรง ถือว่า สื่อสารดี มีความดีพอสมควร” (กวีพันธ์ มนตรีวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“พลเอก ประยุทธ์ มีอุปนิสัยเป็นคนมีความระเบียบ เรียบร้อย และตรงไปตรงมาเนื่องจากเป็นทหาร การสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบไม่ว่าจะผ่านสื่อใดก็ตามส่วนใหญ่ภาพที่สะท้อนออกมาทางสื่อโทรทัศน์ การตอบคำถามหรือการให้ข้อมูลของ พลเอก ประยุทธ์ จะตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม โดยหากกล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ก็สามารถพูดได้ถูกต้องตามกระบวนการจริง จึงเห็นว่าความสามารถในการสื่อสารสมบูรณ์ แม้ว่าจะมีน้ำเสียงแข็งกระด้าง แต่ถือเป็นบุคลิกส่วนตัวของนายกรัฐมนตรีนั่น” (วิรัชฐา นุ่มวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“ใช่ เพราะการที่ผู้นำของประเทศได้แสดงความคิดเห็นในแง่บวกในทางด้านที่ดีของประเทศ” (วัชรพงษ์ ทองคง, สัมภาษณ์ 2559)

“การสื่อสารตรงดี ส่วนการสร้างสรรคก็มีบ้างไม่มีบ้าง” (นุศรา ปันรัตน์, สัมภาษณ์ 2559)

“ในกรณีนี้ มีความเห็นว่า ท่านพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความสามารถในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์มากกว่าการสร้างความคิดแย้ง ยกตัวอย่าง ในกรณีที่ นักข่าวไปสัมภาษณ์ท่านในประเด็นที่อาจจะสร้างความขัดแย้งต่อหลายฝ่าย ท่านก็มักจะตอบอย่างเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อให้เกิดความขัดแย้ง กระทั่งกระทั่งตามมา” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

(2) *ขาดทักษะในการสื่อสาร เพราะขาดการไตร่ตรอง พุดไปตามอารมณ์ และควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดีเท่าที่ควรเมื่อถูกกระตุ้นด้วยคำถามต่าง ๆ ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น โดยมีรายละเอียดการตอบแบบสัมภาษณ์ ดังนี้*

“เรื่องการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์นั้นตัดไปได้เลย ท่านออกทีวีครั้งใด คนเบียดู เบียดฟังหมด เพราะอารมณ์ท่านคุมไม่อยู่เลย บุคลิกของความเป็นผู้นำหมดไป ภาพที่ออกมา มีแต่การใช้อำนาจและอารมณ์เท่านั้น” (ดิเรก ถึงฝั่ง, สัมภาษณ์ 2559)

“นายกฯ ควรมีการสื่อสารกับสังคมในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าปัจจุบัน โดยจากการรับข่าวสารของประชาชน พบว่า นายกฯ ยังคงสื่อสารในลักษณะทางเดียวเป็นส่วนมาก ไม่เปิดโอกาสในการซักถาม อีกทั้ง หลายครั้งการสื่อสารออกมาในรูปแบบที่ปะปนไปด้วยอารมณ์ซึ่งไม่น่ารับฟัง” (ศิริินภา น้ำขาว, สัมภาษณ์ 2559)

“การสื่อสารทางการเมืองของผู้ใช้นั้นมีความสำคัญมาก ที่ต้องผ่านการคิด วิเคราะห์ กลับกรอง และอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง เห็นว่า ท่านนายกฯ ค่อนข้างขาดทักษะในการสื่อสาร เพราะขาดการไตร่ตรอง พุดตามอารมณ์และควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดีเมื่อถูกกระตุ้นด้วยคำถามต่าง ๆ ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น การสื่อสารที่ไม่สร้างสรรค์ของนายกฯ มีส่วนทำให้ไม่สามารถโน้มน้าว จูงใจให้ประชาชนหันมาสนับสนุนนโยบายต่าง ๆ จนอาจทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่าง และสร้างความขัดแย้งได้ นายกฯ ยังขาดการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพ แสดงถึงวิสัยทัศน์ในการบริหารประเทศ การสื่อสารที่ไม่เหมาะสมมีส่วนทำให้เกิดการสร้างแรงต่อต้านจากประชาชนได้” (อังศุมาลิน สมรรคเสวี, สัมภาษณ์ 2559)

“การจะมองว่ามีความสามารถในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์หรือไม่ขึ้นอยู่กับมุมมอง หากเราเป็นกลุ่มเสื้อแดง (เห็นต่าง) ไม่ว่าท่านจะพุดออกมาดีแค่ไหน ยิ่งไงเราก็ต้องเห็นต่าง ต่างจากกลุ่มที่สนับสนุน ต่อให้ว่ากล่าว ขวานผ่าซาก จะมีสาระหรือไม่มีสาระแค่ไหนก็ยังอวยกันไม่สิ้นสุด หาเหตุผลมาสนับสนุน ซึ่งมีให้เห็นในปัจจุบัน สำหรับผู้ตอบเห็นว่า ท่านควรจะพุด Soft กว่านี้ อาศัยหลักประนีประนอม ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน อาจจะลดความขัดแย้งได้ (ยอมรับความจริง) พุดดีเป็นศรีแก่ปาก” (วรรณภาพร สิทธิถาวร, สัมภาษณ์ 2559)

“พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่มีความสามารถในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

4) *ด้านรูปแบบการใช้อำนาจทางการเมือง*

ประเทศต่างๆในโลกย่อมมีระบอบการเมืองการปกครองที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเชื่อว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับความคิดความเชื่อ ประวัติศาสตร์ และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ หากปรากฏว่าระบอบการเมืองการปกครองที่ใช้อยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งไม่เหมาะสม หรือไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมต่างๆ

ดังกล่าว ก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง พัฒนา หรือปฏิรูประบอบการเมืองการปกครองให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนของประเทศมากที่สุดสำหรับประเทศไทยการใช้อำนาจทางการเมืองของผู้ที่มาจากพรรคการเมืองนั้นเป็นการใช้อำนาจในรูปแบบเผด็จการทหาร เนื่องจาก แบบการปกครองขึ้นอยู่กับอำนาจของกองทัพ และมักจะใช้กฎอัยการศึกหรือรัฐธรรมนูญที่คณะของตนสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการปกครอง โดยทั่วไปคณะผู้นำทหารมักจะใช้อำนาจเผด็จการปกครองประเทศเป็นการชั่วคราว ระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือหลังจากล้มเลิกระบอบประชาธิปไตย โดยมีเป้าหมายเพื่อขจัดภัยคุกคามบางอย่างต่อความมั่นคงของรัฐ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน พอสรุปได้ว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีการใช้อำนาจทางการเมืองในรูปแบบเผด็จการทหาร เนื่องจากการใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่อยู่เหนือฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ โดยการนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 มาตรา 44 มาใช้เป็นกรอบในการเขียนกฎหมายเพื่อรักษาความมั่นคงแทนกฎอัยการศึก ซึ่งบทบัญญัติในมาตรา 44 นั้น ระบุว่า “ในกรณีที่หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปในด้านต่างๆการส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติ หรือเพื่อป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติ ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีอำนาจสั่งการ ระวังยับยั้ง หรือกระทำการใด ๆ ได้ ไม่ว่าการกระทำนั้นจะมีผลบังคับในทาง นิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำ รวมทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นคำสั่ง หรือการกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญนี้และเป็นที่สุด ทั้งนี้เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ให้รายงานประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติและนายกรัฐมนตรีทราบโดยเร็ว” เป็นการรวมอำนาจเบ็ดเสร็จ การตรวจสอบอำนาจทำได้ยาก รวมถึงการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงออกทางการเมือง โดยมีรายละเอียดคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

(1) ระบอบเผด็จการทหาร มีรายละเอียดคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“เผด็จการ” เพราะรัฐบาลนี้ได้มาจากการรัฐประหาร หรือเรียกว่า “รัฐบาลทหาร” ที่มีการใช้อำนาจมากที่สุด ซึ่งทหารได้มีการคุมเข้มและสอดแทรกไปทุกหย่อมหญ้า แม้กระทั่งสถาบันการศึกษา ดังนั้น ภายใต้การทำงานของรัฐบาลจึงเต็มไปด้วยกองทัพ และเครือข่ายกองทัพที่เห็นสมควร ทั้งคณะรัฐมนตรี คสช. สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) และบุคคลในกองทัพซึ่งมีสรรพกำลังอยู่ทั่วประเทศ ในการเข้ามาตรวจสอบทุกพื้นที่ตามนโยบายหรือคำสั่ง” (นพรัตน์ อำไพ, สัมภาษณ์ 2559)

“การใช้อำนาจทางการเมืองในรูปแบบการปกครองแบบทหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะดูจากการใช้มาตรา 44 ในการปลด โยกย้าย ข้าราชการในหลายหน่วยงาน หลายองค์กร” (พิมาน จุลกะทัตพะ, สัมภาษณ์ 2559)

“รูปแบบเผด็จการ ใช้ความคิดเห็นของตัวเองและพวกพ้องเป็นสิ่งสำคัญ ขาดการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นหรือจากประชาชน การตรวจสอบการใช้อำนาจทำได้ยาก” (วัชรพงษ์ ทองคง, สัมภาษณ์ 2559)

“เป็นรูปแบบการปกครองแบบทหาร” (นุศรา ปิ่นรัตน์, สัมภาษณ์ 2559)

“รูปแบบทางการเมืองที่ใช้เป็นแบบเผด็จการมากไป ไม่ใช่อ่างอิง” (ดิเรก ถึงฝั่ง, สัมภาษณ์ 2559)

“ม.44 เป็นตัวแสดงการใช้อำนาจทางการเมืองที่เด่นชัดของนายก แต่การปกครองโดยทหารหรือคอมมิวนิสต์จะใช้รูปแบบนี้กันมาก เพื่อรวบรัดตัดขาดการตรวจสอบ กลไกตามหลักประชาธิปไตยจะตรวจสอบได้แค่ไหนก็ตาม หากมาอยู่ในรูปแบบคอมมิวนิสต์ จะกลายเป็นการรวบอำนาจแบบเสร็จสรรพ ภายใต้รอยต่อของการเมืองและการพัฒนาประเทศ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน (จีน) ก็คงมีคอมมิวนิสต์ที่เหมาะสมที่สุด” (วรรณภาพร สิทธิถาวร, สัมภาษณ์ 2559)

(2) ประชาธิปไตยกึ่งเผด็จการ โดยมีรายละเอียดคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“ใช้อำนาจทางการเมืองในรูปแบบของการบังคับใช้กฎหมาย แต่ไม่เน้น ความรุนแรง” (พนิต ธีรภาพวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“ค่อนข้างเด็ดขาด เพราะมีความจำเป็นในการควบคุมสถานการณ์ เช่น ม.44 หรือ กฎหมายเร่งด่วนบางฉบับ การปราบปราม หรือ เรื่องเฉพาะกิจต่าง ๆ เข้ามาแบบนี้ ถ้าไม่เด็ดขาด ก็คงไม่สามารถแก้ไขปัญหาหรือขับเคลื่อนใด ๆ ได้” (กวิพันธ์ มนต์วีรังค์, สัมภาษณ์ 2559)

“แม้ว่าประเทศไทยจะมีการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยก็ตาม แต่การบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่าประเทศมีความเป็นประชาธิปไตยก็ได้เป็นเครื่องรับรองว่าประเทศมีความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง สิ่งสำคัญคือรูปแบบการปกครองที่เกิดขึ้นจริง รูปแบบทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจึงเป็นการปกครองรูปแบบประชาธิปไตยกึ่งเผด็จการ เนื่องจากการออกกฎหมาย ควบคุมสิทธิบางประการของประชาชน ถือเป็นการรอนสิทธิเสรีภาพเดิมตามที่มีอยู่ เช่น สิทธิในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น” (วริษฐา นุ่มวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“สำหรับ พล.อ.ประยุทธ์ ภาพที่ออกมาอาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้นำทางการเมืองที่ใช้อำนาจทางการเมืองแบบอำนาจนิยม แม้ว่าประเทศไทยมีความชัดเจนว่าเรามีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ในช่วงเวลา ณ ปัจจุบัน การเมืองการปกครอง การใช้อำนาจยังคงเป็นแบบคำสั่งจากบนลงล่าง อำนาจทางการเมืองกระจุกตัวอยู่ในศูนย์กลางหรืออยู่ที่รัฐบาลเท่านั้น ประชาชนในสังคม จึงขาดการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจดังกล่าว” (ศิรินภา น้ำขาว, สัมภาษณ์ 2559)

“พลเอก ประยุทธ์ ใช้อำนาจทางการเมืองโดยการรัฐประหาร และยึดอำนาจเข้ามาปกครองประเทศจากรัฐบาลพรรคเพื่อไทย มีการตั้ง คสช. เพื่อยุติปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองของประเทศ โดยได้มีการประกาศกฏอัยการศึก ตั้ง คสช. ประกอบด้วย กองทัพ 3 เหล่าทัพ และตำรวจ ซึ่งเป็นลักษณะการใช้อำนาจทางการเมืองทหารเข้ามาควบคุมสถานการณ์และปฏิรูปประเทศ ได้แก่ โครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ” (อังศุมาลิน สมรรถเสวี, สัมภาษณ์ 2559)

5) ด้านภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือของผู้นำทางการเมือง

ในประเทศไทย ภาพลักษณ์ของนักการเมืองในสายตาของคนส่วนใหญ่ที่สะท้อนถึงบุคลิกและลักษณะนิสัย ได้ถูกกำหนดออกมาจากความรู้สึกนึกคิดผ่านภาพที่เห็น จนกลายเป็นภาพลักษณ์ที่ติดตัวนักการเมืองคนนั้น เช่น ภาพลักษณ์ของความซื่อสัตย์สุจริต

นอกจากนี้ Boulding (1975) ยังกล่าวว่า การสร้างภาพลักษณ์เป็นเรื่องของความรู้สึกและอารมณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้เชิงอัตวิสัย (Subjective Knowledge) เนื่องมาจากประสบการณ์ของเรา แต่ข้อจำกัดคือ เราไม่สามารถรับรู้และทำความเข้าใจกับทุกสิ่งได้เสมอไป ดังนั้น เราจะได้เพียง “ภาพ” ซึ่งต้องตีความเองโดยใช้ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติเดิม ดังนั้น ภาพลักษณ์จึงเป็นเรื่องของการตีความโดยผ่านประสบการณ์ตรง และประสบการณ์โดยอ้อม แทนความหมายในเชิงอัตวิสัยของสิ่งต่าง ๆ ที่รับรู้ ภาพที่ปรากฏจะเป็นตัวแทนของการรับรู้ ในเชิงความหมาย (Interpreted Sensation) ที่ผ่านกระบวนการของการรับรู้อย่างเลือกสรร และก่อให้เกิดความหมายของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการนี้คือ กระบวนการเกิดภาพลักษณ์ (Process of Imagery)

การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีนั้นควรเกิดจากข้อเท็จจริงและกิจกรรมหรืองานที่ทำอยู่เป็นประจำ โดยไม่ควรปล่อยให้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่ต้องวางแผนการสื่อสารสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นระบบแบบแผนถูกต้องเป็นไปตามความจริง เพราะการปล่อยให้เกิดภาพลักษณ์เป็นไปโดยธรรมชาติ อาจทำให้ลักษณะที่แท้จริงขององค์กร หรือตัวบุคคลที่ปรากฏสู่สายตาประชาชนบิดเบือน ดังนั้น นักการเมืองจึงพยายามนำเสนอภาพลักษณ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การพบปะประชาชนในพื้นที่ การใช้โปสเตอร์ ใบปลิว หรือแผ่นพับที่ให้ข้อมูลถึงประวัติการทำงาน การศึกษารวมถึงภาพการทำงานเพื่อประชาชน อย่างไรก็ตาม การนำเสนอในวงกว้างย่อมได้ผลที่ดีกว่า ดังนั้น นักการเมือง จึงนิยมใช้สื่อมวลชนในการสร้างและเสนอภาพลักษณ์ เพราะสื่อมวลชนมีบทบาทและหน้าที่ในการกระจายข้อมูลข่าวสารถึงประชาชนได้ในวงกว้าง นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังเป็นตัวกลางในการประชาสัมพันธ์นโยบายของกลุ่มการเมือง คุณสมบัติ และผลงานที่ผ่านมา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีความเห็นว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้ที่มีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ เพราะเป็นผู้นำทางทหารมาก่อน จึงมีความเด็ดขาด ชัดเจน มีความตั้งใจในการแก้ปัญหาของประเทศ แต่บางครั้งก็ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ถือเป็นจุดอ่อนที่มัลลทอนภาพลักษณ์ในแง่ของการเป็นผู้นำที่ดี โดยมีรายละเอียดคำสัมภาษณ์แยกประเด็นได้ดังนี้

(1) ความน่าเชื่อถือ

“มีความน่าเชื่อถือ เพราะ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นถึงผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดของกองทัพบก และเป็นตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญทั้งด้านการทหาร ด้านการรักษาความมั่นคงของชาติและประเทศ รวมถึงการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์” (นพรัตน์ อำไพ, สัมภาษณ์ 2559)

“เป็นผู้ที่มีภาพลักษณ์ที่ดี น่าเชื่อถือ เพราะเป็นผู้ที่มาจากสายทหาร และจริงจังกับการทำงานมาก” (พิมาน จุลกะทัฬพะ, สัมภาษณ์ 2559)

“ภาพลักษณ์ดีมาก คนส่วนมากยอมรับและเชื่อว่าเข้ามาเพื่อทำประโยชน์ให้ประเทศชาติ แม้จะมีข้อผิดพลาดไม่น้อยแต่ก็สามารถทดแทนได้” (กวีพันธ์ มนตรีวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“จากการที่ พลเอก ประยุทธ์ เป็นทหารมาก่อน ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของการเป็นผู้นำถือว่าดีและมีความน่าเชื่อถือในระดับหนึ่ง แต่การเป็นผู้นำของ

ประเทศของ พลเอก ประยุทธ์ ยังขาดภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือที่ดี เพราะรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ มากจากการรัฐประหาร” (วัชรพงษ์ ทองคง, สัมภาษณ์ 2559)

“เนื่องจากพลเอก ประยุทธ์ ฯ เป็นผู้นำที่มีอำนาจหน้าที่เดิมเป็น ทหาร บุคลิกภาพที่มีอยู่ มีลักษณะที่มีความเป็นระเบียบ ตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นการสร้างความ น่าเชื่อถือให้ผู้อื่นไปในตัว อีกทั้งยังทำให้ผู้อยู่ใต้อำนาจต้องปฏิบัติตามคำสั่ง โดยไม่กล้าปฏิบัตินอก กรอบหรือกฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด” (วิรัชญา นุ่มวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“ภาพลักษณ์โดยรวมนั้นเป็นผู้นำที่มีภาพลักษณ์ที่ดีมีความ น่าเชื่อถือในเรื่องการทำงาน สามารถมองเห็นความตั้งใจในการทำงานว่ามีความตั้งใจค่อนข้างสูง” (ศิริรณภา น้ำขาว, สัมภาษณ์ 2559)

“ภาพลักษณ์มีความน่าเชื่อถือ เพราะมีความเด็ดขาด มีความตั้งใจ ในการแก้ปัญหา มีภาพลักษณ์ที่ดีในแง่ของความจงรักภักดี รักชาติ และเข้ามาเป็นผู้นำในยาม บ้านเมืองคับขัน มีความเสียสละในภาวะวิกฤติของประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็มีภาพลักษณ์ที่ทำให้ ลดทอนในแง่ของการเป็นผู้นำที่ดี คือ การไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ เป็นจุดอ่อนที่ทำให้ฝ่ายตรง ข้ามนำมาเป็นประเด็นทางการเมืองได้” (อังศุมาลิน สมรรคเสวี, สัมภาษณ์ 2559)

“ตัวนายก็มีความน่าเชื่อถือนะ แต่รัฐมนตรี ที่ปรึกษา ผู้ที่อยู่รอบ ข้างท่านนายก ไม่เว้นแต่แต่ญาติ พ่อแม่พี่น้อง เป็นผู้ที่ทำให้ภาพลักษณ์ของท่านลดลง ความ น่าเชื่อถือยังไม่ต้องพูดถึง กระแสข่าวใน Social ที่ถ้าโหมตรวจสอบการทำงานของทีมงาน “การ ประมูลงานในกองทัพภาคที่ 3 อุทยานราชภักดิ์ ทวีร์ฮาวาย เป็นสิ่งที่ตีสครดิดท่านอย่างแรง ถึงผู้นำ ภาพลักษณ์ดีแค่ไหน แต่ผู้ตามแย่ ก็แย่กันทั้งบางล่ะ ทีมงานดีมีชัยไปกว่าครึ่ง” (วรรณภาพร สิทธิถาวร, สัมภาษณ์ 2559)

“คิดว่าเป็นผู้นำที่มีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้อาจมา จากการที่ท่านเป็นทหาร ลักษณะของทหารคือมีความมั่นคง เด็ดเดี่ยวและชัดเจน มีการรักษาคำพูด หากพูด สิ่งใด แลลงการณ์ใด ๆ ออกมาต่อประชาชน ก็มักจะปฏิบัติได้ตามนั้นทุกเรื่อง” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

“คิดว่าเป็นผู้นำที่ดี เพราะอย่างน้อยก็เป็นผู้นำทางทหารมาก่อน คิดว่ากฎเกณฑ์ของทหารน่าจะดีกว่า” (นุศรา ปิ่นรัตน์ สัมภาษณ์, 2559)

(2) มีคุณธรรม จริยธรรม

“มี เป็นผู้นำที่มีจริยธรรม คุณธรรม ครบถ้วนตามที่ตอบได้ในข้อ 2 ทุก ประการ” (พนิต ธีรภาพวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

(3) อื่น ๆ

“ภาพลักษณ์ของท่านมีแต่อารมณ์ ไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้บริหาร ประเทศ” (ดิเรก ถึงฝั่ง, สัมภาษณ์ 2559)

“ไม่น่าเชื่อถือ” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

6) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา มารยาททางการเมือง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้รับคำตอบในประเด็นนี้แตกต่างกัน ออกไป กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีทั้งเรื่องที่ปฏิบัติและเรื่องที่ขัดต่อกฎหมาย กติกา และ

มารยาททางการเมือง พอสรุปได้ว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ใช้อำนาจอย่างชอบธรรม แต่การนำมาตรา 44 มาใช้บางเรื่องมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ แต่บางครั้งก็เป็นการใช้อำนาจที่ลิดรอนสิทธิของประชาชนมากเกินไป แต่ก็มีบางกลุ่มที่เห็นว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เลือกที่จะไม่เป็นกลางทางการเมือง มีความรู้เรื่องประชาธิปไตยที่ไม่กระจ่างชัด รวมถึง การแสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาลกระทำไต่ยาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) *ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และมารยาททางการเมือง* มีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ดังนี้

“ถึงจะเป็นรัฐบาลที่ได้มาจากการรัฐประหาร แต่ท่านก็ยังคงปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย กติกา มาโดยตลอด” (นพรัตน์ อำไพ, สัมภาษณ์ 2559)

“ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างถูกต้อง แต่การใช้มาตรา 44 ควรต้องให้มีความชัดเจนมากกว่านี้” (พิมาน จุลกะทัฬหะ, สัมภาษณ์ 2559)

“ถูกต้อง แม้แต่การใช้ ม.44 ที่เป็นอำนาจแบบพิเศษ ก็ยังระมัดระวังทางกติกา มารยาททางการเมืองอย่างเคร่งครัด” (พนิต อธิภาวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“ในภาวะแบบนี้ กฎหมายหรือกติกาก็เป็นสิ่งที่ต้องเคารพ ถ้าฝ่าฝืนหรือลุแก่อำนาจก็จะไม่ได้รับการยอมรับ ท่านจึงพยายามปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถึงที่สุด ส่วนมารยาททางการเมืองในช่วงนี้ไม่น่าจะมีความสำคัญอะไรบ้าง เพราะอำนาจอยู่ในมือท่าน” (กวีพันธ์ มนตรีวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“คิดว่าเป็นไปตามกฎหมายตามระบอบประชาธิปไตย” (นุศรา ปันรัตน์, สัมภาษณ์ 2559)

“หากจะกล่าวถึงเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย และมารยาทในทางการเมือง แม้การดำเนินการต่าง ๆ พลเอก ประยุทธ์ จะดำเนินการถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดก็ตาม แต่การบริหารประเทศในขณะนี้ยังไม่ถือว่ามีความเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ เนื่องจากการจำกัดสิทธิของประชาชนบางประการ อีกทั้ง ความเป็นมาของผู้นำประยุทธ์ มิได้เกิดจากการเลือกตั้งโดยประชาชน ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานทางการเมืองที่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยพึงมี” (วิรัชฐา นุ่มวงค์, สัมภาษณ์ 2559)

“หากมองในมุมมองของผู้ใช้อำนาจการปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามกฎหมายและกติกาต่าง ๆ ที่สามารถกระทำได้ อย่างไรก็ตาม กระบวนการปฏิบัติหน้าที่นั้นไม่อาจนำไปเปรียบเทียบกับช่วงเวลาที่มีการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในเวลาปกติ” (ศิริณาน้ำขาว, สัมภาษณ์ 2559)

“คิดว่าท่านปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรีตามกฎหมาย ท่านใช้อำนาจอย่างชอบธรรม โดยเป็นที่ยอมรับของประชาชน อีกทั้งท่านยังใช้อำนาจ โดยอยู่ในกรอบของศีลธรรมและจริยธรรมอันดี” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

“การปฏิบัติหน้าที่ของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เห็นว่า มีทั้งเรื่องปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และเรื่องขัดต่อกฎหมาย เช่นในช่วงแรกของการยึดอำนาจ ได้มีการให้ทหารมีอำนาจดำเนินการตรวจสอบ ตรวจค้น โดยไม่มีความผิดทางอาญา เห็นว่า กรณีนี้เป็น การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ลิดรอนสิทธิเสรีภาพประชาชน แต่ต่อมาไม่มีการปรับการใช้อำนาจเพื่อ

ควบคุมสถานการณ์ มีการยกเลิกกฎอัยการศึก และนำมาตรา 44 มาใช้ ซึ่งเห็นว่า การใช้อำนาจตาม มาตรา 44 ในบางเรื่องมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ และภาวะของประเทศ แต่บางกรณีเห็นว่า เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายที่จำกัดหรือควบคุมประชาชนมากเกินไป จนทำให้เป็นการลิดรอน ความเป็นประชาธิปไตย” (อังศุมาลิน สมรรคเสวี, สัมภาษณ์ 2559)

(2) *ไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และมารยาททางการเมือง* มีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ดังนี้

“อะไรคือมารยาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยล่ะ ? การ สืบสายผู้นำทางการเมือง รุนพี่บูรพาพยัคฆ์ แต่งตั้งพวกพ้องตนเองที่ไม่มีความรู้มาบริหารประเทศ ใช้ การปฏิบัติตามกฎหมาย ตามกติกา ที่เป็นประชาธิปไตยหรือไม่ มารยาททางการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยคือการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รับฟังสภาพปัญหาและพัฒนาร่วมกัน ประเทศยังมีคนเก่งอีกมาก หากมีมารยาทในการปกครองที่ดี ประเทศจะพัฒนาภายใน 5 ปี แน่แน่นอน ความเป็นประชาธิปไตยของนายกไม่ใช่คำตอบ ของการทำตามกฎหมาย กติกา และมารยาททางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย” (วรรณภาพร สิทธิถาวร, สัมภาษณ์ 2559)

“ไม่ เนื่องจากมาจากการรัฐประหาร เพราะละการตรวจสอบ การ ทำตามหน้าที่ทำได้ยาก และการแสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาลเป็นไปได้ยากเช่นกัน” (วัชรพงษ์ ทองคง, สัมภาษณ์ 2559)

“ผมมีความเห็นตรงข้ามกับคำถาม ท่านมีความรู้เรื่องการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย ไม่กระจ่างชัด ผลงานด้านการเมืองจึงถูกวิจารณ์มาก” (ดิเรก ถึงฝั่ง, สัมภาษณ์ 2559)

“ไม่มี เลือกว่าจะไม่เป็นกลางทางการเมือง” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

7) *ด้านปัจจัยที่เอื้อและไม่เอื้อต่อบทบาทผู้นำทางการเมือง*

ในระบอบประชาธิปไตย ปัจจัยที่เอื้อหรือไม่เอื้อต่อการพัฒนาการทาง การเมือง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ – สังคม
2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมทางการเมือง

ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย จึงคำนึงถึงปัจจัยทั้ง 2 ประเภทนี้ อาทิเช่น การยกระดับการศึกษาของประชาชนให้ดีขึ้น สร้างความก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจ ยกระดับความแตกต่างระหว่างชนบทและเมืองใหญ่ให้น้อยลง สนับสนุนสื่อมวลชนทุกรูปแบบ เพื่อเปิดโลกทัศน์ของประชาชนให้กว้างไกล สามารถแยกสิ่งที่เป็นจริงกับ สิ่งที่ไม่จริงได้อย่างชัดเจน สถาบันทางการเมืองได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะพรรคการเมือง ควรเป็นพรรคการเมืองที่ซื่อสัตย์ ผู้นำทางการเมืองควรสร้างวัฒนธรรม ผู้นำการเมืองควรสร้าง วัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศให้เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม มิใช่วัฒนธรรมทาง การเมืองแบบค้ำแคบหรือแบบไพร่ฟ้า ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งยอมรับ อำนาจในการปกครองทางการเมืองในระบอบเผด็จการหรืออำนาจนิยม

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้รับคำตอบในประเด็นบทบาทที่ไม่เอื้อต่อบทบาทผู้นำทางการเมือง แตกต่างกันไป โดยสามารถสรุปความคิดเห็นได้ดังต่อไปนี้

(1) การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองโดยการรัฐประหาร จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ปัจจัยทางการเมืองที่ไม่เอื้อต่อบทบาทของ พลเอก ประยุทธ์ คือ การได้มาซึ่งอำนาจจากการรัฐประหาร การไม่ได้เป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นการใช้อำนาจที่พยายามจะสร้างรูปแบบให้มีความเป็นประชาธิปไตย แต่ยังคงไม่ใช่ประชาธิปไตยที่แท้จริง ยังคงขาดกระบวนการทางประชาธิปไตย และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน การได้มาซึ่งอำนาจตามหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ผู้ใช้อำนาจต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนเป็นส่วนใหญ่ แต่การได้มาซึ่งอำนาจของพลเอก ประยุทธ์ ขัดต่อหลักการพื้นฐานในประเด็นนี้” (อังศุมาลิน สมรรคเสวี, สัมภาษณ์ 2559)

“การเมืองของ พลเอก ประยุทธ์ เกิดจากการรัฐประหาร อันมีพื้นฐานที่ใช้ในการปกครองคือระบอบการปกครองแบบเผด็จการ ทั้งนี้ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญของรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารได้บัญญัติ มาตรา 44 ขึ้นมาเพื่อยกเว้นการกระทำต่าง ๆ ที่มีผิดกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ใช้อำนาจบริหาร ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการใช้อำนาจโดยหลงระเหิงและอยู่นอกเหนือขอบเขตของฝ่ายบริหารมากจนเกินไป จึงไม่เหมาะกับการนำมาใช้กับการบริหารประเทศที่ใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ประชาชนและผู้มีอำนาจบริหารภายใต้กฎหมายเดียวกันทั้งหมด” (วิรัชญา นุ่มวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“การมาจากการรัฐประหาร” (วัชรพงษ์ ทองคง, สัมภาษณ์ 2559)

(2) กลุ่มอำนาจเก่าทางการเมือง เช่น นักการเมือง พรรคการเมือง และผลประโยชน์ของกลุ่มทุน จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

“นักการเมือง พรรคการเมือง เผด็จการ และเครือข่ายวิชาการของนักการเมือง” (นพรัตน์ อำไพ สัมภาษณ์ 2559)

“กลุ่มอำนาจเก่าทางการเมือง” (พิมาน จุลกะทัตพะ, สัมภาษณ์ 2559)

(3) การร่างรัฐธรรมนูญ จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ปัจจัยที่เกี่ยวข้องก็คือการร่างรัฐธรรมนูญที่เห็นชัด เช่น ไม่ให้อำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งที่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนชาวไทย แต่ในทางปฏิบัติในตัวรัฐธรรมนูญก็ขัดกันเอง เพราะอำนาจที่แท้จริงตามรัฐธรรมนูญไม่เหมือนกับที่เขียนไว้ในมาตรา 3” (ดิเรก ถึงฝั่ง, สัมภาษณ์ 2559)

(4) การสื่อสารทางเดียว จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

“การสื่อสารกับสังคมในฐานะผู้นำ เนื่องจากยังคงสื่อสารทางเดียวไม่สร้างสุนทรียะในการรับฟัง และมีลักษณะให้ข้อมูลแบบล้นทะลักแต่ไม่ได้แจ้งข้อมูลสำคัญ หรือตอบคำถามที่สังคมอยากรู้อย่างสร้างสรรค์” (ศิริณภา น้าขาว, สัมภาษณ์ 2559)

(5) การแบ่งพรรคแบ่งพวก จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

“การแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งสีไป พุดง่าย ๆ คือท่านยังรวมอำนาจไม่เสร็จสรรพ ท่านอาจจะอยู่ฝั่งได้เปรียบนะ แต่คลื่นใต้น้ำยังมีอีกมาก ทั้งยังเห็นต่างด้วยทุกกรณีที่ท่าน (คิด) จะทำ หากรวบยอดตั้งเข้ามาเป็นสีเดียวจะคุมง่ายกว่านี้ การปกครองจะง่ายขึ้น เมื่อปกครองง่าย การพัฒนาไม่ต้องพุดถึง มันง่ายมากเลยแหละ” (วรรณภาพร สิทธิถาวร, สัมภาษณ์ 2559)

(6) การรวมอำนาจเบ็ดเสร็จ จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ปัจจัยความเป็นอิสระของระบบย่อย เนื่องจากมี คสช. เข้ามาบริหารประเทศ ดังนั้น ระบบย่อยต่าง ๆ ต้องรับนโยบายหลักจากทาง คสช. เป็นหลัก จึงทำให้การดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาของประชาชนอาจเกิดความล่าช้า เพราะผู้บริหาร คสช. อยู่ห่างจากสภาพปัญหาอันแท้จริงของประชาชน (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

(7) การพัฒนาที่ไม่ครอบคลุม จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

“คือ การพัฒนาแต่ชนชั้นกลาง อาจจะยังไม่ทั่วถึงบุคคลชั้นสูง ๆ ขึ้นไป” (นุศรา ปันรัตน์, สัมภาษณ์ 2559)

8) ด้านการใช้เหตุผลในการบริหารประเทศ

ในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจนั้น แมกซ์เวเบอร์(Max Weber) ได้แบ่งที่มาของอำนาจของผู้นำทางการเมืองเป็น 3 แบบ คือ

1. แบบที่ใช้คุณสมบัติหรือบารมีส่วนตัวเรียกว่า Charisma
2. แบบที่ใช้จารีตประเพณี
3. แบบที่ใช้หลักกฎหมายและเหตุผล (Legal rational)

หากผู้นำทางการเมืองของประเทศใดใช้หลักกฎหมายและเหตุผลในการตัดสินใจ สามารถอธิบายด้วยเหตุผลโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical data) คือ ข้อมูลที่ได้จะมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มีการศึกษาเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย ของทางเลือกต่าง ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง การตัดสินใจแบบมีเหตุผลแบบนี้ เป็นการเมืองในรูปแบบสมัยใหม่และเป็นสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน พอสรุปได้ว่าพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้หลักเหตุผลในการบริหารประเทศ โดยกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงผลที่ได้รับชัดเจน แต่บางครั้งการแสดงความคิดเห็นหรือคำพูดที่ปรากฏทางสื่อของนายกก็ไม่มีเหตุผลรองรับที่เหมาะสม เป็นการแสดงออกทางคำพูดที่ใช้อารมณ์ในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น ดังนั้น จึงควรควบคุมอารมณ์ และใช้เหตุผลและข้อมูลอ้างอิงที่ชัดเจนเวลาสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ ปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“ในการบริหารประเทศของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นั้นได้ใช้หลักเหตุผลมากมาย ถึงแม้จะไม่ใช้รัฐบาลที่มาจากทางเลือกตั้ง แต่ก็สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง เพราะประเทศมีทางออกที่ดี ไม่มีทางที่จะทำให้บ้านเมืองเรามีความสุข” (นพรัตน์ อำไพ, สัมภาษณ์ 2559)

(2) ใช้หลักนิติธรรมในการบริหารประเทศ ปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“การบริหารประเทศโดยปกติแล้ว จะใช้หลักนิติธรรมในการบริหาร โดยใช้หลักเหตุผล หรือ ใช้ดุลยพินิจส่วนตัวน้อยที่สุด เว้นแต่เป็นการใช้อำนาจบางอย่างที่กฎหมายให้อำนาจในการใช้ดุลยพินิจได้ การบริหารประเทศของพลเอก ประยุทธ์ ฯ ที่ผ่านมานั้น โดยส่วนใหญ่ได้ดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดโดยเคร่งครัดโดยเฉพาะการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องและเป็นไปตามหลักนิติธรรม” (วิรัชญา นุ่มวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

(3) กำหนดเป้าหมายการบริหารประเทศที่ชัดเจน ปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“คิดว่าใช้หลักเหตุผลมาก เนื่องจากนโยบายในการบริหารประเทศของท่านมี การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงผลที่ได้รับชัดเจน” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

“ท่านใช้เหตุผลในการตัดสินใจทุกครั้ง โดยพยายามอธิบายทุกการตัดสินใจด้วยเหตุผล แต่อย่างไรก็ตามทุกคนก็มีเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป” (กวิพันธ์ มนตรีวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

(4) ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

“โดยส่วนตัวเชื่อว่าในการบริหารประเทศ พล.อ.ประยุทธ์ ได้พยายามใช้หลักเหตุผลในการบริหาร แต่อย่างไรก็ตามหลายนโยบายที่เห็นเกิดขึ้นโดยไม่ได้มีส่วนร่วมจากประชาชนที่ได้ประสบปัญหา ดังนั้น การบริหารประเทศโดยเฉพาะการออกนโยบายในการบริหารเพื่อแก้ไขปัญหาการตัดสินใจเพียงระดับบน คือ ฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) และเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการยังไม่เพียงพอ รัฐบาลต้องตั้งในที่จะแก้ไขปัญหาที่เหตุ และผู้ได้รับความเดือดร้อนได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง ตัวอย่าง การแก้ปัญหาเรื่องการปลูกข้าวของเกษตรกร” (ศิริณา น้ำขาว, สัมภาษณ์ 2559)

“การบริหารประเทศของพลเอกประยุทธ์ โดยส่วนใหญ่แล้วจะทำหน้าที่โดยมีเหตุผลในการพิจารณาหรือตัดสินใจเรื่องใด ๆ ก็มีการรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และมีเหตุผลชี้แจงการกระทำในเรื่องต่าง ๆ มีการรับฟังประชาชนในบางเรื่อง แต่บางครั้งการแสดงความคิดเห็นหรือคำพูดที่ปรากฏทางสื่อของนายกก็ไม่มีเหตุผลรองรับที่เหมาะสม เป็นการแสดงออกทางคำพูดที่ใช้อารมณ์ในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น ดังนั้น จึงควรควบคุมอารมณ์ และใช้เหตุผลและข้อมูลอ้างอิงที่ชัดเจนเวลาสัมภาษณ์” (อังศุมาลิน สมรรคเสวี, สัมภาษณ์ 2559)

“เรื่องการใช้อารมณ์พอใช้ได้ แต่การใช้อารมณ์ของท่านมาบดบังเหตุผลเสียหมด” (ดิเรก ถึงฝั่ง, สัมภาษณ์ 2559)

(5) อื่น ๆ

“การใช้เหตุผลก็โอเคนะ คือ พัฒนาบุคคลที่มีรายได้้น้อยก่อน” (นุศรา ปันรัตน์, สัมภาษณ์ 2559)

“นายกท่านมีจุดยืนของท่านอยู่แล้ว เหตุผลมากน้อยขึ้นอยู่กับผู้ที่เราเห็นต่างหรือเห็นชอบ หลายครั้งที่ตอบคำถามสื่อมวลชนโดยวาจาทำทางและกริยาที่ไม่สมควร อันแสดงถึงความมีเหตุผลในการตอบน้อยลง หรือหาเหตุผลไม่ทัน ผู้นำที่ดีควรใจเย็น หยุดตัดสินใจสักนิดแล้วตอบ

คำถามจะทำให้บรรยากาศการคุยดีขึ้น ในการบริหารประเทศก็เช่นกัน ถือเป็นเรื่องใหญ่ เหตุผลจะมาพร้อมกับการตรวจสอบ เหตุผลมาก เหตุผลดี การตรวจสอบจะน้อยลง” (วรรณภาพร สิทธิถาวร, สัมภาษณ์ 2559)

9) *ด้านบทบาทที่เอื้อและไม่เอื้อให้เกิดระบบการเมืองที่มีโครงสร้างแตกต่างและชำนาญการเฉพาะ* จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้รับคำตอบในประเด็นดังกล่าวออกเป็น 2 ประเด็น ประเด็นแรก คือ

(1) *ด้านบทบาทที่เอื้อให้เกิดระบบการเมืองที่มีโครงสร้างแตกต่างและชำนาญการเฉพาะ* โดยให้ความเห็นว่า มีการแบ่งแยกการทำงานที่อย่างชัดเจนในการปฏิรูปและการขับเคลื่อนประเทศในแต่ละด้าน แต่ก็ยังต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ และนายกรัฐมนตรี เพราะแม้โครงสร้างจะมีการแบ่งแยกองค์การทางการเมืองอย่างชัดเจน แต่ในเชิงปฏิบัติก็เป็นบุคคลที่มาจากอำนาจชุดเดียวกัน โดยมีรายละเอียดการตอบแบบสัมภาษณ์ดังนี้

“มีการแบ่งแยกการทำงานของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ คณะรัฐมนตรี ศาล แต่ก็ยังต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ คสช. และนายกรัฐมนตรี” (พิมาน จุลกะทัฬพะ, สัมภาษณ์ 2559)

“มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดโครงสร้างทางการเมืองที่แตกต่างและชำนาญการเฉพาะ เพราะมีการแบ่งการทำงานที่ชัดเจนในการปฏิรูปและการขับเคลื่อนประเทศในแต่ละด้าน” (วัชรพงษ์ ทองคง, สัมภาษณ์ 2559)

“จากภาพรวมที่พบนั้น ปัจจุบันอำนาจของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติค่อนข้างควบรวมเป็นเนื้อเดียวกัน แม้ในเชิงโครงสร้างมีการแบ่งแยกองค์การทางการเมืองการปกครองชัดเจน แต่ในเชิงการปฏิบัติงานและตัวบุคลากรซึ่งเป็นสมาชิกขององค์การเป็นบุคคลที่มีที่มาจากอำนาจชุดเดียวกันเป็นส่วนใหญ่” (ศรินภา น้ำขาว, สัมภาษณ์ 2559)

“บทบาทของนายกได้เอื้อให้เกิดระบบการเมืองที่มีการแบ่งแยกการทำงาน โดยกำหนดส่วนงาน อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบต่าง ๆ แต่อำนาจเบ็ดเสร็จยังคงอยู่ที่นายก โดยเฉพาะหน่วยงานด้านความมั่นคง แต่ทั้งนี้การทำงานร่วมกันของหน่วยงาน แม่น้ำ 5 สาย จะมีการแบ่งภารกิจงานที่ชัดเจน ไม่มีการแทรกแซงการทำงานของแต่ละส่วน รัฐบาลได้พยายามให้แต่ละส่วนทั้ง 5 สาย มีการทำงานที่สอดคล้องกัน” (อังศุมาลิน สมรรคเสวี, สัมภาษณ์ 2559)

“ก็แบ่งแยกการทำงานนะ เพราะมีรองนายกรัฐมนตรีแต่ละคนในการจัดการ” (นุศรา ปันรัตน์, สัมภาษณ์ 2559)

“คิดว่าเอื้อต่อระบบโครงสร้างแตกต่างและชำนาญการเฉพาะ เพราะทุกภาคส่วนมีความแตกต่างกันตามภารกิจ และมีความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบของตนเอง เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนเกิดความพอใจ” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

(2) *บทบาทที่ไม่เอื้อให้เกิดระบบการเมืองที่มีโครงสร้างแตกต่างและชำนาญการเฉพาะ* โดยให้ความเห็นว่า เป็นการรวมอำนาจเบ็ดเสร็จ ซึ่งขัดแย้งกับหลักการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย โดยมีรายละเอียดการสัมภาษณ์ดังนี้

“ไม่มีบทบาทที่เอื้อให้เกิดระบบการเมือง เพราะว่าหน่วยงานที่กล่าวถึงล้วนมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอยู่แล้ว” (นพรัตน์ อำไพ, สัมภาษณ์ 2559)

“ค่อนข้างเอื้อไปทางรวมอำนาจเบ็ดเสร็จ” (พนิต ธีรภาพวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“อำนาจของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และอำนาจของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเป็นอำนาจที่มาจากการรัฐประหาร จึงเป็นที่มาของอำนาจที่มาจากเผด็จการทั้งสิ้น เป็นการขัดแย้งกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งที่มาของอำนาจได้มาจากประชาชน เป็นการใช้สภาเป็นข้าราชการเสียส่วนใหญ่ เป็นผู้ออกกฎหมายใช้บังคับต่อประชาชน เป็นการขัดกับหลักสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” (ดิเรก ถึงฝั่ง, สัมภาษณ์ 2559)

“ดูเผิน ๆ อาจเหมือนโครงสร้างเฉพาะ แต่ในความเป็นจริงก็เป็นการรวมอำนาจเบ็ดเสร็จอยู่ดี เพราะ คสช.เป็นเซ็นเตอร์ และอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ คสช.” (กวีพันธ์ มนตรีวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“นายกไม่ได้มีบทบาทด้านนี้นะ นายกเป็นเพียงผู้สนับสนุน ส่งเสริมรับฟังรายงานจากการทำงาน สนช. สปท. ครม. ฯลฯ ระบบโครงสร้างทางการเมืองมีความแตกต่างกันมานานแล้ว ตั้งแต่ปี 2475 มีการแบ่งงานกันทำ แยกตามหลักการถ่วงดุลอำนาจ บริหารประเทศ กฎหมาย และ ศาล ดังนั้น บทบาทของนายกที่เอื้อให้เกิดนั้น ไม่มีเลย แต่บทบาทในการสนับสนุนถือว่ามีความพอสมควรเลยทีเดียว” (วรรณภาพร สิทธิถาวร, สัมภาษณ์ 2559)

“โครงสร้างการแบ่งแยกอำนาจเป็น 3 อย่าง ซึ่งได้แก่ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการนั้น ได้เกิดก่อนการมีพลเอก ประยุทธ์ฯ มาดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีแล้ว ซึ่งอำนาจแต่ละอย่างได้มีระบบการทำงานที่แบ่งแยกกันโดยเบ็ดเสร็จเด็ดขาด พร้อมทั้งคานอำนาจในส่วนอื่น ๆ ไปในตัว พลเอก ประยุทธ์ จึงไม่มีส่วนที่ทำให้อำนาจเดิมที่มีอยู่ของประเทศเปลี่ยนแปลงไป” (วิรัชญา นุ่มวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

10) ด้านความรับผิดชอบและความเสียสละของผู้นำทางการเมือง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน พอสรุปได้ว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความเสียสละเพื่อบ้านเมือง เสียสละในการแก้ปัญหาต่าง ๆ แม้จะมีความเสี่ยงสูงจากการถูกคัดค้านและวิพากษ์วิจารณ์การได้มาของอำนาจจากการรัฐประหาร เห็นได้จากความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เคยแสดงความเหน็ดเหนื่อยให้ประชาชนได้เห็น ท่านคิดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนได้มีสถานที่หรือกิจกรรมในการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ตลาดนัดคลองผดุงกรุงเกษม รวมทั้งเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจด้วย อีกทั้งกิจกรรมการรณรงค์ให้ออกกำลังกายในวันพุธ ก็แสดงถึงการให้ความสำคัญต่อสุขภาพของประชาชน โดยที่ท่านเองก็เสียสละเวลาในการทำงานมาเป็นผู้นำในการออกกำลังกายอีกด้วย เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน โดยมีรายละเอียดตามแบบสัมภาษณ์แยกเป็นประเด็นย่อยๆ ดังนี้

(1) มีความรับผิดชอบและความเสียสละในระดับมาก โดยมีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“เป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อความผาสุกของคนในชาติมาก” (นพรัตน์ อำไพ, สัมภาษณ์ 2559)

“มีความรับผิดชอบและเสียสละมากพอสมควร” (พิมาน จุละกะทัฬพะ , สัมภาษณ์ 2559)

“คิดว่ามาก เพราะการเข้ามามีความเสี่ยงสูงมาก ทั้งการต่อต้านประสิทธิภาพการทำงาน จะทำงานได้สำเร็จหรือไม่ หลายคนที่มาจากการรัฐประหารก็เสียหายล้มเหลวหลังจากพ้นตำแหน่ง” (กวีพันธ์ มนตรีวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อความผาสุกของคนในสังคมค่อนข้างมาก เพราะสถานการณ์บ้านเมืองเช่นนี้ผู้นำของประเทศก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อความอดทนเป็นอย่างมาก” (วัชรพงษ์ ทองคง, สัมภาษณ์ 2559)

“มาก แต่ด้วยบทบาทนายกรัฐมนตรีนี่ จึงต้องมีอะไรที่มากกว่าคนปกติหรือโดยตำแหน่งทั่วไป การสวมหัวโขนนายกทำให้ต้องทำงานมากกว่าผู้อื่นหลายเท่าตัว ในการนำพาประเทศไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งจากมุมมองของคนในประเทศและต่างประเทศ ความเสียสละยังต้องมากขึ้นเป็นทวี ไม่มีนายกคนไหนในประเทศไทยที่อยู่สบายนะ” (วรรณภาพร สิทธิถาวร, สัมภาษณ์ 2559)

“คิดว่าท่านเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบ และเสียสละเพื่อความผาสุกของคนในสังคมมาก เห็นได้จากความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เคยแสดงความเหน็ดเหนื่อยให้ประชาชนได้เห็น ท่านคิดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนได้มีสถานที่หรือกิจกรรมในการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ตลาดนัดคลองผดุงกรุงเกษม รวมทั้งเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจด้วย อีกทั้งกิจกรรมการรณรงค์ให้ออกกำลังกายในวันพุธ ก็แสดงถึงการที่ท่าน พลเอก ประยุทธ์ ให้ความสำคัญต่อสุขภาพของประชาชน โดยที่ท่านเองก็เสียสละเวลาในการทำงานมาเป็นผู้นำในการออกกำลังกายอีกด้วย เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

(2) มีความรับผิดชอบและความเสียสละในระดับปานกลาง หรือในระดับที่สังคม รับผิดชอบได้

“ก็มีนะ เพราะท่านคงไม่ใช่นายกรัฐมนตรี” (นุศรา ปันรัตน์, สัมภาษณ์ 2559)

“คิดว่า พล.อ.ประยุทธ์ มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อสังคมในระดับที่สังคมรับผิดชอบได้” (ศิรินภา น้ำขาว, สัมภาษณ์ 2559)

“การเข้ามาทำงานของพลเอก ประยุทธ์ ในช่วงที่เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงของประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงความเสียสละที่จะยอมเสี่ยงเข้ามาจัดการสถานการณ์นั้น แม้จะเป็นการเข้ามาโดยการรัฐประหารก็ตาม เป็นการเสียสละเพื่อบ้านเมืองเสียสละในการแก้ปัญหา และถูกคัดค้านและวิพากษ์วิจารณ์การได้มาซึ่งอำนาจ” (อังศุมาลิน สมรรถเสวี, สัมภาษณ์ 2559)

“ความเป็นผู้เสียสละถือเป็นจุดเด่นที่สุดของท่านเวลานี้” (ดิเรก ถึงฝั่ง, สัมภาษณ์ 2559)

(3) มีความรับผิดชอบและความเสียสละในระดับน้อย

“หากเปรียบเทียบ พลเอก ประยุทธ์ กับผู้นำประเทศอื่น ๆ สามารถเปรียบเทียบได้ว่า พลเอก ประยุทธ์ฯ ยังมีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อสังคมน้อยกว่าผู้นำประเทศอื่น ๆ” (วิรัชญา นุ่มวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

11) ด้านการบูรณาการแห่งชาติ

นโยบาย “ประชารัฐ” เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา แทนกรอบนโยบายแบบเก่าของรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร หรือก็คือ นโยบาย “ประชานิยม” โดยในตัวละครสำคัญจะพบว่า นโยบายประชานิยม จะมุ่งเน้นที่ความนิยมชมชอบของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งเมื่ออยู่ภายใต้ระบบการเลือกตั้ง นโยบายประชานิยมจะเลือกพุ่งเป้าไปที่ความนิยมชมชอบของกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ก่อน เพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะไม่เป็นที่นิยมชมชอบ หรือแม้กระทั่งเกิดผลเสียต่อกลุ่มประชาชนส่วนน้อยปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของนโยบายประชานิยมก็คือ ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายมักจะไม่ได้นำคำนึงถึงผลเสียที่จะตามมาในอนาคต ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น การมองภาพรวมได้อย่างไม่ครบถ้วน การขาดข้อมูลในการตัดสินใจ หรือผลของความเสียหายจะถูกกระจายอย่างเฉลี่ยจนทำให้ผลเสียดูเบาบางลงไป นโยบายประชานิยมที่ขาดการคำนึงถึงผลเสียในอนาคต จึงทำให้ประเทศสุ่มเสี่ยงต่อการเกิดวิกฤติ ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นกับประเทศในกลุ่มละตินอเมริกาในช่วงทศวรรษก่อนๆ สำหรับ นโยบายประชารัฐ ความมุ่งหวังของกรอบนโยบาย คือ การปิดจุดอ่อนของนโยบายประชานิยมดังกล่าว โดยตัวละครสำคัญของนโยบายประชารัฐจะอยู่ที่การใช้อำนาจของรัฐ เพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญนโยบายประชารัฐจึงมิได้มุ่งเน้นที่การสร้างความนิยมชมชอบของประชาชนในระยะสั้นเป็นหลัก เพราะนโยบายที่ประชาชนให้ความนิยมชมชอบอาจจะมึผลเสียตามมาในอนาคตก็เป็นได้ และไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของแหล่งที่มาของอำนาจว่าจะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่อีกด้วย ขอเพียงแค่ผลประโยชน์ของการดำเนินนโยบายให้ตกอยู่กับประชาชนก็พอ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้รับคำตอบในประเด็นนี้แตกต่างกันออกไป ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีการบูรณาการแห่งชาติอย่างมาก เพราะทุกส่วนราชการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยมีการประสานงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมไปในทิศทางเดียวกัน แต่ก็มีบางกลุ่มที่เห็นว่า นโยบายประชารัฐก็คือนโยบายประชานิยมที่ทุกพรรคการเมืองทำกัน ไม่มีอะไรแปลกใหม่ เกิดการบูรณาการร่วมกันยาก และยังไม่เห็นภาพที่ชัดเจนมาก โดยมีรายละเอียดคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) มีการบูรณาการชาติอย่างมาก เนื่องจากเกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน และตามรายละเอียดบทสัมภาษณ์ดังนี้

“มีการสร้างบูรณาการแห่งชาติมากมาย เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ ทำงานภายใต้เป้าหมายการสร้างรายได้ให้ชุมชน ประชาชนมีความสุข และเพื่อประชาชนที่ยังขาดโอกาส ได้รับการช่วยเหลือด้านองค์ความรู้ สนับสนุนด้านการค้า เพื่อความสุขที่ยั่งยืนและมั่นคง” (นพรัตน์ อำไพ, สัมภาษณ์ 2559)

“มีการบูรณาการแห่งชาติ เพราะเกิดการมีส่วนร่วมกับประชาชน ทั้งภาคประชาชน และส่วนราชการเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงภาคประชาชนเพื่อให้เกิดการสนับสนุนและสร้างความร่วมมือกับประชาชนเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้” (พิมาน จุลกะทัตพะ, สัมภาษณ์ 2559)

“มีการบูรณาการค่อนข้างสูง เพราะทุกส่วนราชการ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยมีการประสานงานกันเพื่อให้งาน

สอดคล้องกัน ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีหน่วยงานหลักและหน่วยงานย่อยดำเนินการแบบบูรณาการร่วมกัน” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

“มากครับ จากข้อ 9 ทำให้นโยบายต่าง ๆ มีลักษณะบูรณาการที่ดี” (พนิต ธีรภาพวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“มีการบูรณาการแห่งชาติ โดยเฉพาะนโยบายประชารัฐได้เป็นอย่างดี มีระบบแบบแผนการบูรณาการที่ชัดเจน” (วีรพงษ์ ทองคง, สัมภาษณ์ 2559)

(2) การบูรณาการยังไม่ชัดเจน เนื่องจากนโยบายประชารัฐกับนโยบายประชานิยมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกกันได้ ตามรายละเอียดบทสัมภาษณ์ดังนี้

“ประชารัฐ เหมือนเป็น Concept ที่ต้องการสื่อออกมา แต่ในแง่โครงการจริง ๆ ที่ออกสู่วงกว้างยังไม่มากพอ หรือชัดเจนเพียงพอ” (กวีพันธ์ มนตรีวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“เชื่อว่ารัฐบาลพยายามจะบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ แต่ด้วยโครงสร้างการบริหารของประเทศที่ทำงานแบบแยกส่วนของไทยมีมายาวนาน จึงค่อนข้างเป็นไปได้ยาก ปัจจุบันถือเป็นจุดเริ่มต้น จึงยังไม่เห็นภาพการบูรณาการที่ชัดเจนมากนัก” (ศิริภา น้าขาว, สัมภาษณ์ 2559)

“นโยบายประชารัฐของรัฐบาลชุดนี้ตอบสนองกลุ่มคน 2 ระดับ คือ ระดับรากหญ้าหรือชุมชน เช่น การส่งเสริมเงินกองทุนในระดับตำบลเพื่อช่วยยกระดับความเป็นอยู่ และอีกมุมหนึ่ง คือ กลุ่มภาคธุรกิจ การส่งเสริมหรือกระตุ้นเศรษฐกิจการค้า เช่น การยกเว้นหรือลดหย่อนภาษี แต่เห็นว่าการส่งเสริมภาคธุรกิจในลักษณะนี้ไม่สร้างให้เกิดความยั่งยืน เป็นเพียงการแก้ปัญหาระยะสั้น แต่สิ่งที่ควรทำ คือ ควรทำระดับมหภาค เช่น การสร้างงาน การลงทุน” (อังศุมาลิน สมรรคเสวี, สัมภาษณ์ 2559)

“นโยบายประชารัฐเป็นอะไรที่ทำให้ธนาคารออมสินเหนื่อยอยู่เหมือนกัน เพราะทุกอย่างจะมารวมอยู่ที่ธนาคาร ทั้งผู้มีรายได้น้อย ทั้งโครงการออมแห่งชาติ และเงินกู้ประชารัฐ แต่ก็ดีตรงแบ่งเบาภาระของประชาชนไปได้เยอะ แต่ภาระหนักมาอยู่ที่ธนาคาร” (นุศรา ปันรัตน์, สัมภาษณ์ 2559)

“การบริหารประเทศมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สังคม เศรษฐกิจ หรือการศึกษาได้พัฒนาก้าวหน้าขึ้น แต่จากผลการทำงานของนายกรัฐมนตรีที่สื่อโทรทัศน์ได้นำเสนอ นั้น ทำให้ทราบว่านายกรัฐมนตรีไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้หลายประการ เช่น ปัญหาโรคติด ปัญหาน้ำท่วม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง และสามารถทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา จึงหมายความว่า นายกรัฐมนตรียังไม่สามารถบูรณาการประเทศได้มากเท่าที่ควร” (วิรัชญา นุ่มวงศ์, สัมภาษณ์ 2559)

“นโยบายประชารัฐก็คือนโยบายประชานิยมที่ทุกพรรคการเมืองเขาก็ทำกันไม่เห็นมีอะไรที่แปลกใหม่เลย อย่าไปเที่ยวว่านักการเมืองเขา ที่ทำอยู่คือการแจกเงินยิ่งแยะใหญ่” (ดิเรก ถึงฝั่ง, สัมภาษณ์ 2559)

“ประชารัฐในสมัยนายกประยุทธ์กับประชานิยมของยิ่งลักษณ์เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออกเลย คล้ายกันมาก ๆ การบูรณาการยังไม่ต้องพูดถึง บูรณาการร่วมกันยาก นโยบายประชารัฐภายใต้รัฐบาลทหารจะได้ดีต้องอาศัย มาตรา 44 ช่วย หมายถึงหากให้ไปในทิศทางเดียวกันก็

ต้องบังคับให้ทำภายใต้การต่อต้านของประชาชน นายกตุ่มไม่ใช่นักวางแผน นายกตุ่มเป็นทหาร นโยบายที่เป็นสาธารณะอันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศต้องมาจากนักวางแผนที่ดี เชี่ยวชาญและไม่ได้มาจากทหาร” (วรรณภาพร สิทธิถาวร, สัมภาษณ์ 2559)

“น้อยมาก เพราะขาดคนเก่งมาทำงาน” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์ 2559)

12) ด้านความคิดเห็นอื่น ๆ และข้อเสนอแนะ

จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้ผลการศึกษาแยกเป็น 5 ประเด็น ประกอบด้วย

(1) ความซื่อสัตย์ สุจริต มีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คอร์รัปชันตามโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะนโยบายประชารัฐ” (นุศรา ปิ่นรัตน์ , สัมภาษณ์ 2560)

(2) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และวิสัยทัศน์ มีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“มีวิสัยทัศน์ที่ดีกว่านี้ เพราะตอนนี้หลายอย่างเราล้าหลังกว่าประเทศเพื่อนบ้านแล้ว” (วัชรพงษ์ ทองคง , สัมภาษณ์ 2560)

“มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นอยู่เสมอ” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม , สัมภาษณ์ 2560)

(3) กล้าตัดสินใจ มีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ต้องกล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ แต่การกล้าตัดสินใจนั้น ไม่ควรนำกฎหมายมาบังคับใช้กับประชาชน” (ศิรินภา น้ำขาว , สัมภาษณ์ 2560)

“ต้องมีความเด็ดขาดในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ” (นพรัตน์ อำไพ , สัมภาษณ์ 2560)

(4) มีการสื่อสารทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ มีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผู้นำควรจะสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพโดยสื่อสารให้เข้าใจง่ายตรงประเด็น ไม่เกิดการผิดพลาด และควรเป็นผู้ฟังที่ดี ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น” (อังศุมาลิน สมรรถเสวี , สัมภาษณ์ 2560)

“ต้องรักษาอารมณ์ มีบุคลิกเป็นผู้นำประเทศ” (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม , สัมภาษณ์ 2560)

“ผู้นำควรจะต้องมีการสื่อสารที่ดี ไม่ใช่การสื่อสารทางเดียว” (พิมาน จุลกะทัฬพะ, สัมภาษณ์ 2560)

“ควรมีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์” (นพรัตน์ อำไพ , สัมภาษณ์ 2560)

(5) ความเป็นประชาธิปไตย มีรายละเอียดบทสัมภาษณ์ดังนี้

“เอาหลักการของประชาธิปไตย วางไว้ให้ถูกต้อง ด้วยการจัดหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสถานศึกษา ตั้งแต่มัธยมต้นถึงมหาวิทยาลัยทุกคณะ เพื่อ

สอนคนให้มีความรู้อย่างแท้จริง สอนให้มีความรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรม และกติกาด่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตยเพื่อพัฒนาคน” (ดิเรก ถึงฝั่ง , สัมภาษณ์ 2560)

“ประเทศควรจะมีผู้นำที่มีความเป็นประชาธิปไตย และไม่ควรรใช้ ม.44 บ่อยจนเกินไป” (วิรัชญา นุ่มวงษ์ , สัมภาษณ์ 2560)

“ประเทศที่พัฒนาแล้วจะปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และไม่มีการรัฐประหารบ่อยนะ รัฐธรรมนูญก็เช่นกัน” (วรรณภาพร สิทธิถาวร , สัมภาษณ์ 2560)

“ในการออกกฎหมายหรือคำสั่งใด ๆ ผู้นำควรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น หรือรับฟังความคิดเห็น และกฎหมายหรือคำสั่งนั้นต้องไม่กระทบหรือละเมิดสิทธิจนเกินไปจนทำให้เกิดความเดือดร้อน อีกทั้งกฎที่ผู้นำสร้างขึ้นต้องสามารถปฏิบัติได้จริง และมีมาตรฐาน” (อังศุมาลิน สมรรคเสวี , สัมภาษณ์ 2560)

2.2.2 แนวทางการปรับปรุงบทบาทผู้นำทางการเมืองต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและสังเกตการณ์ พบว่า

1) ผู้นำควรจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำทางการเมือง เพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ และความมั่นใจที่ดีต่อประชาชน และนักลงทุน กล่าวคือ ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้บริหารและกำหนดทิศทางผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ หากผู้นำทางการเมืองไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตแล้วนั้น ก็ไม่สามารถนำพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้

2) ผู้นำควรจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์ ซึ่งคุณสมบัติข้อนี้เป็นสิ่งที่ผู้นำทางการเมืองจะขาดไม่ได้ เพราะผู้นำทางการเมืองจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลเพื่อกำหนดทิศทาง แผนการในระยะยาวในการพัฒนาประเทศเพื่อวางอนาคตให้กับคนรุ่นหลัง

3) ผู้นำควรจะต้องกล้าตัดสินใจ ซึ่งผู้นำทางการเมืองจะต้องมีความเด็ดขาด และกล้าที่จะตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อถึงเวลาประสบกับเหตุการณ์ที่คับขัน จะต้องตัดสินใจพร้อมกับการวิเคราะห์ผลดีผลเสีย และหาทางออกที่ดีที่สุดให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด และจะต้องคำนึงถึงประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก

4) ผู้นำควรจะต้องมีการสื่อสารทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งผู้นำทางการเมืองที่ยิ่งใหญ่จะมีคำพูด คำปราศรัย หรือการหาเสียงที่ชวนให้คนฟังคล้อยตาม และถือเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของผู้นำที่ยิ่งใหญ่

5) ผู้นำควรจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งผู้นำทางการเมืองที่อยู่ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ควรมีจิตใจกว้างขวางพร้อมที่จะยอมรับความเป็นประชาธิปไตย ถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติที่ตัวอย่างหนึ่งของผู้นำ มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นหลัก พร้อมทั้งต้องไม่ปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของประชาชนในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับประเทศเป็นสำคัญ

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ผู้วิจัยได้นำเสนอสรุปผลการวิจัยที่สำคัญ เป็น 3 ข้อ ได้แก่ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาบทบาทความเป็นผู้นำทางการเมือง ของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

1.1.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงบทบาทผู้นำทางการเมืองต่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ผู้วิจัยได้ศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัยเป็น 10 กลุ่มใหญ่ โดยใช้การสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์โครงสร้างปลายเปิด จำนวน 12 ข้อ ให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระครอบคลุมเนื้อหาการวิจัยในเรื่องที่ต้องการวิจัย จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 10 กลุ่ม แยกได้ดังนี้

- 1) กลุ่มอดีตผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จำนวน 1 คน
- 2) กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 1 คน
- 3) ข้าราชการประจำจำนวน 3 คนคือ
 - ข้าราชการส่วนกลาง จำนวน 2 คน
 - ข้าราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน
- 4) นักเรียน นักศึกษา จำนวน 1 คน
- 5) สื่อมวลชน จำนวน 1 คน
- 6) ภาคประชาสังคม จำนวน 1 คนคือ
 - กรรมการองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค
- 7) นักธุรกิจ จำนวน 1 คน
- 8) ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 2 คน

- 9) ผู้ใช้แรงงาน จำนวน 1 คน
- 10) ผู้นำเกษตรกร จำนวน 1 คน

1.2.2 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย ใช้การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อติดตามความเคลื่อนไหว ของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้นำทางการเมืองที่มาจากการรัฐประหาร พร้อมทั้งแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามไปสู่คำตอบที่ต้องการศึกษาวิจัย 2 ประการ คือ

- 1) บทบาทความเป็นผู้นำทางการเมือง ของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย
- 2) เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงบทบาทผู้นำทางการเมืองต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

นอกจากนี้ผู้วิจัยจะทำการสังเกตการณ์ทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อต่อคว้าความชัดเจนของผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุกด้านอีกด้านหนึ่ง โดยนำมาเชื่อมโยงประเด็นให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถได้ตรวจสอบการศึกษาวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อความสมบูรณ์ของผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้หลายวิธีควบคู่กันไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและตรงกับโจทย์การวิจัยอย่างแท้จริง มีแหล่งที่มาชัดเจน ซึ่งการรวบรวมข้อมูลจะสอดคล้องกับรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลด้วย

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์จากสื่อมวลชนต่าง ๆ

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลโดยวิจัยทางเอกสารโดยใช้เอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือพิมพ์ บทความและเอกสารทางวิชาการ รวมทั้งข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Description Method) ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ผนวกกับข้อมูลที่ได้จากตอบแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างปลายเปิด จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 10 กลุ่ม ตัวอย่าง เพื่อค้นหาค้นหาบทบาทความเป็นผู้นำรวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงบทบาทผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบทางการเมืองที่คำนึงถึง สิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับการเมืองภาคประชาชน

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ทำการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์

- 1) บทบาทความเป็นผู้นำทางการเมืองของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ได้ผลการศึกษาเป็น 12 ด้าน ดังนี้

(1) *ด้านวิสัยทัศน์ ความเฉลียวฉลาด และการคาดการณ์อนาคต*

ผลการวิจัย พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์อันแจ่มชัด เฉลียวฉลาด และคาดการณ์อนาคตได้ เพราะกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยตั้งวิสัยทัศน์ว่า มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เพื่อผลักดันให้เห็นผลออกมาเป็นรูปธรรม และเพื่อวางแนวทางการพัฒนาและปฏิรูปในการวางรากฐานอนาคตลดการทะเลาะเบาะแว้ง และให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมปัจจุบันเห็นได้จากการแก้ไขปัญหาไว้วงหน้าด้วยนโยบายที่รอบคอบ รัดกุม ทำให้ประเทศชาติเดินหน้า และก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่องด้วยดีรวมถึงมีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ แบ่งการทำงานออกไปตามความสามารถแต่ละด้านที่ชัดเจน

(2) *ด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้นำทางการเมืองที่มาจากภาครัฐประหาร*

ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำทางการเมืองที่มาจากภาครัฐประหารของไทย โดยส่วนมากมาจากข้าราชการทหาร สิ่งที่ยังชื่นชมของผู้นำที่มาจากอาชีพนี้ คือ ซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน รักพวกพ้อง มีการตอบแทนโดยการถ่ายโอนอำนาจให้แก่กันและกัน นอกจากนี้ผู้นำทางการเมืองที่มาจากทหาร ควรมีความซื่อสัตย์ ซึ่งพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา สามารถตอบโจทย์ในส่วนนี้ นอกจากนี้ยังมีความรักในสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นสิ่งที่ปวงชนชาวไทย ชื่นชม นับถือ

(3) *ด้านความสามารถในการสื่อสาร*

ผลการวิจัย พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความสามารถในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์มากกว่าความขัดแย้ง เพราะการสื่อสารมีความชัดเจน เด็ดขาด เข้าใจง่าย ตอบคำถามแบบเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แม้บางครั้งจะพูดไปตามอารมณ์ก็ตาม แต่ก็มีส่วนกลุ่มที่เห็นว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ขาดทักษะในการสื่อสาร เพราะขาดการไตร่ตรอง พูดไปตามอารมณ์ และควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดีเท่าที่ควรเมื่อถูกกระตุ้นด้วยคำถามต่าง ๆ ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น

(4) *ด้านรูปแบบการใช้อำนาจทางการเมือง*

ผลการวิจัย พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีการใช้อำนาจทางการเมืองในรูปแบบเผด็จการทหาร เนื่องจาก การใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่อยู่เหนือฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ โดยการนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 มาตรา 44 มาใช้เป็นกรอบในการเขียนกฎหมายเพื่อรักษาความมั่นคงแทนกฏอัยการศึก ซึ่งบทบัญญัติในมาตรา 44 นั้น ระบุว่า “ในกรณีที่หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปในด้านต่างๆ การส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติ หรือเพื่อป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติ ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีอำนาจสั่งการ ระวังยับยั้ง หรือกระทำการใด ๆ ได้ ไม่ว่าการกระทำนั้นจะมีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำ รวมทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นคำสั่ง หรือการกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญนี้และเป็นที่สุด ทั้งนี้เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ให้รายงานประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติและนายกรัฐมนตรีทราบโดยเร็ว” เป็นการรวมอำนาจเบ็ดเสร็จ การตรวจสอบอำนาจทำได้ยาก รวมถึงการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงออกทางการเมือง

(5) ด้านภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือของผู้นำทางการเมือง

ผลการวิจัย พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้นำที่มีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้อาจมาจากการเป็นทหาร ลักษณะของทหารคือ ความมีระเบียบ ความมั่นคง เด็ดเดี่ยวและชัดเจน ทั้งยังทำให้ผู้อยู่ใต้อำนาจต้องปฏิบัติตามคำสั่ง โดยไม่กล้าปฏิบัติ นอกกรอบหรือกฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

(6) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา มารยาททางการเมือง

ผลการวิจัย พบว่า มีทั้งเรื่องที่ปฏิบัติและเรื่องที่ขัดต่อกฎหมาย กติกา และมารยาททางการเมือง พอสรุปได้ว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ใช้อำนาจอย่างชอบธรรม แต่การนำมาตรา 44 มาใช้บางเรื่องมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ แต่บางครั้งก็เป็นการใช้อำนาจที่ลิดรอนสิทธิของประชาชนมากเกินไป แต่ก็มีบางกลุ่มที่เห็นว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เลือกที่จะไม่เป็นกลางทางการเมือง มีความรู้เรื่องประชาธิปไตยที่ไม่กระจ่างชัด รวมถึงการแสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาลกระทำได้อย่าง

(7) ด้านปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อบทบาทผู้นำทางการเมือง

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา คือ

- การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองโดยการรัฐประหาร
- กลุ่มอำนาจเก่าทางการเมือง เช่น นักการเมือง พรรคการเมือง และ

ผลประโยชน์ของกลุ่มทุน

- การร่างรัฐธรรมนูญ ที่ไม่ให้อำนาจกับประชาชนอย่างแท้จริง
- ใช้การสื่อสารทางเดียว
- การแบ่งพรรคแบ่งพวก
- การรวมอำนาจเบ็ดเสร็จ
- การพัฒนาที่ไม่ครอบคลุม

(8) ด้านการใช้เหตุผลในการบริหารประเทศ

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารประเทศของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยส่วนใหญ่แล้วจะทำหน้าที่โดยมีเหตุผลในการพิจารณาหรือตัดสินใจเรื่องใด ๆ ก็มีการรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และมีเหตุผลชี้แจงการกระทำในเรื่องต่าง ๆ มีการรับฟังประชาชนในบางเรื่อง แต่บางครั้งการแสดงความคิดเห็นหรือคำพูดที่ปรากฏทางสื่อของนายกก็ไม่มีเหตุผลรองรับที่เหมาะสม เป็นการแสดงออกทางคำพูดที่ใช้อารมณ์ในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น ดังนั้น จึงควรควบคุมอารมณ์ และใช้เหตุผลและข้อมูลอ้างอิงที่ชัดเจนเวลาสัมภาษณ์ อันแสดงถึงความมีเหตุผลในการตอบน้อยลง ผู้นำที่ดีควรใจเย็น จะทำให้บรรยากาศการพูดคุยดีขึ้น ในการบริหารประเทศก็เช่นกัน ถือเป็นเรื่องใหญ่ เหตุผลจะมาพร้อมกับการตรวจสอบ เหตุผลมาก เหตุผลดี การตรวจสอบจะน้อยลง

(9) ด้านบทบาทที่เอื้อให้เกิดระบบการเมืองที่มีโครงสร้างแตกต่างและ

ชำนาญการเฉพาะ

ผลการวิจัย พบว่า มีการแบ่งแยกการทำหน้าที่อย่างชัดเจนในการปฏิรูปและการขับเคลื่อนประเทศในแต่ละด้าน แต่ก็ยังต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติและนายกรัฐมนตรี เพราะแม้โครงสร้างจะมีการแบ่งแยกองค์การทางการเมืองอย่างชัดเจน แต่ในเชิงปฏิบัติก็เป็นบุคคลที่มาจากอำนาจชุดเดียวกัน

(10) ด้านความรับผิดชอบและความเสถียรของผู้นำทางการเมือง

ผลการวิจัย พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความเสถียรเพื่อบ้านเมือง เสถียรในการแก้ปัญหาต่าง ๆ แม้จะมีความเสี่ยงสูงจากการถูกคัดค้านและวิพากษ์วิจารณ์ การได้มาของอำนาจจากรัฐประหาร เห็นได้จากความมุ่งมั่น ทุ่มเท ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เคยแสดงความเหน็ดเหนื่อยให้ประชาชนได้เห็น ท่านคิดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนได้มีสถานที่หรือกิจกรรมในการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ตลาดนัดคลองผดุงกรุงเกษม รวมทั้งเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจด้วย อีกทั้งกิจกรรมการรณรงค์ให้ออกกำลังกายในวันพุธ ก็แสดงถึงการให้ความสำคัญต่อสุขภาพของประชาชน โดยที่ท่านเองก็เสถียรเวลาในการทำงานมาเป็นผู้นำในการออกกำลังกายอีกด้วย เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน

(11) ด้านการบูรณาการชาติ

ผลการวิจัย พบว่า มีการบูรณาการแห่งชาติอย่างมาก เพราะทุกส่วนราชการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยมีการประสานงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมไปในทิศทางเดียวกัน แต่ก็มีบางกลุ่มที่เห็นว่า นโยบายประชารัฐก็คือนโยบายประชานิยมที่ทุกพรรคการเมืองทำกัน ไม่มีอะไรแปลกใหม่ เกิดการบูรณาการร่วมกันยาก และยังไม่เห็นภาพที่ชัดเจนมาก

(12) ด้านความคิดเห็นอื่น ๆ และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า การจะเป็นผู้นำที่ดีได้นั้น ผู้นำควรจะต้องประกอบไปด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์อันกว้างไกล ต้องกล้าตัดสินใจ ใช้การสื่อสารทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ และที่สำคัญต้องมีความเป็นประชาธิปไตย

2) แนวทางในการปรับปรุงบทบาทผู้นำต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

ผลการวิจัย พบว่า

- (1) ผู้นำควรจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต
- (2) ผู้นำควรจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์
- (3) ผู้นำควรจะต้องกล้าตัดสินใจ บนพื้นฐานของความถูกต้องตามหลัก
- (4) ผู้นำควรจะต้องมีการสื่อสารทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์
- (5) ผู้นำควรจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย

นิติธรรม

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ดังนี้

2.1 ศึกษาบทบาทความเป็นผู้นำทางการเมืองของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมือง จากผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า

2.1.1 ด้านวิสัยทัศน์ ความเฉลียวฉลาด และการคาดการณ์อนาคต พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์อันแจ่มชัด เฉลียวฉลาด และคาดการณ์อนาคตได้ โดยในความเห็นของกลุ่มตัวอย่างจะมีความเห็นสอดคล้องกับ ผศ.ดร.ณัฐกิตติ์ อินทร์สวรรค์ เรื่อง ดัชนีชี้วัดความเป็นผู้นำ ซึ่งดัชนี หรือตัวชี้วัดความเป็นผู้นำที่ดีเปรียบเสมือนเป็นตราซึ่งที่ใช้ชี้วัดว่าผู้นำคนนั้น ๆ มีน้ำหนักมากพอที่จะเป็นผู้นำหรือเปล่า ในการศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติ หรือภาวะผู้นำทั้งหลายทั่วโลก ไม่ว่าจะในระดับผู้ปกครองประเทศสูงสุด จนถึงผู้ปกครองหรือผู้นำในท้องถิ่นอันเป็นระดับล่างสุด ทำให้พอจะสรุปคุณลักษณะของผู้นำที่ดีที่จำเป็นจะต้องมีอยู่ในตัวผู้นำทั้งหลายอยู่ 5 ประการ ซึ่งจะเรียกว่า 5 ดัชนี ชี้วัดความเป็นผู้นำ คือ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความรู้สึกถึงเป้าหมาย , ผู้นำต้องเป็นผู้มีความสามารถในการถ่ายทอด และสื่อสารวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจนด้วยความเรียบง่าย , ผู้นำต้องมีความน่าเชื่อถือ , ผู้นำต้องมีจริยธรรม หรือธรรมาภิบาล และผู้นำต้องมีความกล้าหาญ และเสียสละ โดยดัชนีเหล่านี้จึงเปรียบเสมือนกับมาตรฐานหรือบรรทัดฐานในการตัดสินใจ ประเมิน และลงความเห็นว่าเป็นผู้นำคนนั้น ๆสมควรจะได้รับบทบาทแห่งการเป็นผู้นำต่อไปหรือไม่ โดยดัชนีเหล่านี้สามารถใช้ในการประเมินผู้นำในองค์กรระดับต่าง ๆ ทั้งระดับโลก ระดับประเทศ จนถึงระดับภูมิภาคท้องถิ่น และในองค์กรเอกชน โดยในประเด็นนี้จะกล่าวใน 2 ประการแรกคือ

ประการแรก ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความรู้สึกถึงเป้าหมาย (A Strong Sense of Purpose) หมายความว่า ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้รู้อะไรคือสิ่งที่สำคัญอย่างแท้จริงสำหรับองค์กร สังคม ประเทศชาติในระยะยาว กล่าวคือ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์อันแจ่มชัด มีสัญชาตญาณอันแม่นยำในการทำนายอนาคต สามารถหลอมรวมภาพลักษณ์ และภารกิจที่ต้องกระทำร่วมกันได้อย่างชาญฉลาด คุณลักษณะด้านดังกล่าวนี้จึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ผู้นำทุกคนควรมี กล่าวโดยสรุปในดัชนีแรกนี้คือ ผู้นำต้องเฉลียวฉลาด คาดการณ์อนาคตได้นั่นเอง

ประการที่สอง ผู้นำต้องเป็นผู้มีความสามารถในการถ่ายทอด และสื่อสารวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจนด้วยความเรียบง่าย เนื่องจากคนในสังคมหรือองค์กรมีหลากหลาย การถ่ายทอดให้คนที่ต่างกันรับรู้ได้ตรงกันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำควรมี และการทำให้ผู้เกี่ยวข้องทราบจะช่วยทำให้การดำเนินงานตามนโยบายง่าย สะดวก และได้รับความร่วมมือมากขึ้น กล่าวโดยสรุปในข้อนี้คือการพิจารณาว่าผู้นำใช้คำพูดในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าการสร้างความขัดแย้งรวมถึงยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของว่าที่ร้อยตรี พิษัย ทองคงอ่วม (2557 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง มหาธีร์ มูฮัมหมัด กับบทบาทผู้นำทางการเมืองของมาเลเซีย พบว่า มหาธีร์ มูฮัมหมัด เป็นผู้นำทางการเมืองมาเลเซียที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีภูมิหลังทางการเมืองที่มาจากครอบครัวมุสลิม เป็นนักศึกษแพทย์ และประกอบอาชีพทางการแพทย์ก่อนเข้ามาสู่ถนนทางการเมือง ทั้งยังใช้ภาวะความเป็นผู้นำซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะ

ที่สำคัญ คือ ความรู้ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ ความเด็ดขาดอดทน มีฝีปากกล้า ชื่อสัตย์สุจริต มีจิตใจกว้างขวาง บุคลิกภาพ และบารมีที่โดดเด่น วิธีการก้าวขึ้นมาสู่อำนาจในตำแหน่ง ผู้นำทางการเมืองของมาเลเซียโดยอาศัยความสามารถเฉพาะตัว และโดยอาศัยสถานการณ์ ส่วนวิธีปฏิบัติตนในขณะดำรงตำแหน่งนั้นมีการใช้ถ้อยคำโวหารที่ชัดเจนในการให้สัมภาษณ์ พร้อมกับทำงานในตำแหน่งผู้นำทางการเมืองอย่างเต็มความสามารถ ส่วนภาพลักษณ์อันโดดเด่นประกอบไปด้วยการใช้ความเด็ดขาดในการปราบปรามกับ คู่ต่อสู้ทางการเมืองและกลุ่มผู้ประท้วง โดยเฉพาะคู่แข่งทางการเมืองคนสำคัญอย่างนายอันวารอับรอฮิม พลดิกรรมนี้สะท้อนให้เห็นว่า เป็นผู้นำที่มีลักษณะแบบเผด็จการ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวโจมตีชาติมหาอำนาจ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และการสนับสนุนกลุ่มประเทศมุสลิมด้วยกันรวมถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของมาเลเซียที่ประชาชนมีพฤติกรรมชอบตามผู้นำและเป็นระบบอุปถัมภ์ที่เอื้อต่อกลุ่มภูมิบุตรเป็นสำคัญ

2.1.2 ด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้นำทางการเมืองที่มาจากภาครัฐประหาร

พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีคุณธรรม จริยธรรม ในเรื่อง ความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน รักพวกพ้อง มีการตอบแทนโดยการถ่ายโอนอำนาจให้แก่กันและกันซึ่งคุณธรรม จริยธรรม เป็นข้อประพดปฏิบัติ ศิลธรรม กฎศีลธรรม เป็นรากฐานสำคัญของทุกสังคม หากสังคมใดละเลยคุณธรรม จริยธรรมในการใช้ชีวิตและในการบริหารประเทศจะทำให้รากฐานสังคมบอบบางและล่มสลายในที่สุด โดยในความเห็นของกลุ่มตัวอย่างจะมีความเห็นสอดคล้องกับ ผศ.ดร.ณัฐกิตติ์อินทร์สุวรรณ เรื่อง ดัชชีชีวิตความเป็นผู้นำ ในประการที่ 4 คือ ประการที่สี่ ผู้นำต้องมีจริยธรรม หรือธรรมาภิบาล จริยธรรมคือ สิ่งที่ดีงามที่คนโดยทั่วไปยึดถือ และใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงาน กิจกรรม หรือชีวิตให้ถูกต้องตามครรลองครองธรรม ถึงแม้ว่าจริยธรรมจะไม่ใชกฎหมาย นั่นคือ ฝ่าฝืนหรือไม่กระทำก็ไม่ผิดหลักกฎหมาย ไม่ถูกจับหรือไม่ถูกดำเนินคดี แต่จริยธรรมคือธรรมของคนดี คือสิ่งที่คนดีต้องกระทำ หากฝ่าฝืนอาจถูกมองว่าเป็นคนชั่ว และได้รับการต่อต้าน และตำหนิจากสังคม หากจะถามว่าในสังคมใครควรมีจริยธรรมมากที่สุด คำตอบคือผู้นำ ยิ่งเป็นผู้นำในระดับสูงเพียงใดต้องมีจริยธรรมสูงส่งมากขึ้นเท่านั้น ผู้นำที่มีจริยธรรมสูงต้องเป็นผู้มีคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี มีการดำเนินชีวิตและการงามตามหลักธรรม

2.1.3 ด้านความสามารถในการสื่อสาร พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

มีความสามารถในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์มากกว่าความขัดแย้ง เพราะการสื่อสารมีความชัดเจนเด็ดขาด เข้าใจง่าย ตอบคำถามแบบเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แม้บางครั้งจะพูดไปตามอารมณ์ก็ตาม แต่ก็มีบางกลุ่มที่เห็นว่าพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ขาดทักษะในการสื่อสาร เพราะขาดการไตร่ตรอง พูดไปตามอารมณ์และควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดีเท่าที่ควรเมื่อถูกกระตุ้นด้วยคำถามต่าง ๆ ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับ ผศ.ดร.ณัฐกิตติ์ อินทร์สุวรรณ ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองว่าผู้นำต้องเป็นผู้มีความสามารถในการถ่ายทอด และสื่อสารวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจนด้วยความเรียบง่าย เนื่องจากคนในสังคมหรือองค์กรมีหลากหลาย การถ่ายทอดให้คนที่ต่างกันรับรู้ได้ตรงกันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำควรมี และการทำให้ผู้เกี่ยวข้องทราบจะช่วยทำให้การดำเนินงานตามนโยบายง่าย สะดวก และได้รับความร่วมมือมากขึ้น กล่าวโดยสรุปในข้อนี้คือการพิจารณาว่าผู้นำใช้คำพูดในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าการสร้าง ความขัดแย้ง

2.1.4 ด้านรูปแบบการใช้อำนาจทางการเมือง พบว่า พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้อำนาจทางการเมืองในรูปแบบ “เผด็จการอำนาจนิยม” ซึ่งเห็นได้ชัดจากการใช้มาตรา 44 โดยในความเห็นของกลุ่มตัวอย่างจะมีความเห็นสอดคล้องกับ ชูบ กาญจนประกร ที่ได้แบ่งลักษณะของผู้นำ โดยการพิจารณาจากลักษณะวิธีการใช้อำนาจออกเป็น 3 แบบ โดยที่จะกล่าวในประเด็นผู้นำแบบอัตนิยม (autocratic leaders) เป็นผู้นำที่ถืออำนาจเป็นใหญ่มีลักษณะถือตัว เชื้อมั่นในตนเองมาก บริหารงานและกำหนดนโยบายโดยการใช้อารมณ์และอำนาจวางท่าใหญ่โต ไม่ให้เกียรติคนอื่น ใช้อำนาจเป็นที่ตั้ง เน้นสมรรถภาพของการทำงานของตนเอง และต้องขยายอำนาจของตนออกไปทุกวิถีทาง

2.1.5 ด้านภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือของผู้นำทางการเมือง พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้นำที่มีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ โดยในความเห็นของกลุ่มตัวอย่างจะมีความเห็นสอดคล้องกับ ผศ.ดร.ณัฐกิตติ์ อินทร์สวรรค์ เรื่อง ดัชชีชีวิตความเป็นผู้นำ ในประการที่ 3 คือผู้นำต้องมีความน่าเชื่อถือ นับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการเป็นผู้นำที่ได้รับการยอมรับ และครองหัวใจผู้คน ความน่าเชื่อถือเป็นคุณลักษณะที่ผู้นำทุกคนต้องมี และขาดไม่ได้ คุณลักษณะอย่างอื่น อาจหาจากแหล่งอื่นได้ แต่ความเชื่อถือผู้นำต้องสร้างขึ้นมาเอง หรือต้องมีอยู่ในตนเองอย่างแท้จริง ความน่าเชื่อถือของผู้นำจะมีมากหรือน้อยนั้นต้นทุนทางสังคมจะเป็นตัวกำหนด ต้นทุนทางสังคมของผู้นำคือคุณงามความดีที่สั่งสมมาแต่ในอดีต ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความสามารถ ภาพพจน์ ภาพลักษณ์ การยอมรับจากสังคม สิ่งสำคัญคือทุนทางสังคมก็เหมือนกับทุนด้านอื่น ๆ คือใช้ไปเรื่อย ๆ มีวันหมดไป ทุนทางสังคมของผู้นำจึงต้องหมั่นสร้างสมให้พอกพูนอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือในระยะยาว ต้องหมั่นสร้างคุณงามความดี มีความตรงไปตรงมา พูดจริงทำจริงไม่โกหก มีวาจาที่สุภาพน่าเชื่อถือ ไม่คดโกงหรือคอร์รัปชัน ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินงานขององค์การ หน่วยงาน หรือประเทศ

2.1.6 ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา มารยาททางการเมือง พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ใช้อำนาจอย่างชอบธรรม แต่การนำมาตรา 44 มาใช้ บางเรื่องมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ แต่บางครั้งก็เป็นการใช้อำนาจที่ลิดรอนสิทธิของประชาชนมากเกินไป เลือกที่จะไม่เป็นกลางทางการเมือง มีความรู้เรื่องประชาธิปไตยที่ไม่กระจ่างชัด รวมถึง การแสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาลกระทำไต่ถาม ซึ่งสอดคล้องกับ จุมพล หนีมพานิช และฐปนบรรต พรหมอินทร์ (2547 : 75-78) ได้แบ่งประเภทตามลักษณะ การบริหารงาน คือ ผู้นำแบบอัตตาทิปไตย (Authoritarian หรือ Autocratic leaders) ผู้นำแบบนี้จะใช้อำนาจตลอดเวลา ยึดถือตัวเองเป็นสำคัญ เน้นการสั่งจากบนลงล่าง ไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น

2.1.7 ด้านปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า มีหลายปัจจัย แต่ปัจจัยหลักคือ การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองโดยการรัฐประหาร ซึ่งขัดกับหลักการของประชาธิปไตย โดย Almond และ Verba กล่าวว่า การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการได้รับกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และจากการมีประสบการณ์เรียนรู้กลุ่มเกลตาทางการเมือง (political socialization) ซึ่งสถาบันที่สำคัญ ๆ อันมีส่วนช่วยกลุ่มเกลตาวัฒนธรรมทางการเมืองของคนเรา ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สถานที่ทำงาน สื่อมวลชน และระบบการปกครองของสังคม

นั่น ดังนั้นความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตย ต้องอาศัยวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยด้วย สำหรับองค์ประกอบหรือปัจจัยหลักของการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย คือ

- 1) มีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย
- 2) มีความเชื่อและยึดมั่นในคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล และเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคล มีความอดกลั้นต่อความหลากหลายในพฤติกรรมทางผู้อื่น
- 3) เคารพในกติกาการปกครองแบบประชาธิปไตย ใช้วิธีตัดสินปัญหาด้วยเสียงข้างมาก โดยให้ความคุ้มครองสิทธิของฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อย
- 4) สนใจการเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ติดตามข่าวสารบ้านเมือง
- 5) มีความสำนึกในหน้าที่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 6) มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่หรือสถาบันของทางราชการ
- 7) รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและในทางสร้างสรรค์
- 8) ต้องไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ ซึ่งการมีจิตใจเผด็จการ ได้แก่ การมอบความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ การใช้อำนาจเด็ดขาด การอ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ การนิยมระบบเจ้าขุนมูลนาย การไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล การยึดมั่นในค่านิยมแบบดั้งเดิมเหล่านี้ เป็นต้น

2.1.8 ด้านการใช้เหตุผลในการบริหารประเทศ พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้หลักเหตุผลในการบริหารประเทศ โดยกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงผลที่ได้รับชัดเจน แต่บางครั้งการแสดงความคิดเห็นหรือคำพูดที่ปรากฏทางสื่อของนายกก็ไม่มีเหตุผลรองรับที่เหมาะสม เป็นการแสดงออกทางคำพูดที่ใช้อารมณ์ในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น ดังนั้น จึงควรควบคุมอารมณ์ และใช้เหตุผลและข้อมูลอ้างอิงที่ชัดเจนเวลาสัมภาษณ์ โดยในความเห็นของกลุ่มตัวอย่างจะมีความเห็นสอดคล้อง กับ Max Weber ที่จำแนกโดยพิจารณาจากแหล่งที่มาของอำนาจ 3 ประเภทย่อย โดยเฉพาะในประเด็นผู้นำตามกฎหมายและเหตุผล (Legal – rational leaders) ผู้นำแบบนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อในความถูกต้องของหลักกฎหมายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล โดยหลักกฎหมายและเหตุผลนี้ “ตำแหน่ง” ผู้นำจึงเป็นตำแหน่งแห่งความชอบธรรมที่จะต้องได้รับการเคารพ ความเชื่อฟังในตัวผู้นำเป็นการเชื่อฟังในฐานะของการดำรงตำแหน่งที่ได้รับการยอมรับ ไม่ใช่เชื่อฟังในตัวผู้นำ

2.1.9 ด้านบทบาทที่เอื้อและไม่เอื้อให้เกิดระบบการเมืองที่มีโครงสร้างแตกต่างและชำนาญการเฉพาะ พบว่า ด้านบทบาทที่เอื้อและไม่เอื้อให้เกิดระบบการเมืองที่มีโครงสร้างแตกต่างและชำนาญการเฉพาะ คือ

- บทบาทที่เอื้อให้เกิดระบบการเมืองที่มีโครงสร้างแตกต่างและชำนาญการเฉพาะ คือ มีการแบ่งแยกการทำงานที่อย่างชัดเจนในการปฏิรูปและการขับเคลื่อนประเทศในแต่ละด้าน แต่ก็ยังต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติและนายกรัฐมนตรี เพราะแม้

โครงสร้างจะมีการแบ่งแยกองค์การทางการเมืองอย่างชัดเจน แต่ในเชิงปฏิบัติก็เป็นบุคคลที่มาจากอำนาจชุดเดียวกัน

- บทบาทที่ไม่ที่เอื้อให้เกิดระบบการเมืองที่มีโครงสร้างแตกต่างและชำนาญการเฉพาะ คือ เป็นการรวมอำนาจเบ็ดเสร็จ ซึ่งขัดแย้งกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตย

ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับ ลูเซียน พาย (Lucian W.Pye) (อ้างถึงใน สุจิต บุญบงการ 2547 : 7 – 8) ได้สรุปลักษณะกว้าง ๆ ของการพัฒนาทางการเมืองเอาไว้ 3 ประการด้วยกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงในประการที่ 3 คือ การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (Differentiation and Specialization) ในระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว จำต้องมีการจำแนกหน่วยงานออกไปตามความสามารถเฉพาะอย่างมีความรับผิดชอบที่เฉพาะเจาะจงถือว่าเป็นการแบ่งแยกการทำงานตามความสามารถ เช่น มีสภาผู้ออกกฎหมาย มีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บริหาร มีศาลเป็นผู้ตัดสิน มีระบบราชการซึ่งแบ่งเป็นกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตามความชำนาญ เป็นต้น แต่การแบ่งแยกเช่นนี้ไม่ใช่ก่อให้เกิดการแตกแยกและเป็นอิสระเอกเทศ แต่จะต้องมีการร่วมมือกันประสานงานกัน และต้องสอดคล้องกับการรวมตัวกันในชาติ ความหมายของการพัฒนาการเมืองของพายข้างต้นนี้แม้จะพยายามให้กว้างและยืดหยุ่น แต่ก็มีข้อบกพร่อง คือ ประการแรก มีแนวโน้มเอียงไปทางระบบการเมืองตะวันตก เช่น ในด้านความเท่าเทียมกันและมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นค่านิยมที่เน้นมากในตะวันตก ในระบบการเมืองสหภาพโซเวียตหรือเผด็จการสมัยใหม่ทั้งหลาย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นไปโดยการกำหนดจากรัฐบาลและมีความสำคัญน้อยกว่าระบบการเมืองตะวันตก ประการที่สอง ในด้านการแบ่งแยกความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะนั้นหาได้มีแต่ในระบบการเมืองสมัยใหม่เท่านั้น แต่ในระบบการเมืองแบบเก่า เช่น จีนโบราณและจักรวรรดิโรมัน ได้มีการแบ่งแยกความแตกต่างในโครงสร้างมาพอสมควร เช่นนี้แล้วถือว่าเป็นระบบที่พัฒนาแล้วหรือไม่ ถ้าไม่ การแบ่งแยกจะถึงระดับใดถึงจะถือว่ามีการพัฒนาทางการเมือง

2.1.10 ด้านความรับผิดชอบและความเสียสละของผู้นำทางการเมือง พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความเสียสละเพื่อบ้านเมือง เสียสละในการแก้ปัญหาต่าง ๆ แม้จะมีความเสี่ยงสูงจากการถูกคัดค้านและวิพากษ์วิจารณ์การได้มาของอำนาจจากรัฐประหาร เห็นได้จากความมุ่งมั่นทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เคยแสดงความเหน็ดเหนื่อยให้ประชาชนได้เห็น ท่านคิดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนได้มีสถานที่หรือกิจกรรมในการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ตลาดนัดคลองผดุงกรุงเกษม รวมทั้งเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจด้วย อีกทั้งกิจกรรมการณรงค์ให้ออกกำลังกายในวันพุธก็แสดงถึงการให้ความสำคัญต่อสุขภาพของประชาชน โดยที่ท่านเองก็เสียสละเวลาในการทำงานมาเป็นผู้นำในการออกกำลังกายอีกด้วย เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน โดยในความเห็นของกลุ่มตัวอย่างจะมีความเห็นสอดคล้องกับ ผศ.ดร.ณัฐกิตติ์ อินทร์สวรรค์ เรื่อง ดัชชีชีวิตความเป็นผู้นำ ในประการที่ 5 คือ ผู้นำต้องมีความกล้าหาญ และเสียสละ ผู้นำต้องมีความกล้าที่จะรับผิดชอบ คือ กล้ารับผิดชอบเมื่อกระทำผิด รับผิดชอบเมื่อทำคุณงามความดี ผู้นำเมื่อกระทำผิดจะต้องได้รับโทษอย่างตรงไปตรงมา หรืออาจมากกว่าคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ผู้นำ นั่นคือสิ่งที่ถูกต้องและสมควร ผู้นำจะไม่ใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ ในการลบล้างความผิดของตนเอง กล่าวง่าย ๆ ผู้นำต้องเป็นบุคคลที่มีใบหน้าบางกว่าทุกคน กล่าวคือ ผู้นำเมื่อทำผิดแม้จะเล็กน้อยต้องแสดงความรับผิดชอบอย่างชัดเจนมากกว่าผู้อื่นนั่นเอง ดังนั้นจึงต้อง

มีความกล้าหาญในทุกเรื่อง และต้องเสียสละเพื่อความผาสุกของคนในสังคม โดยเฉพาะเมื่อสังคมเกิดความแตกแยก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายอันเป็นผลมาจากการดำเนินงานที่ผิดพลาดของผู้นำ

2.1.11 ด้านการบูรณาการแห่งชาติ พบว่า มีการบูรณาการแห่งชาติอย่างมาก เพราะทุกส่วนราชการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีการดำเนินการหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยมีการประสานงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมไปในทิศทางเดียวกัน แต่ก็มีบางกลุ่มที่เห็นว่า นโยบายประชารัฐก็คือนโยบายประชานิยมที่ทุกพรรคการเมืองทำกัน ไม่มีอะไรแปลกใหม่ เกิดการบูรณาการร่วมกันยาก และยังไม่เห็นภาพที่ชัดเจนมาก ซึ่งตรงกับความเห็นของ วิโรจน์ อาลี อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้ความเห็นว่า การประกาศขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชารัฐของรัฐบาลแห่งหนึ่งสามารถช่วยให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจได้ในระดับหนึ่งแต่ต้องดูจากองค์ประกอบหลายส่วน อย่างเงินที่จะลงไปโครงการกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มผู้ประกอบการเอสเอ็มอี คงไม่พอช่วยในระยะยาวได้ และคงไม่สามารถแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำจะแก้ไขได้ ต้องแก้ที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลกำลังทำอยู่นั้นยังไม่พอขณะนี้ มีประชาชน จำนวนมากยังประกอบอาชีพอยู่ในภาคเกษตร ซึ่งสร้างรายได้ให้กับประเทศไม่มากเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรม แต่มีคนที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมน้อย ทำให้ไม่สามารถเพิ่มรายได้ต่อหัวของประชาชนได้ สิ่งที่ต้องทำ คือการเพิ่มทักษะแรงงาน การจัดอบรม ต้องทำอย่างเป็นระบบ ต้องทำให้เขาเข้าถึงเงินทุน อย่างชาวไร่ ชาวนา ทำอย่างไรให้เข้าถึงเงินทุนเพื่อทำธุรกิจในด้านอื่นได้ รวมทั้งสร้างความสามารถ 3 ด้านการแข่งขันให้กับพวกเขา อีกทั้งรัฐบาลต้องมีเป้าหมายชัดเจนว่าจะมียุทธศาสตร์อย่างไร จะเน้นขับเคลื่อนเศรษฐกิจในด้านไหนขณะเดียวกัน หากมองในแง่ของค่าใช้จ่าย ถือว่ายังไม่มียุทธศาสตร์ใหม่ในเชิงนโยบาย ซึ่งส่วนมากยังเป็นนโยบายประชานิยม เหมือนรัฐบาลที่ผ่านมา เคยใช้ เพียงแต่เปลี่ยนคำเรียก เนื่องจากคำว่า ประชานิยมในสังคมไทยมีนัยยะเชิงลบ เพราะถูกวิเคราะห์ตีความไปในทางที่ไม่ดี ทั้งที่หากจะว่าไปแล้ว บางสถานการณ์ถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องทำ รัฐบาลจึงพยายามสร้างวาทกรรมใหม่ขึ้นมาใช้แทนคำนี้ เหมือนสมัยพรรคประชาธิปัตย์ใช้คำว่า ไทยเข้มแข็ง มาแทนคำว่าประชานิยม แต่จะว่าไปแล้วคำว่า ประชาธิปไตย ไม่ได้มีความหมายนัยยะในเชิงเศรษฐกิจ ไม่ได้หมายถึงการสร้างรัฐสวัสดิการอะไรเลย เป็นเพียงหน้าที่ของรัฐที่ต้องดูแลประชาชนในรัฐชาติสมัยใหม่เท่านั้น รัฐบาลควรเปลี่ยนมาสร้างความเข้าใจให้ประชาชนว่า การจะใช้นโยบายแบบประชานิยมควรใช้อย่างไร เมื่อใด และควรใช้อย่างไรถึงจะเหมาะสมมากกว่าการประดิษฐ์ถ้อยคำ หรือสร้างวาทกรรมขึ้นมาใหม่

2.1.12 ด้านความคิดเห็นอื่น ๆ และข้อเสนอแนะ พบว่า การจะเป็นผู้นำที่ดีได้นั้น ผู้นำควรจะต้องประกอบไปด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์อันกว้างไกล ต้องกล้าตัดสินใจ ใช้การสื่อสารทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ และที่สำคัญต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งจะสอดคล้องกับ วิชัย ตันศิริ (2533 : 135) การอบรมกลุ่มเกษตรกรการเมืองซึ่งคุณลักษณะของผู้นำเองก็มีความสำคัญโดยทั่วไปผู้นำทางการเมืองมักจะมีอยู่ 2 ประเภท คือ มีความฉลาดปราดเปรื่อง มีไหวพริบ มีความรอบรู้ มีความสามารถสูงในการบริหารงาน มีความรับผิดชอบ มีการรับฟัง ข้อคิดเห็นใหม่ ๆ จากประชาชน และมีความซื่อสัตย์ รักชาติอย่างแรงกล้า และมีความคิดเชิงอนุรักษ์สูง

2.2 แนวทางในการปรับปรุงบทบาทผู้นำทางการเมืองต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและสังเกตการณ์ พบว่า

2.2.1 ผู้นำควรจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำทางการเมือง เพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ และความมั่นใจที่ดีต่อประชาชน และนักลงทุน กล่าวคือ ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้บริหารและกำหนดทิศทางผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ หากผู้นำทางการเมืองไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตแล้วนั้น ก็ไม่สามารถนำพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้

2.2.2 ผู้นำควรจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์ คุณสมบัติข้อนี้เป็นสิ่งที่ผู้นำทางการเมืองจะขาดไม่ได้ เพราะผู้นำทางการเมืองจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลเพื่อกำหนดทิศทางแผนการในระยะยาวในการพัฒนาประเทศเพื่อวางอนาคตให้กับคนรุ่นหลัง

2.2.3 ผู้นำควรจะต้องมีการกล้าตัดสินใจ ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีความเด็ดขาดและกล้าที่จะตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อถึงเวลาประสบกับเหตุการณ์ที่คับขัน จะต้องตัดสินใจพร้อมกับวิเคราะห์ผลดีผลเสีย และหาทางออกที่ดีที่สุดที่ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด และจะต้องคำนึงถึงประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก

2.2.4 ผู้นำควรจะต้องมีการสื่อสารทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ผู้นำทางการเมืองที่ยิ่งใหญ่จะมีคำพูด คำปราศรัย หรือการหาเสียงที่ชวนให้คนฟังคล้อยตาม และถือเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของผู้นำที่ยิ่งใหญ่

2.2.5 ผู้นำควรจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ผู้นำทางการเมืองที่อยู่ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ควรมีจิตใจกว้างขวางพร้อมที่จะยอมรับความเป็นประชาธิปไตย ถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติที่ตัวอย่างหนึ่งของผู้นำ มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นหลัก พร้อมทั้งต้องไม่ปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของประชาชนในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับประเทศเป็นสำคัญ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาวิจัย บทบาทผู้นำทางการเมืองที่มาจากการรัฐประหารต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข : ศึกษากรณี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กล่าวคือ ควรมีหน่วยงานที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตัวผู้นำ เพราะการสื่อสารของผู้นำทางการเมือง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและอยู่ควบคู่กับการเมืองมาโดยตลอด โดยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาการเมือง เนื่องจากมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของระบบการเมืองการปกครองของแต่ละสังคม รวมถึงในบริบทของต่างประเทศด้วย เป็นตัวกลางในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างรัฐกับประชาชน และรัฐกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อเป็นการสร้างบทบาทอำนาจในการเจรจาต่อรองในเรื่องต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประเทศได้

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

บทบาทผู้นำทางการเมืองที่มาจากภาครัฐประหารต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข : ศึกษากรณี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ กล่าวคือ หน่วยงานที่ปรึกษาด้านการสื่อสารและสร้างภาพลักษณ์ของผู้นำ ควรจะมีกระบวนการวางแผน การรวบรวมข้อมูล และการบริหารภาพลักษณ์ที่ดี ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการยอมรับ เชื่อถือ ไว้วางใจ และความนิยมจากประชาชน รวมถึงได้รับการยอมรับจากนานาประเทศด้วย เพื่อให้มีอำนาจในการการเจรจาต่อรองกับต่างประเทศในเรื่องเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดีด้วย

3.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีบทบาทในการสื่อสารทางการเมืองเป็นผลกระทบที่เด่นชัดในการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เช่น การตอบคำถาม สื่อมวลชน รวมถึงดูมิภาวะทางอารมณ์ที่ไม่ดีนัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ว่าควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การสื่อสารทางการเมืองของผู้นำที่มาจากภาครัฐประหาร : ศึกษากรณี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา” ซึ่งมีผู้กล่าวว่า การสื่อสารทางการเมืองควรเป็นการสื่อสารแบบสองทาง คือ มีการโต้ตอบกัน ไม่ควรใช้การสื่อสารทางเดียว เช่น การพูดในลักษณะให้ผู้ฟังควรรับฟัง ควรรับรู้ ไม่ควรซักถาม เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กษิระ ศรีเจริญ. (2535). *ภาวะผู้นำการเมืองของพระยาพลพลพยุหเสนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กองบรรณาธิการ. (2548). *พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงวางรากฐานประชาธิปไตย*. นิตยสารท้องถิ่น, น. 11-12.
- โกวิท วงศ์สุววัฒน์. (2547). *การเมืองการปกครองไทย : หลายมิติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิรวัดน์ รจนาวรรณ. (2545). *23 สุดยอดผู้นำรัฐบาล*. กรุงเทพฯ.
- จุมพล หนีมพานิช และ ฐปนรรต พรหมอินทร์. (2547). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการทางการเมืองไทย ในปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย (หน่วยที่ 3, น. 121). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยอนันต์ สมุทวนิช. (2536). *ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรมบุญ แจ่มใส. (2541). *บทบาทผู้นำทางการเมืองของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ศึกษากรณีการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างปี พ.ศ. 2491-2500*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. *แนวทางการพัฒนาการเมืองไทย*. ในเอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย (หน่วยที่ 15). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นฤมล รัตนภิบาล. (2548). *เปรียบสังคมไทยเป็นศาลาวัด เจ้าอาวาสชื่อพระธรรมทักษิณ*. มติชนรายวัน, น. 2,13.
- ปัญญา ชื่นชม. (2539). *บทบาททางการเมืองของนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ : ศึกษากรณีบทบาทการดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภาในปี พ.ศ.2518*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ปัญญา บุญสนอง. (2542). *บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช : ศึกษากรณีการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ระหว่างปี พ.ศ. 2518-2519*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ประชา เทพเกษตรกุล. (2535). *การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534*. (สารนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พิจิตรา. (2546). *คิดอย่างไรทักษิณ ชินวัตร*. กรุงเทพฯ: ฐานมีเดียเน็ตเวิร์ค.
- พิชัย ทองคงอ่วม. (2557). *มหาธีร์ มุฮัมหมัด กับบทบาทผู้นำทางการเมืองของมาเลเซีย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

- ลิขิต ธีรเวคิน. (2547). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิฑูรย์ ราชตะนันท์. (2529). *ทัศนคติของทหารต่อสาเหตุการรัฐประหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีนายทหารนักเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารบกหลักสูตรประจำชุดที่ 60*. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพวัน. (2521). *วัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยของไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี นักศึกษาปริญญาโทของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สมศักดิ์ หนูสนิท. (2542). *การพัฒนาทางการเมืองสู่ความเป็นประชาธิปไตย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหารกับการเมืองไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- สุจิต บุญบงการ. (2547). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการพัฒนาการเมือง*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสวี บัวแก้ว. (2533). *บทบาทผู้นำทางการเมืองของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- Almond and Powell. (1966). *Comparative Political : A development Approach*. Boston : Little Brown.
- Flanagan, John C. (1961). "Leadership Skills; Identification, Development and Evaluation" in Luigi Potello and Bernard M. Bass, *Leadership and Interpersonal Behavior*. New York ; Holt Rinehart and Winston, Inc.
- Huntington Samuel P. (1968). *Political Order in Changing Societies*. New York: Yale University Press.
- Lasswell, Harold D. (1958). *Politics: Who Gets What, When, How?*. New York: Meridian Book.
- Lewin, Lippitt, & White. (1939). *Power-Knfluence: Participative Leadership*, Rationale Deductive Coch & French.
- Pye, Lucian W. (1966). *Aspects of Political Development*. Boston : Little, Brown.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์

- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 1 คือ นายดิเรก ถึงฝั่ง อดีตผู้ว่าราชการจังหวัด
อดีตสมาชิกวุฒิสภา อดีตสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ
ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ ธันวาคม 2559
- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 2 คือ นายพนิต ธีรภาพวงศ์ รักษาการที่ปรึกษาด้านกฎหมาย
สำนักปลัด กระทรวงการคลัง ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ ธันวาคม
2559
- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 3 คือ นางสาวอังศุมาลิน สมรรถเสวี นิติกรปฏิบัติการ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ ธันวาคม
2559
- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 4 คือ นางสาวศิริินภา น้ำขาว วิทยากรชำนาญการ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ ธันวาคม
2559
- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 5 คือ นางสาววรรณภาพร สิทธิถาวร เจ้าหน้าที่งานพัสดุ
องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเต้า อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ ธันวาคม
2559
- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 6 คือ นางสาววิรัชฎา นุ่มวงศ์ นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ
ธันวาคม 2559
- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 7 คือ นายกวีพันธ์ มนต์วิวงศ์ ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV
ผู้ประกาศรายการทันข่าวเช้า ช่อง MONO 29
ตอบสัมภาษณ์เมื่อ ธันวาคม 2559
- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 8 คือ นางสาวชลดา บุญเกษม กรรมการองค์การอิสระเพื่อ
การคุ้มครองผู้บริโภค ประธานศูนย์คุ้มครองสิทธิผู้บริโภค
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ ธันวาคม
2559
- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 9 คือ นายวรวุฒิ ไรจนพานิช อดีตกรรมการผู้จัดการ บ.ทศภาค
จำกัด อดีตประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บ.Rs&s จำกัด
ประธานชมรมสมาชิกวุฒิสภา 51/54 ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ
ธันวาคม 2559
- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 10 คือ นายพิมาน จุลกะทัฬพะ แพทย์ประจำตำบลคลองสระบัว
อำเภพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ ธันวาคม 2559

- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 11 คือ นางสาวนพรัตน์ อำไพ กำนัน ตำบลปลักแรต อำเภอบางระกำ
จังหวัดพิษณุโลก ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ ธันวาคม 2559
- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 12 คือ นางสาวนุศรา ปิ่นรัตน์ พนักงานธนาคารออมสิน
สาขาโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ
ธันวาคม 2559
- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลำดับที่ 13 คือ นายวัชรพงษ์ ทองคง เกษตรกรทำสวนยางพารา , สวนปาล์ม
อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ตอบแบบสัมภาษณ์เมื่อ ธันวาคม
2559

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง

“บทบาทผู้นำทางการเมืองที่มาจากภาครัฐประหารต่อการพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข : ศึกษากรณี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา”

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.
ชื่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....

คำอธิบาย

แบบสัมภาษณ์โครงสร้างปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นได้
อย่างอิสระ คำตอบและข้อคิดเห็นของท่านถือว่ามีคุณค่าและเป็นประโยชน์ ผู้ศึกษาขอขอบคุณ
ในคุณูปการที่ได้รับ โดยผู้ศึกษาจะได้นำมาเป็นเอกสารอ้างอิง เพื่องานวิจัยจะได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
แบบสัมภาษณ์ต่อไปนี้ คือ

1. ท่านคิดว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้มิวิสัยทัศน์อันแจ่มชัด เฉลียวฉลาด และคาดการณ์
อนาคตหรือไม่ (เพราะเหตุใด)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ในทัศนะของท่าน “ผู้นำทางการเมืองที่มาจากภาครัฐประหาร ควรมีคุณธรรม จริยธรรม” อย่างไร
และคุณธรรม จริยธรรมของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เด่นในความเห็นของท่าน คือ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. ท่านคิดว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย กติกา และมารยาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่าปัจจัยทางการเมืองใดที่ไม่เอื้อต่อบทบาทของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. ในการบริหารประเทศ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ใช้หลักเหตุผลมาก/น้อยประการใด และหากมีเหตุผลน้อยควรมีเหตุผลเพิ่มขึ้นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. ท่านคิดว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีบทบาทที่เอื้อให้เกิดระบบการเมืองที่มีโครงสร้างแตกต่างและชำนาญเฉพาะ เช่น มีการแบ่งแยกการทำงานของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ คณะรัฐมนตรี ศาล ระบบราชการ หรือรวมอำนาจเบ็ดเสร็จ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. ท่านคิดว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบ และเสียสละเพื่อความผาสุกของคนในสังคมมากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. มีการสร้างการบูรณาการแห่งชาติมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะนโยบายประชารัฐ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. ความคิดเห็นอื่น ๆ / ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้ให้สัมภาษณ์

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ สกุล	นางสาวรัตติยา ยินดีสังข์
วัน เดือน ปีเกิด	29 ตุลาคม 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	บธ.บ. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา บธ.บ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

